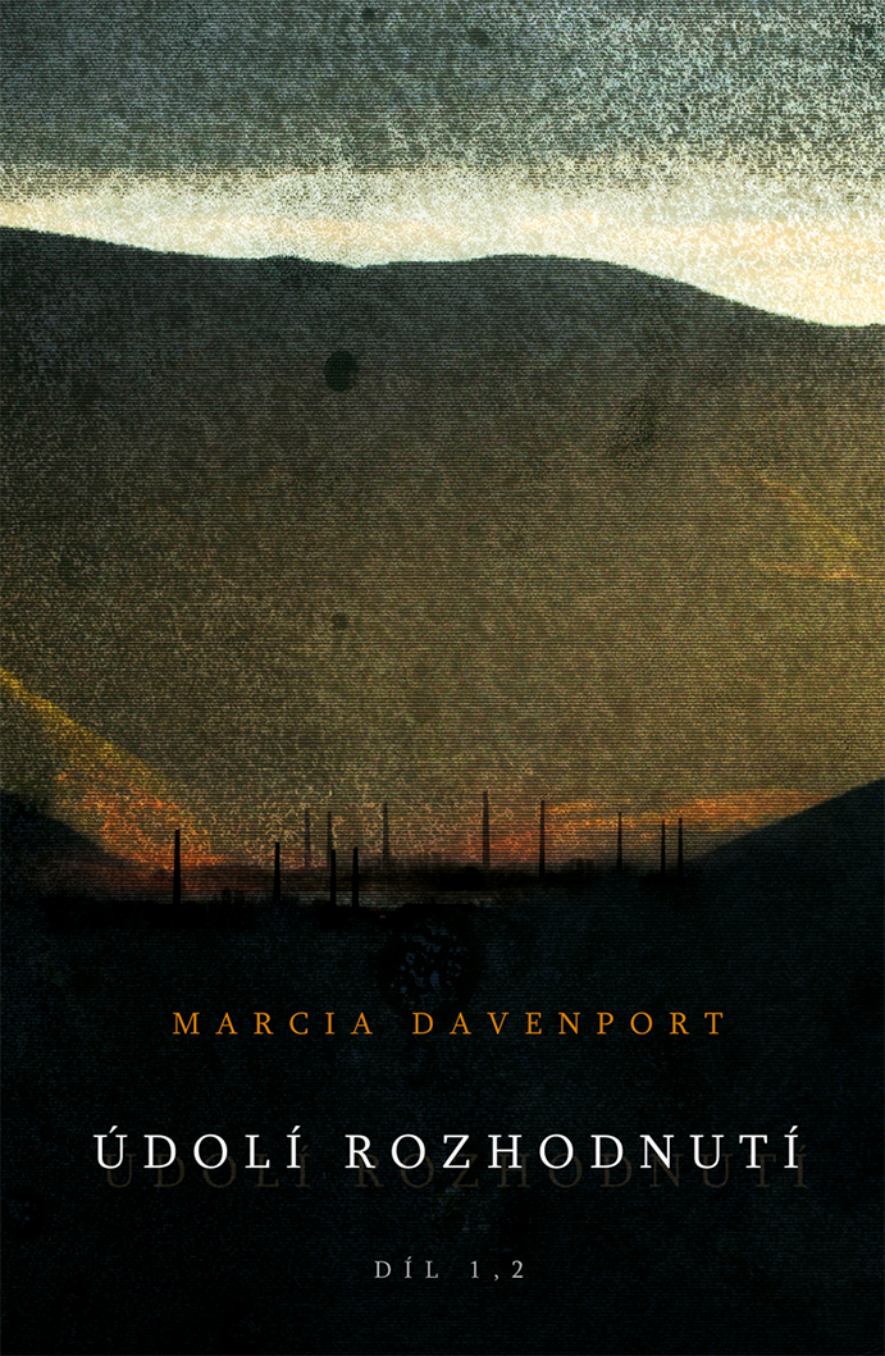

MARCIA DAVENPORT

ÚDOLÍ ROZHODNUTÍ

DÍL 1, 2

Marcia Davenport

ÚDOLÍ ROZHODNUTÍ

THE VALLEY OF DECISION

© Marcia Davenport

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Překlad © Vladimír Vařecha – dědicové, 2015

Obálka © Jiří Miňovský – ARBE, 2016

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2016

ISBN 978-80-7585-452-0 (pdf)

Marcia Davenport

ÚDOLÍ ROZHODNUTÍ

Přeložil: Vladimír Vařecha

PŘEDMLUVA K ČESKÉMU VYDÁNÍ ROMÁNU ÚDOLÍ ROZHODNUTÍ

Zanedlouho tomu bude dvacet let od doby, kdy jsem za sychravého březnového jitra vystoupila na Wilsonově nádraží ze spacího vozu a ocitla se poprvé v Praze. Neměla jsem ani potuchy, co mě tam čeká; neznala jsem v Československu jedinou duši, neznala jsem jeho lid, jeho řeč ani jeho dějiny. Do Prahy jsem tehdy přišla proto, že jsem právě sbírala materiál pro chystanou knihu o Mozartovi, proto, abych zhlédla a poznala tu Prahu, kterou znal on; tu Prahu, která ho zahrnula láskou a uznáním, po nichž umělcova duše prahne a jež tehdy nikde jinde nenalézal.

Hned první den jsem prožila jeden z oněch hlubokých dojmů, jež působí pod povrchem naší vědomé vůle a vytvářejí v nás ty nejsilnější citové vztahy, které pak člověka provázejí celým životem. Po výborné snídani, při níž jsem poprvé okusila pověstnou pražskou kávu a rohlíky – nejlepší, jaké jsem kdy jedla – jsem si vyšla do ulic projít se bez cíle, kam mne oči povedou. Pokaždé, když přijdu do neznámého města, prohlédnu si nejprve jeho plán; tentokrát však se mi zdálo, že mi bude lépe bez plánu. Šla jsem prostě nazdařbůh. Nebylo zrovna příliš krásně; jistě všichni víte lépe než já, jaký bývá pražský březen. Hotel, kde jsem bydlela, je dost daleko od Vltavy, Karlova mostu i od všech krás a půvabných zákoutí staré Prahy. Avšak vedena citem a jakoby pod vlivem neznámého kouzla kráčela jsem dál, vdechujíc tu zvláštní příznačnou vůni vašeho města, kterou jsem si postupem času tolik zamilovala a naučila se vychutnávat: směsici pachu kouře a mlhy, pražící se kávy a piva; kdykoliv jsem procházela jednou z těch krivolakých uliček, ovanula mě vůně nádherné pečinky.

A jak jsem tak šla, zmocňoval se mne čím dál tím silnější pocit uspokojení, jaké mi do té doby nedalo žádné cizí město. Bez váhání jsem přešla ulici Na Příkopě, prošla moderní pasáží a ocitla

se, jak jsem v duchu očekávala, uprostřed osmnáctého století. Stála jsem na Ovocném trhu před Stavovským divadlem. To byla ovšem jedna z hlavních pamětihodností, které jsem si v Praze chtěla prohlédnout. Za zády mi znělo spokojené brebentění trhovkyň, které tam trůnily nad objemnými koši brambor a pěkných hlávek zelí. Pustila jsem se dál, až jsem došla na Uhelný trh. Tam bylo zase plno hus, vykuchaných i živě štěbetajících. A pak zase dál k domu, kde Mozart poprvé v Praze bydlel, a odtamtud na Staré Město. Konečně jsem stanula na Staroměstském náměstí.

Byla jsem hluboce dojata a ani dnes ještě dobře nevím, čím to vlastně bylo. Bývá to vždy radostný zážitek, když člověk před sebou náhle uvidí něco, co již dlouho předtím z dálky znal a miloval. V tom okamžiku jsem však ani netušila, že Praha mi poskytne tolik rozkošných chvil, že v ní budu moci jakoby znovu prožívat všechno to, co k ní poutalo Mozarta, a že se mi tím otevrou celé nové světy okouzlujícího půvabu a věčného připoutání. Od té doby mají pro mne vaše město a vaše země onu plodnou tajemnost, které se říká inspirace. A protože jste lidé vroucí, moudří a zdravého kořene, dali jste mi osobní štěstí a pohodu, přátelství, veselí a něhu vedle četných zážitků, jež počítám mezi nejcennější poklady svého duševního života.

Tak jsem objevila tuto studnici dobrého žití a vracívala jsem se potom k ní znovu a znovu, častěji, než mohu přesně spočítat – avšak alespoň jednou v roce a někdy i víckrát – až do té doby, než na vaši vlast padl temný stín poroby. Toulávala jsem se u vás sama po venkově, zajíždějíc, kam se mi jen zachtělo, a zastavujíc se ve venkovských hospůdkách a chaloupkách. Neznala jsem vaši řeč a dorozumívala jsem se tam většinou posunky s nádhernými stařenkami, které mi snášely božskou stravu a ukládaly mě k spánku do peřin – z peří vlastních hus a z plátna, jež samy utkaly – a které mne jednou zavedly na takovou venkovskou slavnost, jako je ta česká veselka, kterou popisuji ve své knize. Tak jsem postupně poznala každý kout vaší vlasti. A můj citový vztah k ní stále sílil, až jsem se konečně dožila toho, o čem tak procítěně pojednává velká anglická spisovatelka Rebecca Westová ve svém klasickém díle současné doby *Black Lamb and*

Grey Falcon: došla jsem totiž k poznání, že v Československu jsem našla svou druhou vlast, jejíž potřeba je pro člověka mého povolání živelným hladem. Anglosaský svět, třeba po svém způsobu nádherný, přece jen do jisté míry postrádá ty vlastnosti, z nichž jako z živého pramene čerpá srdce a tvořivá představivost.

My všichni však žijeme ve světě ohromujících skutečností a osud, který vás stihl onoho hrozného podzimu roku 1938, byl vážnou výzvou všem z nás v ostatních zemích, kdož chápali pravý význam vaší tragedie a uvědomovali si, co znamená váš osud nejenom pro vás, nýbrž i pro svobodomyšlné a slušné lidi na celém světě. V té době nemohl jednotlivec podniknout nic zvlášť účinného, ale někteří z nás se přece jenom pokusili; a za těch šest let vašeho utrpení jsem poznala onu statečnost československého člověka a onu sílu, která je jádrem vlastností, pro něž jsem si váš lid hned zpočátku zamilovala. A právě tehdy jsem si vzala za úkol naučit se vaší obtížné řeči. Učila jsem se jí nejen proto, abych se uměla česky dohovorit, ale zároveň na znamení své nezlomné víry, že vaše zotročení pomine, že tu barbarskou porobu svrhnete; že jednoho dne budu zase zde mezi vámi a že vám pak budu moci – jak jsem doufala – lépe rozumět a že se mi bude ve vašem středu tím lépe žít.

A bylo by jistě politováníhodné, kdyby teď snad mělo dojít k nějakému nedorozumění. Chci proto využít této příležitosti, abych podobné neblahé možnosti předešla. Někteří z mých přátel mi vytýkají slova, jimiž se určití Češi na několika místech v této knize vyjadřují o Slovácích. Podle mého názoru neplní literární tvorba své poslání, neodráží-li lidský život v celé jeho nahotě a v takové úplnosti, jakou mu spisovatel dovede dát jen na základě svých zkušeností a poznatků. Ve vážné literární tvorbě je jen taková postava úplná, u níž se připouštějí a popisují její chyby, nedostatky či neřesti se stejnou otevřeností, s jakou jsou zdůrazňovány její přednosti a klady. Jinak to není dílo poctivé; postava zůstává loutkou a kniha kýčem.

Bylo by dětinské tvrdit, že při všech svých vzácných a obdivuhodných vlastnostech, jimiž se Češi a Slováci vyznačují, ne-

mají chyby. Na to, aby byli bez chyb, jsou příliš lidmi. A zásadní chybou starých dob z konce minulého století, ba i těch dvaceti let první republiky, byla vzájemná zaujatost mezi Čechy a Slováky, vyjadřovaná, jak všichni dobře víme, šťavnatými slovy. Měla jsem snad při popisování lidí, které jsem doufala vylíčit jako opravdové Čechy, předstírat, že tomu tak nebylo? Zmínila jsem se o tomto politováníhodném předsudku ve smýšlení některých Čechů, avšak zároveň jsem nastínila vývoj, jímž bylo třeba projít, než si lidé, kteří šli za těmi nejvyššími ideály proto, aby vydobývše své vlasti svobodu ji zvelebovali, uvědomili, že ona stará zaujatost je nebezpečná a že musí být dobrovolně vyloučena z národního života.

Uvádím to zde proto, že se mi předhazuje, že předsudky, vyjádřené ústy některých z mých postav, sdílím osobně nejen v tomto případě, nýbrž i v mnohem vážnějším případě amerického finančníka Benjamina Nicholase. Nemusím jistě vyzdvihoval, že tyto opovrženíhodné názory nesdílím a že je to obvinění velmi nepravdivé. Nesnášenlivé názory mých postav mohou docela dobře být – a v těchto případech skutečně jsou – právě názory, jež ve svém osobním přesvědčení co nejrozhodněji zavrhuji. Ale bez poctivého pojetí škodlivých názorů nemůže být kniha tohoto druhu plně dimenzovaná, ani dost realistická.

A proto pevně věřím, že zde nemusím zdůrazňovat svůj obdiv k celému československému národu, svou oddanost k jeho lidu a svou lásku k mým českým a slovenským přátelům.

Marcia Davenport

V Praze v únoru 1946

Věnování

České vydání této knihy věnuji svým hrdinným přátelům Čechoslovákům – mužům, ženám i dětem – kteří se bránili, bojovali, trpěli a umírali v zápase za svržení poroby a zla a za obnovu svobody své vlasti i celého světa. Spolu s živými i mrtvými pronáším modlitbu díkyvzdání za to, že nikdy nezklamal a nezklame odkaz Komenského.

Provolejte to mezi národy, vyhlasejte boj, probud'te reků, necht' přitáhnou, a dají se najít všickni mužové váleční! Skujte motyky své v meče a srpy své v oštěpy; ten, kterýž jest mdlý, necht' řekne: Udatný jsem! Shromažďte se a přitáhněte všickni národové okolní a shlukněte se...

Ale více hromad, hromad v údolí posekání; neboť blízký jest den Hospodinův, aby je zhubil v údolí posekání.

Jóel, III. 9, 10, 11, 14

PRVNÍ KNIHA
WILLIAM
(1873—1884)

PRVNÍ KAPITOLA (1873)

O deváté hodině ranní dne devatenáctého září roku 1873 šla po Západní třídě v Allegheny City, ležícím přes řeku proti Pittsburku, mladá dívka. Tato ulice byla na západ od čtvrti, již starousedlíci ještě tehdy říkali Druhý Břeh. Dívka měla na sobě prosté šaty z šedého sukna. V jedné ruce držela plátěný kufřík, ve druhé proužek bílého papíru. U každé branky si pečlivě prohlížela číslo domu. Široká ulice byla svého času prokopána vyvýšeným terénem. Daleko od ní a vysoko nad dlažbou stály po obou stranách panské domy. Ke každému vedla pečlivě upravená cestička zakončená nízkým schodištěm, po němž se sestupovalo z travnatého svahu dolů k ulici. Úhlednou třídu a rozlehlé trávníky kolem domů stínily rozložitě duby a jilmy. Vzduch byl zamlžen kouřem a jemným prachem z opadávajícího listí, ale slunce ještě hrálo; bylo teprve na sklonku léta.

U jedné z železných branek se dívka zastavila.

„To by mohlo bejt vono,“ řekla si nahlas.

Zahleděla se na vyštěrkovanou cestičku, která vedla k širokému schodišti před cihlovým domem. To jistě není vchod pro ni. Jakýsi muž v modrákách vyhraboval z trávy listí a pečlivě je vybíral z okrouhlých záhonů dosen a šalvějí. Po obou stranách cestičky poblíž domu stála ozdobná železná váza na filigránském podstavci, plná pruhovaného a pestrobarevného listí a propletená břechťanem. Marie Raffertyová u branky zaváhala, nevědouc kudy kam. Po chvílce muž zvedl naložené kolečko a odjel s ním k postrannímu vjezdu, jehož si Marie do té doby nevšimla. Tamtudy by asi měla jít! Vozovka sem zahýbala z ulice a vedla podél domu ke stáji daleko do dvora. Marie se dala touto vyštěrkovanou cestou, zahrnula po ní doprava a ocitla se na dvorku, kde spatřila dveře do kuchyně. Zatáhla za železnou rukojeť a se zatajeným dechem naslouchala, jak se uvnitř hlučně rozezvučel zvonek. Při-

šla jí otevřít tělnatá šedovlasá žena v pruhovaných kalikových šatech a velké kostkované zástěře. Vlasy měla připíchnuté k temeni silnými kovovými jehlicemi.

„Dobrytro,“ řekla Marie bázlivě. „Bydlí tu, prosím, paní Scottová?“

„Bydlí,“ odpověděla kuchařka. Založila si těžké ruce v bok a prohlížela si Marii kritickým okem. „A ona by tak mohla bejt ta nová pokojská, ne?“

Marie polkla slinu a přikývla. „Tak šla jen dál,“ pravila kuchařka, „a ten kufr si položila támhle na schody. Musí hned k paní Scottové!“

Zavřela za Marii dveře a zavedla ji po kamenné dlažbě chodbou do kuchyně. Byla to sklepní místnost a stála na parcele, která daleko na zadním okraji pozemku končila jednou z oněch strží, jimiž Pittsburk slyne. Marie se dychtivě rozhlédla po té velké jizbě. S výrazem posvátné úcty se zadívala na mohutný měděný kotel, jehož rudá barva jen zářila a který se skvěl ve spleti všemožných trubek. Vedle něho stál velký kuchyňský krb na uhlí, zasazený do římsy; ale na druhé straně bylo něco, co Marie ještě nikdy v životě neviděla: nahoře to mělo trouby jako na chůdách, bylo to ze železa a vpředu to mělo řadu všelijakých kliček. To jsou jistě ta plynová kamna! Marie se nemohla vynadívát. Šedá železná výlevka s kohoutky na dlouhém krku pro teplou i studenou vodu rovněž upoutala její pozornost.

„Počkala tu,“ pravila kuchařka a přešla na druhou stranu kuchyně. Tam sňala z háku na stěně něco, co vypadalo jako kus tenké hadice. Marie se velmi podivila, když do toho kuchařka začala volat.

„Delie! Delie! Řekla milostpaní, že je tu to nový děvče. A jestli má jít nahoru.“ Marie zaslechla, jak to kdesi daleko v trubici zachotilo. Kuchařka se pak obrátila k ní. „Paní Scottová ji přijme v zadním salonu. Šla tudyhle nahoru a Delia na ni počká u schodů. Delia je u nás panskou.“

Marie cítila, jak jí bije srdce, když stoupala po tmavých zadních schodech vedoucích do přípravný. Nebylo jí ještě ani šestnáct let. Dnes poprvé měla na sobě dlouhou sukni z tuhé šedé

alpakové vlny, kterou si neuměle zvedala nad nártu svých šněrovacích botek a která se za ní táhla po schodech. Nedovedla ještě dobře splétat své dlouhé ryšavé copy do vysokého uzlu na temeni hlavy. Sama sobě se vysmála za to, že takové silné děvče jako ona se mohlo unavit, než si upravilo vlasy. Teď však jí do smíchu nebylo. Měla strach. Tuhý nový korzet se jí zarýval do boků. Hrdlo se jí stahovalo úzkostí a napjatým očekáváním. Jestli se paní Scottové zalíbí a v tomto domě zůstane, bude to dnes první noc v životě, kterou stráví jinde než pod rodnou střechou! V přípravně na ni čekala Delia. Bylo to irské děvče příjemné tváře v pruhovaném ranním stejnokroji z modrobílého kalika s vysokým naškrobeným límcem, bílou zástěrou a nabíraným čepcem. Když viděla, jak je Marie strachem celá bledá, povzbudivě se na ni usmála: „Nic se neboj! Je to hodná paní, hodnější hned tak nenajdeš. Jenom si musíš dávat pozor na to, co ti říká. Ták, už jsme tu.“ Delia pak otevřela dveře a uctivě počkala.

„Milostpaní, vedu vám představit tu naši novou služku.“

Clarissa Scottová zalévala právě v arkýřovém okně květiny. Proti světlu se její postava rýsovala jako vysoká a plná. Do tváře jí Marie neviděla. Bázlivě popošla o několik kroků. Paní Scottová odložila konvici a obrátila se. „Pojď sem,“ řekla. Usedla do houpací židle a naznačila, že chce, aby se Marie postavila před ni. Marie sepjala ruce v šedých bavlněných rukavičkách a stála tam mlčky, zatímco si ji zaměstnavatelka pečlivě prohlížela. Krev jí bušila ve spáncích a měla strach, aby paní Scottová nezahlédla, jak se chvěje. Místo toho slyšela, jak jí paní říká: „Nesmíš být ustrašená, Marie. Ty jsi ještě nikdy nebyla z domu, vid’?“

„Ne, milospaní.“

Marie zvedla hlavu a podívala se paní Scottové do jejích klidných modrých očí. Všimla si, že paní má široké čelo, stejně hladké jako ona. Popelavě světlé vlasy měla sčesaný dozadu. V její mladistvé tváři byla síla a vlídnost. Pohrával na ní lehký úsměv, jímž se snažila bázlivou dívku uklidnit. Upoutaly ji oči toho dítěte, tmavošedé, dychtivé a zářící prazvláštním leskem, zasazené hluboko pod vysokým čelem, tak hluboko, že její nos měl neobvykle tenký a jemný hřbet. Byl to orlí nos, modelovaný

v čistý profil kameje. Ústa měla široká a její rty, z nichž strach vypudil v tu chvíli veškerou barvu, byly pevně sevřeny. Z bílého čela se jí zvedal bujný pramen jemných a kudrnatých rudých vlasů. Vysoký límec jejích šedých šatů byl vrouben čerstvě vypraným lemováním z bílého batistu, jež sledovalo linii jejího hrdla a sbíhalo se vpředu do špičky, kde bylo připíchnuto onyxovou sponou ve tvaru kříže. Přes spleť zářivých vlasů byl převázán prostý černý slaměný čepec s šedou stuhou, upevněný pod špičatou bradou pěkně uvázaným motýlkem.

Clarissa Scottová si náhle uvědomila, že tím prohlížením uvádí děvče do rozpaků. Právě tomu se původně chtěla vyhnout. Ztišila tedy hlas.

„Marie, já vím, že s prací tohoto druhu jsi doposud neměla mnoho zkušeností. Ale uklízet samozřejmě dovedeš.“

„Ano, milospaní.“ Úzké bledé rty se přitom zachvěly.

„A stlát? Ovšemže ti ukážu přesně, jak si to všechno představuji. Žehlit a šít umíš?“

„Ano, prosím, milospaní. Šít jsem se naučila v klášteře.“

„Dobrá, budeš tedy mít tyto povinnosti. Budeš jako pokojská mít na starosti všechny ložnice. Budeš pomáhat mně a slečně Alžbětě při oblékání, žehlit nám šaty a udržovat v pořádku naše prádelníky. Mimoto budeš pomáhat Delii v přípravě s přibory a obsluhovat u stolu, když budeme mít hosty. Myslíš, že se to řádně naučíš, jestliže ti Delia nebo já ukážeme, jak a co dělat?“

„Pokusím se, milospaní.“

„Tedy dobrá. Teď tě Delia zavede do tvého pokojíku. Budete tam bydlet spolu. Ovšemže...“ Paní Scottová se zarazila. Nebylo vyloučeno, že se třeba mylí, ale cítila, že děvče, které stojí před ní, nepotřebuje pobízet k tomu, aby udržovalo svůj pokoj v pořádku a čistotě. „Ovšemže mám pro tebe stejnokroje. Delia ti vydá, co máme zrovna po ruce, a nepadnou-li ti dobře, můžeš si je upravit. Ten bíle a modře pruhovaný na ráno a černý na odpoledne. Teď se do jednoho oblékni a přijď dolů. Delia tě pak provede ložnicemi. A ještě něco, Marie. Vysvětlila ti už slečna Petersonová, jaký budeš mít plat? A kdy budeš mít volno?“

„Ano, milospaní.“

„Sedm dolarů týdně a každou druhou neděli volno. Můžeš odejít ihned, jak po obědě umyješ nádobí. Marie, ty jsi, nemýlím-li se, katolička?“

„Ano, milostivá paní.“

„Každou neděli ráno si můžeš zajít do kostela.“

Onen první den, který prožila u Scottů, se jí tak vryl do paměti, že si jej v pozdějších letech dovedla jasně vybavit do těch nejmenších podrobností. Pamatovala si, jakou měla radost, když ji zavedli do druhého patra do velkého čtvercového pokoje, kde měla bydlet s Delií. Byla tam čtyři okna a v nich čerstvě naškrobené záclony. Na podlaze květovaný koberec a na stěnách papírové tapety s kyticemi bledě modrých růží a růžových šeříků; dřevo bylo lehce natřeno a snadno se udržovalo v čistotě. Nábytku bylo víc než dost – dva velké mahagonové stoly (jejichž místo v ložnicích zaujaly stoly z masivního vlašského ořechu s mramorovými deskami, které právě přišly do módy), šatník a uprostřed stůl s petrolejovou stolní lampou a dvěma židlemi. Proti sobě, každá u jiné zdi, stály dvě úzké železné postele a u každé umyvadlo s bílou porcelánovou mísou a se džbánem na vodu. Ještě nikdy v životě neměla Marie tolik místa a tolik soukromí.

Postavila se tehdy doprostřed toho příjemného pokoje a zahleděla se na úzké bílé lůžko, jež mělo být ode dneška její. Pak si pomalu rozvazovala čepec. Nějak se jí ty tkaničky pletly; ještě se jí třáslы ruce. „Milej Bože,“ říkala si v duchu, „milej Bože, to není ani možný. To snát ani není pravda. Sem opravdu tady?“ Už aspoň tři léta snila o tomto okamžiku, připravovala se na něj a toužila po něm. Nyní stála zde, v této čistounké, tiché místnosti a v duchu přemítala s úmyslnou konečností, jako by to mělo být naposledy v jejím životě, o tom přecpaném ponurém baráku, který jí do té doby býval domovem. Vzpomínala na tu špínu, na ty mazlavé popelavé saze, na ten zamořený mlhavý příkrov, jenž visíval nad břehy řeky, na hřmot vagonů s rudou, které jim hučely a skřípaly několik kroků ode dveří. Myslela na ten nekonečný boj s blátem a špínou, proti němuž práce v tomto domě bude hotovou radostí.

Vybalila si svůj skrovný majetek a uložila jej do přihrádek prádelníku: spodní prádlo ušité ze zbytků nakoupených za naškudlené centíky, tři páry černých tkaných punčoch, šest jednobarevných kapesníků a teplé flanelové noční košile s dlouhými rukávy s upjatými manžetami a bez výstřihu. To všechno si sama ušila pod dohledem jeptišek ve farní škole. Ony prosté věci byly z toho světa, který nechala za sebou – světa jejího zmrzačeného otce, bratra Jamese a sester Kateřiny a Bridget. Káťa byla tehdy už dost stará na to, aby jim mohla vést domácnost; Marie je má všechny z duše ráda a nikdy je úplně neopustí. A přesto již jako dítě cítila, že k Mělčině nepatří. Nikdy nesrostla s těmito rozbitými chatrčemi, s onou neplodnou půdou pokrytou škraloupem škváry, se šňůrami na prádlo, na kterých se houpaly potřísněné záplatované spodky a pracovní košile. Byly chvíle, kdy naslouchávala vlastnímu hlasu, v němž se odráželo drsné nářečí jejích rodičů, a uvědomovala si, že se ve světě mluví i jinak. A to jí na spokojenosti nepřidalo.

O tom vybájeném světě za hranicemi Mělčiny neměla skutečné představy; jen pudově cítila, že existuje. Připadalo jí, jako by rodina Scottova tento instinkt dokonale ztělesňovala. Cítila, že muži, jako byl pan Scott, jsou silní a spolehliví lidé, kteří všude kolem sebe vytvářejí pocit bezpečí a jistoty. Ženy jako paní Scottová že jsou krásné, vlídné a vznešené. Takoví muži a takové ženy, zapadající i se svými dětmi do rámce klidných a pěkně spořádaných domácností, byli pro ni zosobněním všeho žádoucího a obdivuhodného, všeho, po čem duše tohoto dítěte nevědomky prahla.

Je pravda, že rozlehlost a to, co jí připadalo jako majestátnost Scottova domu, ji ohromovaly. Také ji mátlly některé z nezvyklých spleťtých podrobností denního pořádku. Byla však příliš šťastna, než aby mohla zůstat ustrašena nadlouho. A to velké vzrušení, které se jí zmocňovalo, nedovolovalo jí cítit únavu, třebaže byla Delii v patách od rána do noci, snažíc se pochytit sta věcí, jež dosud nikdy nepoznala. Ten první den měla tolik práce, že jí sotva zbyl čas vyptávat se na členy rodiny, z nichž nikoho ještě neviděla. Věděla, že v rodině je pět dětí. Delia ji

ujistila, že je všechny uvidí u večeře, s výjimkou devítiletých dvojčat; ta jsou ještě příliš malá a večeří dosud v dětském pokoji s vychovatelkou.

Po večeři v kuchyni, k níž vedle kuchařky a děvčat zasedli též zahradník Joel a kočí McCready a při níž se jedla hustá zeleninová polévka, domácí sýr, topinky s máslem a s povidly a zapíjelo se neomezeným množstvím silného čaje, šly Delia s Marií do jídelny prostrít k večeři. Čekali hosty. Marie se přistihla, jak hoří zvědavostí a nemůže se už ani dočkat chvíle, kdy uvidí všechny Scottovy pohromadě. Napadlo ji, že tím, že jim prostírá k večeři, se s nimi vlastně velmi důvěrně seznamuje.

Dívky se zabraly do práce v temné, dřevem vykládané jídelně. Bohaté těžké ubrusy, masivní stříbro a džbány z waterfordského skla, těžkého jako žula, přiváděly Marii v úžas. Vtom zaslechly, jak se otevřely a s rozhodným bouchnutím zavřely dveře u předního vchodu. Delia mrkla po hodinách v přípravě.

„To de domů pán,“ vyhrkla, trochu tajíc dech. U Scottů sice pracovala již téměř sedm let, ale dodnes se nezbavila pocitu posvátné hrůzy, kterou mezi služebnictvem a podřízenými svou přítomností vzbuzoval William Scott. Někdy se ho skoro i báli. Jakmile přišel, nabyl celý dům jiné tvárnosti. Člověka to mimoděk přinutilo k vypětí všech sil.

„Di tam ty, Marie,“ pravila rychle Delia. „Jistě ho chceš vidět. Vem mu klobouk a hůl a pověš je na věšák.“

Když otvírala dveře do předsíně, zdřevěněly Marii rozčilením nohy. Delia ji mírně postrčila: „Tak jenom di. Čeká na mě.“

„Dobrý večer, Delie,“ zazněl silný bas. Nad Marií se tyčil vousatý obr, který jí odevzdal hranatý tvrdý klobouk a sukovitou vycházkovou hůl se zlatou rukojetí.

„Dobrej – dobrej večír, milospane.“ Ruce se jí chvěly, když od něho přijímala klobouk a hůl. Shora na ni shlížel William Scott. V životě snad dosud nespatriła muže vyššího a mohutnějšího. Všimla si, že přes lemovanou, vysoko zapnutou černou vestu mu visí zlatý řetěz, silný jako její prst. Marie si navlhčila vyprahlé rty a upřela na něho bojácný pohled. Měl zachmuřené čelo. Vypadal přísně a přitom ztrápeně. Je snad rozzloben? Hněvá se

proto, že mu nepřišla otevřít Delia? Těžko říct; zatím byl už na půl cesty nahoru po schodech; jeho krok byl těžký a odměřený. Marie se vrátila do přípravny a zašeptala: „Myslíš, Delie, že je nazlobenej? Ten teda koukal.“

„Takhle už kouká aspoň tejden. Dokud pořádně děláme, ani vo nás nezavadí. Pod' sem a rozestav slánky.“

William Scott vstupoval do své šatny zamyšlen a zakaboněn a sotva si povšiml, jak ho ve dveřích do ložnice zdraví jeho žena. Když se ho vyptávala, odpověděl jen: „Má drahá, dnes byly z newyorské burzy staženy akcie Jay Cooke a spol. To bude mít nesmírně vážné následky.“

„Mohlo by to mít...?“

„Mít následky pro nás? Velmi vážné, Clarisso!“ Snažil se právě zastrčit masivní zlaté knoflíčky do čisté batistové košile a jeho paní si všimla, jak se durdí, že mu to nejde. Jinak ho málokdy něco vyvedlo z rovnováhy.

„Dej to sem,“ pravila a vzala mu košili z ruky. „Ráda bych věděla, Williame, pocítíme to hned?“

Lehce se pousmál. „Alespoň dnes večer ještě ne. Raději se však, Clarisso, připrav na hodně špatných zvěstí.“

„Jak to myslíš?“

„Ukazuje to na všeobecnou paniku. Každý den se zavírají dvě až tři banky. Obchod je zcela ochromen. Trhy cenných papírů jsou v úplném chaosu. To znamená, že asi budeme muset huť zavřít.“

„*Williame!* To přece nemyslíš vážně!“

„Co jiného mi zbývá? Nemohu přece vyrábět kolejnice, když jsou dráhy na mizině. Čekám, že Gaylord mi dnes večer přinese nějakou nevíтанou zprávu.“ William Scott se zamračil. Neměl dnes vůbec náladu přijímat hosty. „Možná, že se po večeri hodně dlouho zdržíme v pracovně. Musíš tedy sama hledět, aby se dámy bavily.“

„Zajisté, Williame. Proboha, já bych to asi nebyla udělala, kdybych tohle všechno věděla, ale právě dnes jsem najala novou služku, irské děvčátko. Nevím, zda jsem udělala dobře.“

„Nevědělas, proč bys ji neměla najímat,“ odpověděl William

Scott. Ani vážné starosti, které jej tížily, nepřevážily u něho smysl pro spravedlnost, který byl základním rysem celého jeho života. Čekal mlčky, až Clarissa skončí s jeho knoflíčky. Věděla sice, že je to beznadějně, ale přece jen si myslela, že by stálo za to pokusit se odvrátit jeho pozornost od onoho rozvráceného světa, jemuž sama příliš dobře nerozuměla. Proto nepřestávala mluvit o nové služce. „Je to hodné děvče, Williame. Její otec pracoval před mnoha lety u nás v huti, když byl ještě papá Scott naživu. Jmenoval se Rafferty, Pat Rafferty.“

„Oh, Rafferty; ano, pamatuji se –“

„Má takový osobitý zjev. Člověk by skoro řekl, že je krásná,“ pravila Clarissa upravujíc muži vázanku. „Vedla dosud domácnost otci a mladším sourozencům, matka jim před čtyřmi lety zemřela. Otec již zřejmě není schopen práce. Byl asi zraněn ve válce. Ták!“ Zlehka klepla na vázanku. „Ted’ bychom už měli jít. Zdá se mi, že zrovna zvoní.“

„Můžeme, Clarisso. Jsem hotov.“

DRUHÁ KAPITOLA (1873 – POKRAČOVÁNÍ)

Zatímco členové rodiny vcházeli jeden po druhém ze salonu do jídelny, stály Delia s Marií každá na jednom konci stolu za křesly pro pána a paní domu. Bylo prostřeno pro jedenáct osob a ani Delia nevěděla, kdo všechno u večeře bude. Paní Scottová vstoupila do jídelny zavěšena do pana Laurence Waterburyho Gaylorda z Bostonu. Ten se zastavil v Pittsburku v poslední fázi své cesty napříč Severní Amerikou, kterou podnikal s manželkou a dcerkou. Obě jej dnes večer doprovázely. Dalšími hosty byli pan Richard Kane, věhlasný pittsburský bankéř, jeho paní a dcera Louisa. Byli to staří přátelé rodiny. Delia je znala skoro stejně dobře jako Scottovy.

William Scott si posadil nepůvabnou, ale přitom distingovanou paní Gaylordovou po pravici a zaujal místo se svou obvyklou rozvážností. Rozhlédl se velitelsky kolem stolu a jednotvárným a trochu tvrdým hlasem pronesl modlitbu před jídlem. Protahoval svá „r“ a kladl důraz na každé slovo. Potom, jak se na řádného hostitele slušelo, dal se do řeči s hosty. Delia zatím sňala víko z polévkové mísy před paní Scottovou. Hostitelka nalévala a dívky roznášely talíře s kouřící nepravou želví polévkou kolem stolu. „Dycky z levý strany,“ pošeptala přitom jednou Delia Marii.

Marie si tak důkladně a úzkostlivě hleděla své nové práce, že se sotva odvažovala zvednout hlavu a porozhlédnout se po hostech. Ani na chvíli totiž nesměla spustit oči z Delie. Sledovala každý její pohyb, zatímco se vyměňovaly talíře, přinášely nové chody a z kuchyně sem přijížděla servírovacím výtahem stále nová a nová jídla na krásných stříbrných mísách a podnosech. Ta rozmanitost jídel ji až ohromovala. Ale ani tak se neubránila myšlenkám na Scottovy. Byli tak nápadní: přísný vousatý pán v čele stolu, půvabná paní domu naproti němu. A což teprve jejich tři děti, které teď Marie viděla poprvé v životě! Jako by ani nebyly

děťmi jedněch rodičů! Podle starodávného rodinného zvyku seděli mladí pohromadě uprostřed stolu mezi dospělými. A jak nápadné byly mezi nimi rozdíly! Mladá slečna Gaylordová připadala Marii jako člověk, který si zakládá na „uhlazeném“ chování. Její řeč měla divný, měkký přízvuk, jaký Marie dosud neslyšela. Zato na Louise Kaneové, která pocházela z Pittsburku, nebyla ani stopa po takové světácké vyrovnanosti. Byla velmi hezká a měla něžné, jemné rysy; seděla však nervózně až na kraji židle a roztržitě zobala ze svého talíře jako ptáče, co chvíli otáčejíc kučeravou kaštanovou hlavou. Dívala se na každého s podivnou dychtivostí. Nejčastěji však ty své kulaté hnědé oči upírala na otce. Chtěla-li na něho vidět, musela se pokaždé nahnout, a kdykoliv něco říkal, sledovala jeho slova s přehnanou pozorností.

Ale více než jejich hosté zajímali Marii Scottovi sami. Jejich dcera Alžběta se v porovnání s druhými dvěma dívkami nejevila nikterak příznivě. Měla vlasy barvy písku a dost protáhlou tvář. Skoro celou tu dobu, co seděla u stolu, hleděla si jen jídla; byla zřejmě ve špatné náladě. Zato oba Scottovi chlapci se dobře bavili. William Scott mladší vypadal poněkud arogantně. Jakožto nejstaršímu synovi mu připadl úkol bavit unylou slečnu Gaylordovou a ta povinnost mu zřejmě byla docela příjemná. Marie si v duchu řekla, že pan William se ani zdaleka nevyrovná mladému panu Pavlovi. Pavel toho mnoho nenamluvil ani se svou společnicí Louisou Kaneovou. Byl vysoký a těžkopádný; v jeho vystupování byly ještě stopy chlapecké neohrabanosti. Podle Delie mu bylo sedmnáct let. Bylo vidět, že se zajímá jen o to, co si povídají starší muži. Alespoň je napjatě poslouchal.

Majestátný pan Gaylord vyprávěl právě paní Scottové a Richardu Kaneovi o dojmech z cesty na Západ. Mávl však přitom štíhlou rukou, jako by nad tou divočinou, pokud jde o cestování pro civilizované lidi, dělal kříž.

„Nikdy bych nikomu takovou cestu nedoporučoval pro zábavu,“ pravil. „Sám jsem ji však musel podniknout z jiných důvodů, a tak jsem usoudil, že dcera snad z toho bude něco mít, pojede-li se mnou. Jí se však rozhodně mnohem více líbí naše letní zájezdy do ciziny.“

„Podle mého by měla být šťastná, že jí bylo dopřáno zhlédnout tak velký kus naší vlasti,“ poznamenala vlídně Clarissa. „Já sama odjakživa toužím spatřit Skalisté hory a Kalifornii.“

„Něco skvělého. O tom není pochyby. Scenerie je tam přímo úchvatná. Ale –“ a Gaylord naznačil posunkem obočí, že kultivovaný člověk by k cestě na Západ ani jiný důvod mít nemohl. Ovšem v jeho případě neměla ta cesta vůbec nic společného se scenerií. To jeho hostitelé dobře věděli. Pan Gaylord byl totiž jedním z největších východních držitelů železničních akcií. Za posledních osm let od konce války se všechny americké železnice přímo zběsile rozrůstaly a velcí akcionáři a ředitelé, jako byl pan Gaylord, přišli na to, že je čím dále tím důležitější, aby na vlastní oči viděli, do čeho kapitál investovali. Proto také bylo zapotřebí poznat lépe Pittsburk a tamní majitele hutí, bez nichž by se tyto nové stavební projekty nedaly vůbec uskutečnit. Také paní Gaylordová se rozpovídala o své cestě na Západ.

„Nebýt pana Huntingdona, tak to bylo strašné. Ten nás celý týden vozil ve svém osobním vagonu.“

„A byl to vagon nanejvýš zajímavý,“ dodala Julie Gaylordová. „Hotový pojízdný palác.“

„Ale jsou vám tam ti lidé vulgární,“ pospíšila si paní Gaylordová s poznámkou. „Ti železniční dělníci! Představte si, že někteří...“

Při čem paní Gaylordová některé z nich zastihla, to se Marie nedověděla; musela pomáhat Delii vyměnit talíře. A pak již byla příliš zaměstnána a neměla čas poslouchat, o čem se u stolu mluví.

Na druhém konci stolu pozorovala Clarissa, že Richarda Kanea něco nesmírně trápí. Jeho manželka Žofie totiž patřila mezi její nejbližší přítelkyně a hned po příchodu jí šeptem prozradila, že Richard probděl celou noc v bance a že se pak celý den nehnul z kanceláře. Nebyl by sem dnes večer chodil, jenže William Scott ho výslovně pozval kvůli Gaylordovi. Dámám sice nebylo zcela jasné, co vlastně jejich mužům leží na mysli; věděly však, že New York byl v onom týdnu zachvácen vlnou bankovních bankrotů. S tím bude asi nějak souviset to, o čem se měli jejich manželé po večeři radit. Clarissa se právě snažila své hosty rozptýlit

a zapříst mezi nimi rozhovor. Nasměrovala Kanea na to, že se rozpovídal o palisádách ve Fort Lafayette, kterým velel jeho děd po celou dobu, co trvaly boje s Indiány, jež vzplanuly po válce o nezávislost. Domnívala se totiž, že Bostoňana, který posuzuje člověka podle toho, jaké místo zaujímala jeho rodina v dějinách národa, by něco takového mohlo jistě zajímat.

Mladí tyto historky slyšeli již mnohokrát a Marie vycítila z pohledů, které si vyměňovali Alžběta s Pavlem za Louisinými zády, že se nudí. Zato Louisa, která je jistě znala podrobně až do posledního péra ve válečné čelence toho posledního rudokožce, se naklábala, aby na otce viděla, a naslouchala jeho slovům jako u vytržení. Marie úkradkem pohlédla po paní Kaneové. Vrtalo jí hlavou, zda žijí obě jen proto, aby zbožně naslouchaly hlavě rodiny. Paní Kaneová se však zrovna na manžela nedívala; bavila se s Laurencem Gaylordem a pohlížela přitom zamyšleně přes stůl na Pavla.

Tito lidé si zřejmě tolik dávají záležet na mluvení, pomyslela si Marie, která dosud neviděla vznešenou rodinu u tabule při večeři. Sama měla jiné zkušenosti: když přišel čas k jídlu, muselo se dohlédnout na to, aby děti byly umyté, talíře a šálky plné, chléb nakrájen a aby se v kotlíku vařila voda na nádobí. Její otec, bratr James, ani sousedé nikdy při jídle nemluvili. Hleděli si jen jídla, a dokud se nezvedli uspokojeni od stolu a nezapálili si dýmky, nepadlo obvykle ani slovo. Avšak lidé, jako byli tihle Scottovi a jejich známí, se při večeři nepřestávali bavit a zřejmě si sotva všímali toho, co právě jedli. Pečení krájel pan Scott – byla to ohromná skopová kýta, obložená zelenou petrželí. Jakmile s tím však byl hotov, i on jako by ztratil o jídlo zájem. Ale na Mariinu otázku, zda všichni takoví lidé nemají vůbec chuť k jídlu, zavrtěla Delia hlavou.

„Von sám toho vobyčejně sní hodně. Ale dneska jim všeckým něco vrtá hlavou. Táhle ten,“ pohodila bradou směrem ke Kaneovi, „k nám chodí často, ale ještě nikdy sem ho neviděla tak zamračenýho. Dyt' si ničeho ani nezob!“

Marie viděla, jak paní Scottovou bavení hostů namáhá a jak se jí ulevilo, když se konečně mohla nenuceně posadit. Předtím však ještě předložila bílou huspeninu s polevou z malinového

džemu; Delia pak obešla stůl s podnosem, na němž ležely v několika vrstvách koláče a kde si hosté mohli podle libosti vybrat mezi dvěma mistrovskými díly kuchařky Sary, ďábelskou a andělskou pochoutkou. Nadešla již téměř chvíle zvednout se od stolu; paní Scottová nařídila, aby pro pány bylo na kávu prostřeno v páně Scottově pracovně. Tam si ji mohli vypít a vykouřit si přitom své doutníky. Nikde jinde v domě se jaktěživ nekouřilo. Zachytila pohled paní Gaylordové a právě se chystala povstat. Vtom přiběhla z přípravy Delia a něco jí pošeptala. Clarissa se obrátila ke Kaneovi.

„V kuchyni je tvůj kočí a říká, že ti má vyřídit velmi naléhavý vzkaz,“ řekla mu tiše. Kane se zvedl a s úklonou se omluvil.

Jeho paní zbledla. Sotva za ním dveře přípravy zapadly, zaleschla Marie, jak ze sebe Louisa vyrazila přidušený vzdech, a viděla, jak se náhle s tím divným zaníceným výrazem ve svých hnědých očích obrátila k Pavlovi. Chlapec vypadal celý nesvůj; také on upřeně zíral na dveře do přípravy. Jeho matce se nějak nechtělo zvedat se od stolu. Avšak zatímco tam tak seděli jako při živém obraze, vrazil Richard Kane zpět do jídelny. Rty měl pevně semknuty. Jeho paní zvedla ruku s kapesníčkem ke rtům a Louisa znenadání vyskočila, běžela k němu a dívajíc se mu do tváře sevřela mu oběma rukama rámě. On na ni pohlédl a objal ji kolem pasu. Hovořil přitom se Scottovými.

„Doufám, že mi odpustíte. Musím být, Williame, tak nespolečenský a odvést tě na chvíli od tvých hostů. Byl jsem, bohužel, odvolán v nadmíru naléhavé záležitosti.“

Celá společnost se zvedla a odebrala se hromadně do salonu. Kane a Scott se zatím zavřeli v malé pracovně na konci vstupní haly. Nebyli tam dlouho. Dříve než měly paní Gaylordová a Kaneová čas usadit se do prošíváných atlasových křesel, byli ti dva zase zpět. Scott byl už stejně zasmušilý jako jeho přítel.

Paní Kaneová vstala, šla ke svému muži a hlesla: „Richarde!“

Bylo slyšet, jak Louisa zasténala: „Tatínku!“ a rozfňukala se. Matka se ji snažila uchlácholit, ale děvče se nedalo od otce odtrhnout. Už zas mu svíralo paži a přimklo se k němu stejně jako předtím v jídelně.

„Musím ihned do banky,“ pravil Kane paní Scottové. Prsty se mu na dceřině rameni nervózně otvíraly a svíraly. Marie s Delií byly právě ve dveřích jídelny na protější straně haly. „Pámbu s náma a zlý pryč!“ šeptala Delia celá vyjevená. „Jistě se stalo něco hrozného!“

Clarissa Scottová vycítila, že Kane není před všemi těmi mladými lidmi ve své kůži. Obrátila se proto na Alžbětu a požádala ji, aby slečnu Gaylordovou a ostatní odvedla nahoru do obývacího pokoje. Když pak jeden po druhém odcházeli, naznačila Clarissa Louise, ať jde s nimi. Ta však prudce zavrtěla hlavou a ještě víc se k otci přimkla; oči měla strachem vytřeštěné. Kadeře jí jen poletovaly. „Děkuji ti, Clarisso,“ vypravil ze sebe Kane, „ale Louisu i Žofii vezmu s sebou a cestou do banky je odvezu domů.“ Kráčel ke dveřím s Louisou a jeho paní šla za ním jako náměsíčná. Ve dveřích se zastavil a nuceně řekl: „Je mi srdečně líto, že jsme vám zde v Pittsburku nepřipravili lepší přivítání, pane Gaylorde, ale požádal jsem svého starého přítele Williama Scotta, aby vám vše vysvětlil a omluvil mne. Dobrou noc.“ Uklonil se a odchvátal i s rodinou.

V pokoji zatím zavládlo ticho. Gaylord si odkašlal. Scott stál u krbu s rukama zkříženýma za širokými zády. Obě ženy stísněně vyčkávaly. Po chvíli pozvedl William Scott hlavu a pomalu řekl:

„Tohle je moc zlé.“ Gaylord a obě paní mlčeli. Čekali, až jim toho řekne víc. Scott byl muž mlčenlivý a stálo ho to hodně sebezapírání, než vzhlédl a řekl: „Mám strach, že Richardova banka už zítra neotevře.“

Ozval se tichý projev úžasu. Clarisse vytryskly slzy z očí. Paní Gaylordová pohlédla na manžela. Gaylord se napřímil a nervózně se tahal za licousy. William Scott stál rozkročen s hlavou sklopenou. Těžké ruce měl založeny za zády.

„Nedá se vůbec nic podniknout?“ odhodlal se k otázce po dlouhém mlčení Gaylord.

Scott zavrtěl hlavou. „Zaměstnanci všichni do jednoho pracují už celých osmačtyřicet hodin. Richard by k nám byl dnes vůbec nechodil, kdybych jej zvlášť nepožádal, aby se přišel seznámit s vámi. Je to naprosto beznadějně. Zítra ráno už nebudou schopni

vyplácet. Nemohli vlastně již ani dnes po poledni, ale jiné banky jim vypomohly. Richard se utěšoval, že se jim z toho přece jen podaří vybřednout.“

„A co teď?“

„Krach firmy Cooke dnes odpoledne je dorazil.“

Oba muži zapomněli na to, že mluví před svými ženami.

„Jak vážně je do toho zapleten osobně?“

„Až po krk. Vložil do toho už poslední haléř vlastní i své rodiny, aby banka mohla dostát závazkům. To už je všechno pryč. Nikdy v životě jsem ještě neviděl tak zdeptaného člověka.“

„Chudák Žofie,“ vzlykla paní Scottová.

Pak zase zavládlo dlouhé, skličující ticho. Přerušil je Gaylord.

„To byla ovšem vaše banka, pane Scotte.“

„Ano, jedna z nich. Měli jsme tam nějakou hotovost, celkem nic vážného.“

„To je ale šťastná náhoda!“

„To je. Skoro se stydím, když to tak říkám. Bylo to řízení prozřetelnosti, že jsem se před půlrokem rozhodl nepouštět se s nimi do žádných finančních transakcí. Pomýšlel jsem tehdy na stavbu Bessemerova konvertoru.“

„Dosud jste ho, jak vidím, nepostavil.“ Scott na něho pohlédl.

„Postavit bessemer je tak velká věc, že jsem se rozhodl posečkat, až uvidím, jak si s nimi poradí někteří z mých konkurentů. Carnegie a McCandless zrovna jeden stavějí za městem na Braddockově poli.“

Gaylord zvedl obočí. „Není to poněkud nevhodná doba pro rozšiřování?“

„Nevím. Přechkají-li tuhle paniku a začnou vyrábět kolejnice v takovém měřítku, jak původně plánovali, nebudu se jim vůbec snažit konkurovat. Výrobu kolejnic úplně zastavím.“

Gaylord byl překvapen. Pokud Williama Scotta znal, nebylo v jeho povaze přiznat porážku v jakékoliv soutěži. Bylo pravděpodobnější, že má nějaký jiný, vlastní plán. Když se mu o tom zmínil, Scott přikývl.

„S takovou výrobou ocelových kolejnic, jakou zamýšlí spustit továrna Edgara Thomsona, bych nemohl soutěžit,“ pravil zvolna

a ihned dodal: „Nebudou mi však moci konkurovat, soustředím-li se na výrobu zvláštních slitin pro nástroje, hospodářské stroje a tak podobně. V té oblasti nedělá nikdo zvláštní pokroky.“

Gaylord se přistihl při tom, jak jeví nad očekávání velký zájem. Nepředstavoval si totiž, že by Scottovy železárny mohly vyrábět něco jiného než kolejnice. To byl též důvod k jeho dnešní návštěvě. Má-li Scott v sobě dost podnikavosti, aby se poohlédl po novém poli působnosti, dosud nezaplňném a neprobádaném, zaslouží si vážnější pozornost. Přesto však se snažil, aby mluvil nenuceně a bez zvláštního zájmu. „Jak dalece byste byl ochoten uskutečnit tuto myšlenku za současných poměrů?“

William Scott se díval na podlahu. Uvědomoval si, že mluví víc, než zamýšlel, a víc, než mívá ve zvyku. Avšak ořes, jímž na něho zapůsobila Kaneova katastrofa, vyvedl z míry i jeho. Nemohl v tom nic podniknout, a proto, nemaje možnost vyřešit situaci okamžitým rázným zákrokem, jak bylo jeho zvykem, uchýlil se k neobvyklému postupu a chtěl se vypovídat.

„Nehodlám prozatím ani experimentovat, ani rozšiřovat,“ řekl. „Půjde-li to s námi hodně z kopce, zavřu možná i celý podnik. A do té doby budu klidně dál vyrábět surové železo.“ Odvrátil se na okamžik a v jeho chladných šedých očích oživil zas onen zasněný výraz, který v nich pokaždé zažehla vzpomínka na otce. „Naše vysoká pec Henrietta není naštěstí žádnou hračkou v rukou nějakého bankéře. Postavil ji otec v prvním roce války. Je o třicet stop menší než těch pětasedmdesát, co má Carnegieho Lucy, ale jejích pětáctýřicet stop je splaceno – a splaceno hotově. Za to dnes můžeme být hluboce vděční,“ dodal střízlivě.

„Musím se přiznat, že váš zdravý úsudek na mne velmi zapůsobil,“ prohodil po chvíli Gaylord.

„Vcelku jsem postupoval a postupuji podle zásad svého otce. Toto průmyslové odvětví je v ustavičném přerodu. Nové vynálezy a procesy se předstihují s úžasnou rychlostí. Otec postavil svou první kovárnu zde v Allegheny v roce 1837, to je před necelými pětatřiceti lety. Dnes by hutnictví sotva poznal. A to je teprve sedm roků po smrti.“

„Rád bych věděl, co by si pomyslel o Carnegiem?“

„Na toho by se díval velmi podezíravě,“ odpověděl Scott odměřeně.

„Způsob, jakým vede své finance, není zajisté konzervativní. Ale možná, že je to génius, pane Scotte. Někteří lidé si to o něm aspoň myslí.“

„Možná, že je. Já to nemohu posoudit. Mně se ty jeho metody zdají pirátské. Tom Miller je můj přítel. Když mám takového člověka v podniku, nemohu udělat nic lepšího než pokračovat v otcových šlépějích, zvláště pokud jde o finance.“

Oba muži byli nyní už tak zabráni do svého rozhovoru, že se uchýlili do kouta pokoje a nechali manželky u krbu. Vzali si od Marie kávu, kterou jim tam přinesla, a nezúčastněně ji popíjeli.

Scott se pak vážně rozhovořil: „Žádná bublina spekulace jako ta z posledních dvou let se nedá nafukovat donekonečna. Rozšiřování a nadvýroba byly až nesmyslné. Varoval jsem Kanea nescíslněkrát a nabádal jsem ho co nejdůrazněji k tomu, aby své půjčky snížil. Ani on, ani žádný z místních bankéřů neviděli věc ve stejném světle jako já. Ba naopak se pokoušeli na mne působit, abych se do toho také pustil. Chtěli, abych si pospíšil a vystoupil se svým bessemerem dříve, než by s ním někdo jiný mohl vůbec začít; nabídkami peněz mě přímo zaplavili.“ Zarazil se, když se střetl s Gaylordovým zvědavým pohledem.

„Ve skutečnosti,“ zakončil svou úvahu, „jsem se dal právě opačnou cestou.“

Gaylord se vychytrale usmál: „Zatáhl jste růžky, co?“

„Ovšemže. Své vklady ve všech čtyřech bankách snižuji po malých dávkách již patnáct měsíců.“

Potom Scott sevřel pevně rty, jako by tím chtěl naznačit, že už řekl vše, co říci chtěl. Jenže Gaylord byl příliš zaujat; nespouštěl své modré pronikavé oči z hostitelovy tváře a položil mu další otázku s výrazem takového obdivu, že Scott neměl jiného východiska než na ni odpovědět.

„A co jste s těmi penězi udělal?“ otázal se tiše.

„Vložil je do pětiprocentních dlužních úpisů,“ zněla nevrlá odpověď.

„Takže právě teď je vaše postavení vlastně docela likvidní.“

„Dalo by se to tak nazvat. Máme ovšem své zájmy v koksu v Connellsvillu.“

„Ach tak. Také to.“

„Ano, koupil jsem vloni nějaké podíly na pecích Davida Rogerse. Bez koksu se moderní vysoká pec neobejde. Rogers jej může vyrábět i nadále do zásoby pro naše budoucí potřeby po celou dobu, co tato krize potrvá. Henriettu ale nejspíš aspoň na čas odstavím. Bude to drahý špás, ale nebudu přece v době paniky platit mzdy a vyrábět na sklad.“

Dopili kávu a vyměnili si přitom nad okraji svých šálků významné pohledy. Gaylord pak pravil: „Až budete, pane Scotte, ochoten prodávat otázku toho bessemeru, budu velmi rád, když mi dáte příležitost dále si s vámi o tom pohovořit. Dáte mi pak vědět?“

Scottova přísná vousatá tvář reagovala na nějakou nevyjádřenou myšlenku tím, že jeho úzké rty sebou několikrát škubly.

„To snad ano,“ zamumlal. „Ale myslím, že teď bychom se už opravdu měli přidružit k našim opuštěným dámám.“

Clarissa si tohoto pokynu všimla. Zazvonila proto na Delii a přikázala jí říct mládeži, aby šla zase dolů. Rozproudila se všeobecná zábava; přesto, že jí bylo těžko u srdce a že jí Žofie a to hrozné neštěstí, které ji stihlo, nešly vůbec z mysli, přistoupila Clarissa k obdélníkovému ebenovému pianu a otevřela je.

„Trochu hudby, myslím, nikomu neuškodí,“ řekla. „Slečno Julie, slyšela jsem, že umíte velmi krásně zpívat. Poctíte nás, prosím?“

Slečna Gaylordová se uvolila a po dlouhém upravování nabíraných růžových volánků na sukních se konečně uvelebila na žíněném sedátku.

William mladší starostlivě upravil svíčky na notovém stojánku a galantně vzpřímen se postavil vedle ní, aby jí obracel. Slečna Julie se na něho šibalsky podívala.

„Ale já si s sebou žádné noty nevzala,“ připomněla mu svým jasným hlasem. V rozpacích se zarděl a pak se zas až příliš srdečně rozesmál.

„Teď jsem to ale vyvedl!“ Přeshlápl z nohy na nohu. Na konci

pokoje, kde seděli velmi blízko sebe na lavici pod oknem, pohlédl Pavel na Alžbětu a zazubil se. Ta se na něho podívala, jako by ho chtěla probodnout.

„Zazpívám něco z paměti,“ pravila Julie. „Můžeš mi poradit, kterou bych měla zazpívat, matinko?“

Pani Gaylordová se obrátila na svou hostitelku, která se usadila vedle ní. Nejdříve však pokradmu pohlédla na pozlacené hodiny na římse nad krbem. Usmála se na ni tak trochu půvabně a trochu blahosklonně.

„Našemu hostiteli se třeba, drahá, zavděčíš jednou z těch svých skotských balad. Mám pravdu, pane Scotte?“

„Zajisté, zajisté,“ odpověděl. Neměl ani tušení, co mu říká. „Jen prosím.“

A tak zatímco William, který se vůbec nemohl uplatnit při obřadu, jí přesto s galantní pozorností stál po boku, zvedla Julie Gaylordová své růžové ručky ke klávesnici a sama se doprovázejíc zpívala tenkým sopránem *Bonnie Sweet Bessie*. Oba otcové seděli při tom vzpřímeně a pozorně naslouchali. Bylo na nich na první pohled vidět, jak se snaží projevovat zájem. Obě matky pozorovaly živý obraz před sebou a kolem rtů jim pohlávil něžný úsměv. Venku v předsíni, kudy právě procházely služky na cestě do poschodí rozestýlat, rýpla Delia Marii do žeber.

Zburcovalo ji prudké zazvonění. Marie se posadila úplně probuzena a pevně svírala přikrývky. Chvilí tak seděla vzpřímená potmě, snažíc si uvědomit, kde vlastně je a proč vedle sebe necítí teplo Bridgetina těla stočeného do klubíčka a její tvrdá kolena. Měla nepřírozený pocit, jako by se ztrácela ve vysokém a nezměrném prostoru. Pak si s úlekem uvědomila, kde je. Sklouzla z postele a bosa po špičkách zamířila do středu světnice ke stolu, na němž stál budíček. Zamžikala na něj v nejasném šedém přítí. Půl čtvrté. Protřela si oči. Proč je vzhůru? Vyklouzla z ložnice a tápajíc ve tmě sestupovala dolů do před síně po tmavém schodišti. Právě když se dostala na mezipatro v prvním patře, zazářilo v předsíni plynové světlo. Jak tam stála nahoře na schodišti, viděla, že ji pan Scott předešel a že je již u dveří.

Oděn jen v noční košili otvíral právě přední vchod a vpustil jím do domu udýchaného mladíka, jehož, jak se zdálo, poznal. Ti dva teď stáli ve vestibulu. Posel byl bledý a ustrašený. William Scott naslouchal napjatě a zasmušile chlapcovu vzkazu. Konečně vytáhl hoch z kapsy obálku a podal ji panu Scottovi. Zavrtěl pak ještě hlavou v odpověď na nějakou další otázku a odešel. Pan Scott zůstal stát dole v předsíni a četl si dopis. Marie zahlédla, jak se mu ten papír v ohromných silných rukou chvěje. Ani ve snu ji nenapadlo, že by tím snad svého zaměstnavatele špehovala. Zřejmě se stalo něco hrozného, že se posel v domě objevil v tuto hodinu. Náhle si uvědomila, že v té věci nemůže být nic platná, a šla si opět lehnout.

Ještě dřív, než mu bankovní posel zprávu předal, měl William Scott tušení, že se něco takového přihodí. Richard Kane se zastřelil ve své úřadovně nad účetními knihami. Úředníci, kteří ránu zaslechli, přispěchali a našli pod jeho zhrouceným tělem lístek, adresovaný Williamu Scottovi s dodatkem: „Ihned doručit!“

William vzal ten popsaný kus papíru s sebou a dal jej přečíst ženě, zatímco sám se spěšně oblékl. Obličej měl jako z kamene.

„Vím, že je to největší zbabělost,“ psal jeho starý přítel, „ale nemohu zde zůstat tváří v tvář hanbě. Mým posledním přáním je, abys učinil, co jen můžeš, pro Žofii a mé milované dítě Louisu. Vezmi je pod svou ochranu. Snad se Ti pro ně podaří něco z toho zachránit. Jinak jsou ztracené. Odpusť mi! Richard.“

Clarissa věděla, že se nesmí zhroutit a poddat se citům. Na chvíli se zastavila jako omráčena uprostřed ložnice ozářené plynovým světlem, říkajíc si otupěle: „To není možné, to nemůže být pravda! To by nemohl... Richard...“ Chvatné pohyby jejího manžela jí však připomněly, že mají před sebou velký úkol. Dala se rychle do oblékání. Ona půjde ke Kaneovým, William se ujme věcí v bance.

„Ubohá Žofie,“ vzdychala, navlékajíc si šaty. „Co si jen počne, Williame? A to dítě, ta se z toho otřesu nikdy nevzpamatuje.“

„Richard nebyl normální,“ řekl Scott přísně.

„Louisa,“ pravila Clarissa podivným tónem. „Louisa – víš, vždycky jsem cítila, že otce až příliš slepě miluje –“

„Jsi hotova?“ William si právě zastrkával do kapes obvyklý těžký obsah, který z nich před spaním pečlivě vyprázdnil. „Už je tu McCready.“ Zaslechli, jak u postranního vchodu zastavuje bryčka. Marie ležela nahoře ve druhém patře napjata a zcela probuzena. Slyšela, jak sestupují po schodišti a opouštějí dům. Pak zaslechla, jak někdo přibouchl dveře bryčky. Potom kůň rychle odklusal.

Ve voze se Clarissa neubránila slzám. „To je pro ubohou Žofii něco příšerného. Co teď jen bude proboha dělat?“

William Scott neodpovídal. Seděl tam zasmušile a s rukama pevně založenýma. Clarissa věděla, o čem přemýšlí. Zнала odpověď na všechny své otázky. Věděla, že její muž se o Kaneovy postará. Věděla však také, že ve své přísné mravnosti pohlíží na to, co Kane udělal, jako na slabost; že William bude do posledního písmene plnit povinnosti mrtvého k jeho rodině, ale že přitom bude to, co jeho přítel učinil, v duchu navždy odsuzovat. Její manžel byl muž spravedlivý, ale bez soucitu.

TŘETÍ KAPITOLA (1873—1874)

Doba kolem svačiny bývala nejpříjemnější částí dne a v tu hodinu shromažďovala vždy Clarissa Scottová rodinu kolem sebe. Pavel a Alžběta, kteří přicházeli ze školy pozdě odpoledne, se k ní obvykle přidružili. Často tam bylo vídat paní Kaneovou s mladou Louisou; občas přicházeli i jiní blízcí přátelé. Nikdy ovšem nechyběla její dvojčata, Edgar a Constance. Přicházívala tam od svých her s umytými tvářemi a s upravenými vlasy a alespoň se tvářívala, jako by se uměla způsobně chovat. Clarissa zavedla pravidlo, že se při čaji nesmělo mluvit o ničem nepříjemném. Slečna Deaconová podávala proto svá hlášení o nevyčerpatelné rozpustilosti dvojčat vždy v dopoledních hodinách.

Bylo-li za pozdního babího léta tak teplo jako toho odpoledne koncem října, svačívala Clarissa ráda venku v besídce. Na zahradě si velmi zakládala. Zdola od řeky, kde stály hutě, sem vítr zanášel spoustu sazí, ale její rozsáhlé trávníky si uchovávaly krásnou svěží zeleň; to proto, že byly neustále kropeny a přistřihovány. Bylo to půvabné a stinné místo, ten altán. Stál na nejvyšším místě Scottova pozemku, který se hned za ním svažoval dolů k říční strži. Byl postaven ve tvaru osmihranu a měl kopuli s věžičkou a zábradlí z ozdobného železa. Barvínek, divoké víno a břečťan rostly tak hustě, že kolem něho tvořily neproniknutelnou clonu. Uvnitř stály židle, pohovky a stůl z neloupaného dřeva. Tak dlouho, dokud to jen podzimní počasí dovolovalo, trávil tam Clarissa každé odpoledne; když se pak ochladilo, přestěhovala se do zadního salonu.

Z postranních dveří právě vyšla Delia. Nesla velký květovaný čajový podnos a za ní šla Marie se stojánkem na pečivo. Byly na něm tři velké, bohatě malované porcelánové talíře: na jednom byl jemně nakrájený chléb s máslem, na druhém makové a zá-

zvorové koláče a na třetím vysoký čokoládový dort. Clarissa nalévala čaj a Marie jej roznášela. Dvojčata seděla na pohovce vedle sebe a na zelených očích jim bylo vidět, jak se už ani nemohou dočkat všech sladkostí. Každý dostal od Marie šálek slabého kambrijského čaje. Potom před ně postavila stojánek s pečivem. Constance se bleskurychle zmocnila kousku dortu. Zato Edgar zaváhal a odstrčil několik koláčů, než se dostal k tomu, který se mu zamlouval.

„To se nesluší,“ pošeptala mu Marie. „Dyť vám to zrovna včera maminka říkala.“

Edgar na ni po očku pohlédl a okousával koláč kolem dokola. „Máš pravdu,“ zamumlal. „A neříkej jí to!“

Jeho matka právě mluvila se svou sousedkou, paní McKelvieovou, a patrně si ani nevšimla, co se kolem ní děje. V tu chvíli jí opravdu víc než vlastní děti ležela na mysli Louisa Kaneová. Ta seděla právě na stoličce u nohou tety Clarissy a vypadala velmi nešťastně. Její matku bolela hlava, zůstala dnes doma. Louisa proto přišla sama. Podařilo se jí udělat ze sebe tragickou postavu. Rozlehlý Kaneův dům v ulici Na Rozhraní byl na prodej, poněvadž jim příjmy nedovolovaly v něm zůstat. To všechno bylo na Louise znát, kdykoliv se na ni člověk podíval. Bydlely teď v novém domově, který pro ně najal sám William Scott. Byl to skromný šindelový domek hned za rohem v Bidwellově ulici a Clarissa, majíc k nim tak blízko, mohla se o ně tím lépe starat. Právě v tuto chvíli si přála, aby se její vlastní dcera Alžběta s Louisou blíže spřátelila. Ty dvě sice chodily spolu do stejné třídy a žily až dosud stejným životem, ale to je nesblížilo. Někdy se Clarissa na Alžbětu kvůli tomu hořila; nedávno se s ní vadila: „Proč nemůžeš být, Lízinko, k Louise přívětivější? Tváříš se, jako bys na ni nejraději vyplázla jazyk, když k nám přijde.“

„Když je taková, já nevím, máti, jak to říct – taková hloupá a uchichtaná. Vlastně taková aspoň bývala. Od té doby, co strýc Dick zemřel, jenom sedí a tváří se tragicky v těch svých smutečních šatech. A to je ještě horší.“

„Snad bys od ní nakonec nechtěla, aby se chichotala i teď? Myslím, že jsi k ní velmi nelaskavá.“

„Odpusť, ale nechápeš, co tím chci říct? Kdyby se aspoň pořádkem vyjeveně nedívala těma svýma očima –“

Clarissa se zamyslela. Měla Louisu velmi ráda, poněvadž to dítě bylo srdečnější, něžnější a hezčí než její vlastní dcera. Alžběta byla úsečná a v jejích způsobech se odrážela její plochá, hranatá postava a popelavý nádech jejího obličejce. Přesto se mnohem lépe učila než Louisa, a třebaže se vši silou bránila tanečním hodinám a jen velmi nerada se strojila podle Clarissina přání, byla první žačkou ve třídě. Clarissa se neudržela smíchy, když viděla, jak její druhá dcera sedí na pohovce a pohupuje nohama, až jí třapce na botkách lítají sem a tam, a jak si růžovým jazýčkem mlsně olizuje z prstů čokoládovou polevu. Constance měla úplnou kaskádu hustých, zářivě rudých kadeří. A všechno na ní bylo stejně nápadné a stejně hýřivé jako její neobvyklé vlasy. Mluvila pisklavým, vzrušeným hlasem a zářivě zelené oči jí tančily a šmejdily kolem; nevydržela téměř sedět zticha a nemluvit. A tou svou elektrizující činorodostí nakazila i své dvojče. Chlapec měl plavé vlasy barvy písku, ale jinak byl pravým odlitkem své sestry. I tehdy, když se snažila chovat co nejlépe, jak se při svačině slušelo, byla obě dvojčata jako na trní a bylo vidět, že jen čekají na nejbližší příležitost k nějaké nezbednosti. Scottova dvojčata byla totiž proslulá po dvorech a domech na Západní třídě jako postrach boží a odchovanci ďáblůvi. Vymykala se slečně Deaconové z ruky a hned se pouštěla do všeho, ať doma či u sousedů, kde jejich hbité ruce a nohy mohly šířit zkázu. Nechat stát hrnce s lepidlem, inkoust, nůžky, zahradnické kleště anebo zápalky někde, kde mohly padnout dvojčatům do ruky, byla věc velmi nebezpečná. Ale právě v tuto chvíli byla jako beránci.

Po schodech k besídce vystoupil Pavel a odhodil stranou čapku a knihy. Políbil matku, pozdravil se s dívkami, zasadil Edgarovi do brady předstíraný pravý hák a zatahal Constanci za jeden z jejích ohnivých vrkočů. Spolkl najednou celý sendvič a se šálkem čaje v ruce složil dlouhé údy na horním schodu. Řekl něco Louise; ta se na něj unyle usmála.

Přinášejíc z domu džbán s horkou vodou, zadívala se Marie na celou společnost. Je to ale pěkný obrázek, pomyslela si. Právě ta-

kovou scénu jí tak často a tak toužebně v duchu malovala její fantazie. Tak tedy žijí vznešení a laskaví lidé. Nedalo se ani nic jiného očekávat, než že paní Scottová přijme Louisu i s její matkou do rodinného kruhu. Jenom škoda, řekla si Marie, že Louisa do něho lépe nezapadá. Snad se jednou zbaví hysterických a udýchaných způsobů, jen co se vzpomene ze zármutku po otci. Všichni jsou k ní teď tak něžní a ohleduplní; to je ostatně přirozené. Marie pochybovala, že Pavel z toho má nějaké potěšení, kdykoliv na něj Louisa upře ten svůj zkormoucený pohled. Věděla však, že je mu jí líto; sama zaslechla, jak to někomu říkal. Bylo hned vidět, že se k ní snaží být obzvláště laskavý, aby ji odškodnil za Alžbětinu úsečnost. Natolik se podobal své matce, že člověk věděl, že se tak zachová.

„Děkuji, Marie,“ řekla jí Clarissa, když postavila džbán na stůl a letmo přehlédla podnos, zda ještě něco nechybí. Marii se stávalo, že někdy nevědomky pohodila hlavou. Clarissa si toho všimla hned první den. Jako by tím říkala: „Prosím, milospaní,“ když slova byla zbytečná. Marie se pohybovala velmi lehce a obratně; při práci bývaly její ruce čisté a přesné. Clarissa viděla, že Marie by nemohla položit něco nesprávně nebo nechat někdy nakřivo talíř anebo stříbrný přístroj. „Děti, je čas se zvednout. Běžte s Marií,“ ozvala se Clarissa.

Dvojčata sklouzla z pohovky jako párek natažených loutek. Déle tak tiše sedět by už ani nevydržela. Proběhla po horním schodě kolem Pavla a svalila se na trávník. Marie se rozběhla za nimi. Edgar si na ni počíhal za vinnou révou. Jak šla kolem, zmocnil se smyčky u její zástěry a zatáhl za ni. Marie bílou zástěru zachytila, než spadla na zem. Edgar a Constance jásali rozkoší. Dali se na útěk a ukazovali přitom prstem na Marii. Slečna Deaconová nebo každá jiná služebná by jim byla vyhubovala. Ale Marie si jen vpředu nadzvedla černou sukni a celá rozesmátá běžela za nimi nahoru po dlouhém travnatém svahu. Clarissa se za nimi dívala. Když Marie dvojčata dohonila, pleskla každé rázně po zadečku. Potom se k nim shýbla a objala je každé jednou rukou. Clarissa se obrátila a při pohledu na Alžbětu a Louisu v altánu si teprve uvědomila, že Marie je vlastně stejně stará jako ty dvě dívky. Ale jaký je to rozdíl, řekla si v duchu.

V červnu příštího roku měli svatbu William Scott mladší se slečnou Julií Gaylordovou. Tato první milostná romance v rodině zavdala podnět k častým rozhovorům při jídle v kuchyni Scottových. Marii bylo až úzko, když kuchařka s Delií rozebíraly ten sňatek po všech stránkách s naprostou volností. Věděla však, že přitom jsou rodině a obzvláště paní Scottové z celé duše oddané; a jejich výroky o nafoukaných Gaylordových byly štiplavé, ale zasloužené. Na Julii Gaylordovou Delia přímo zanevřela. Říkala jí výsměšně „vévodkyně z Bostonu“ a napodobovala její vysoký diskant a afektovaně protahovanou řeč.

„Tenhle hró-ó-zný kóuř,“ zatrylovala Delia s plnou pusou při pondělním obědě. „Drahý Williame, ani nevím, jak to zde jen vydrží-í-m.“ Napila se čaje. „Jak to vydrží, na mou věru! Ale ty prachy, kerý se jí z toho kouře pohrnou, snese velice lehko, to uvidíte.“

Marie radostí ztratila řeč, když jí paní Scottová jednoho rána oznámila, že ji na svatbu do Bostonu vezme s sebou. Bude tam hodně společenských zábav; toalety a pláště se tedy budou muset často žehlit. A mělo se jet vlakem i parníkem a potom bydlet v hotelu. „Ó, milospaní,“ vyhrkla Marie a oči jí samým vzrušením zaslzely, „ste si jistá, že chcete mně a né Delii?“

Odjezd byl událostí, na niž se tak lehce nezapomíná. William mladší byl již v Bostonu. V rodinné výpravě byli paní a pán domu, Pavel, Alžběta, Constance a Edgar se slečnou Deaconovou a Marie, již byly svěřeny klíče od zavazadel. Také jí paní Scottová dala na starost svůj nejlepší dolman z těžkého hedvábí, který byl příliš jemný a byl by se v kufříku jistě celý zmačkal.

Dvojčata byla oblečena do stejných námořnických šatečeků až na to, že Constance měla dlouhou sukni a Edgar těsně přiléhající krátké kalhotky. Na nohou měla nové černé knoflíkové boty a na hlavách jim zlehka seděly kulaté námořnické čapky. Z každé vlály dvě stuhy. Alžběta měla cestovní oblek z modrého mohéru, bohatě paspulovaný bílými šňůrami („Alžběto, dej si pozor, abys držela lokty těsně u těla, a ve vlaku se ničeho nedotýkej!“ nabádala ji matka). K tomu slaměný čepec s věnečkem ze sedmikrásek a s krátkým kabátkem ze vzorovaného kretonu. Ten Pavel je ale fešák, pomyslela si Marie; byl vysoký a měl plavé vlasy a jeho nový slaměný klobouk a žluté

rukavice mu náramně slušely. Marii připadal jako muž vznešeného světa: měl totiž za sebou již několik takových cest; byl už v New Yorku i u moře, ba dokonce jel i v jednom z oněch spacích vozů, kde se člověk opravdu svlékne a jde spát.

Protentokrát však bylo rozhodnuto, že se spacími vozy nepojede. Brali s sebou dvojčata a nikdo nepochyboval, že s nimi bude lehčí práce, pojede-li se ve dne. Slečna Deaconová se na to vyzbrojila knížkami a dětskými hrami a tím nejpřísnějším výrazem, na jaký se jen zmohla. Věděla dobře, co ji čeká. Ve vlaku bylo horko a dusno. Na červených plyšových sedadlech bylo plno popílku a pichlavých uhlíků. Venku svítilo sálavé ranní slunce a všechno nasvědčovalo tomu, že mají před sebou krušný den. Když Clarissa nastupovala do vlaku, vypadala zoufale.

„Děti, máte každý svůj kalíšek na pití?“ tázala se. „Tak tedy: chci, abyste se všichni chovali co nejlíp. Alžběto, ty bys mohla něco udělat na tom tmavomodrém kroužkování, to se tak lehce neušpiní. Máš co číst, Pavle? A děti,“ nahnula se přísně směrem k Edgarovi a Constanci, kteří stáli vedle sebe v chodbě a jimž zelené a vzrušením rozjařené oči jen zářily, „vy budete obě sedět potichu tamhle na těch místech se slečnou Deaconovou,“ ukázala přitom do rohu vozu, kde jim překlopili opěradlo tak, aby mohli sedět proti sobě, „a budete držet pusy!“ Dvojčata přikývla a počkala, až domluví. Pak se každé tryskem vrhlo na své sedadlo s výkřiky radosti. Clarissa sevřela rty. Marie se k ní naklonila:

„Nedělejte si s nimi starosti, madam! Pomůžu slečně Deaconové, aby nerámusili. Sem na děti zvyklá.“

Clarissa ji odměnila vděčným pohledem. „Děkuji ti, Marie. Můžeš mi teď podat mou balzámovou podušku, je tam nahoře, ano, tam v té brašně; plátěné rukavice a stínítko na oči. To je ono.“ Dala při tom Marii svůj kabátek, aby jej pověsila. „Můžeš ještě uložit klobouk slečny Alžběty do krabice – víš, ty sedmičásky, po těch by bylo brzy veta. Kde je pan Scott?“

Pavel vzhlédl od své knížky, do které se zatím zabral. „Šel do kuřáckého vozu, mami.“

„Proboha, myslíš, že ho průvodčí najde, až nám přijde prohlížet lístky?“

Alžběta vzdychla. „Nevím, jak by ho mohl minout, máti. Jen se na nás podívej.“

Vlak vysupěl z nádraží a projel špinavým předměstím. V zatáčce pronikavě zapískal. Edgar a Constance na to odpověděli zavřískáním. Klečeli právě na svých sedadlech s nosy přitisknutými na začouzená okna.

„Koukej!“ zakřičela Constance, „všichni se koukejte! Táhle je naše huť! A vidíš, táhle je naše Henrietta!“

„To přece není Henrietta,“ vzkřikl Edgar posměšně. „To je vidět, že seš holka. *Táhle* je Henrietta, koukej!“

„To není ona!“

„To teda je!“

„A není!“

„A je! Co ty o tom můžeš vědět, ty huso!“

„Ty seš husa, a ne já. Husa, husa! Edgar je hloupá husa. Nepozná ani komín.“

„Drž hubu!“

„*Edgare!*“ Clarissa vyskočila ze svého sedadla, až jí polštář, kniha a kapesník popadaly na zem. Marie k ní hned přiskočila.

„Madam, nechte je chvíli bejt! Sou z toho celý pryč. Ať si to vodbydou a potom vod nich budem mít aspoň pokoj.“

Přešla kupé a sedla si vedle slečny Deaconové, jako by jí mrazivý pohled té dámy vůbec nevadil.

„Že nevíte, co se tam v huti děje, když Henrietta fouká?“ tázala se družným tónem. Edgar na ni pohlédl s opovržením.

„Samozřejmě, že vím. A vůbec, to mi nemusíš říkat ty. Jsi jenom obyčejná služka.“

Marii se úžasem zatajil dech. Čekala, že vychovatelka děti pokárá, ale žádná výtky se nedostavila. Ve skutečnosti viděla, jak se slečna Deaconová ušklíbala se zlomyslností, kterou se sotva snažila zastřít. Paní Scottová to přeslechla.

„Jen nám o tom povídej,“ řekla Constance. „Ten stejně nic neví, aspoň se něco naučí.“

Slečna Deaconová pak nějak zvlášť horlivě otevřela jakousi knížku.

„Děti, začnu s kapitolou, kde onen...“

„My nechcem, abys nám četla,“ přerušil ji Edgar. „Máme té

povídky až po krk. Budeme si číst sami, když se nám zachce.“

„Budeme si číst, až se nám zachce,“ opakovala Constance jako ozvěna. „Marie, chci, abyste nám vyprávěla o Henriettě.“

„Oh, ta stejně nic neví,“ zahulákal Edgar. „Já chci hrát domino. Mami, kde je to domino?“

„Edgare, tak buď už přece jednou zticha! Jestli ještě mukneš, zavolám otce, aby tě potrestal. A co ty, Constance? Přestaň už s tím tvým handrkováním. Hrozně mě bolí hlava.“

Clarissa se zvrátila do svého sedadla. Edgar sebou hodil na své, kopaje přitom do sametu protější lavice. Pavel se obrátil a zachytil Mariin pohled. Pozvolna přistoupil blíž.

„Marie, mám ho vzít na chodbu a nařezat mu?“ otázal se.

Edgar se na něho polekaně podíval.

„Zajisté, pane Pavle, to už ste měl dávno udělat,“ odvětila Marie a mrkla na Pavla. Ten se jakoby chystal vyhrnout si rukávy. Edgar zaječel.

„No tohle!“ Slečna Deaconová hodila hlavou a podívala se spatra na Pavla a na Marii. „Jsem si jista, mladý pane Pavle, že přenecháte-li jen laskavě mé svěřence mně a půjde-li Marie tam, kam patří,“ řekla jízlivě, „bude se nám všem příjemněji cestovat.“

„Ty bábo škaredá!“ vzkřikla Constance. „Jen ji nech na pokoji! Já ji tady chci. Jenom tu, Marie, zůstaň!“ Edgar náhle postřehl, že by z té myšlenky mohl také něco vytěžit.

„Ano, zůstaň tady,“ vykřikl. „Zůstaň tady a ona ať de pryč!“ Ukázal přitom na vychovatelku. „Je ohyzdná a zapáchá.“

„U všech svatejch,“ pomyslela si Marie. „Tohle sou ale skuteční pekelníci! Kde se to v nich jenom bere?“

Děti ji posadily mezi sebe, držely ji za ruce a začaly škemrat, aby jim něco vyprávěla. Marie se do toho hned pustila. Chtěla upoutat jejich pozornost dřív, než zas budou mít čas provést nějakou lotrovinu. Slečna Deaconová seděla strnule, mračila se a horlivě si četla v nějaké knize. Uplynuly téměř dvě hodiny. William Scott se vrátil z kuřáckého vozu a na chvíli se s podivem zahleděl na ty dva nejmladší, jak pozorně a bez hlesu naslouchají tichému hlasu Marie, která jim povídala irskou pohádku o rusal-kách, které přebývají v lesních tůních. Potom se posadil vedle své

paní. „Clarisso,“ pošeptal jí, „mohla bys mi, prosím tě, říci, proč nepropustíš tamto nemožné trdlo a nedáš ty děti na starost Marii?“

„Ale, Williame. Víš přece, že je jen o několik let starší než oni. A mimoto ji potřebuji sama.“

Obědvali v nádražní restauraci v Harrisburku. K jídlu neměli nic jiného než šunkové sendviče, které v zubech skřípaly, jako by v nich byl písek, vlažný čaj a oschlé kusy jablkového koláče. Seděli kolem nechutného dlouhého stolu, nejprve William Scott, vedle něho Pavel s Alžbětou, pak Clarissa s Edgarem a s Constancí. Mezi nimi jako strážce pořádku seděla slečna Deaconová a konečně Marie. Clarissa se znechuceně piplala s tou nevábnou hmotou na talíři a čaj pila opatrně, aby se nemusela rty dotýkat popraskaného hliněného šálku. Odháněla od sebe bzučící mouchy a hnusem se přímo chvěla.

„No tohle je mi pěkné nadělení,“ povzdychla si. „Nevím, jak jsem jen mohla zapomenout vzít oběd s sebou, jako to vždycky děláváme.“

Alžběta se zapýřila. „Ale mami, prosím tě, už o tom nemluv! Nechceš přece, abychom vypadali jako banda – přistěhovalců.“

William Scott změřil dceru přísným pohledem.

„Právě tímto městem, Alžběto, prošel jako přistěhovalec tvůj děd a s ním předkové všech tvých přátel. Těm stačila prostá strava. A já bych jí v tuto chvíli vzal taky zavděk.“

Odstrčil od sebe jídlo, jehož se ani nedotkl, a zvedl se od stolu.

„Jen co budete hotovi, vrátíme se do vlaku,“ pravil.

Bylo již velmi pozdě, když dojeli do Jersey City. Dvojčata, celá pomačkaná a rozcuchaná, se už dávno předtím vzdala boje a usnula. Alžběta procházejíc chodbou šla kolem nich a podívala se na ně, jako by je vůbec ani neznala. Ale Pavel se zastavil, pomohl je probudit a při vystupování z vlaku si vzal na starost Edgara.

Marie pocitem úlevy málem zaúpěla. Prožila právě nejdelší a nejkrušnější den v životě; to, co na něm bylo nového a vzrušujícího, zkazila špína, kterou cítila, jako by ji na ni byl někdo naházet jako maltu. Šaty se jí horkem přilepily na tělo a její šedý

oblek z alpakové vlny ji svrběl a škrabal v podpaží a na ramenou, kde jí těsně přiléhal. Obličej, z něhož si nestačila stírat pot, jí jen hořel. Jemné rudé vlasy se jí lepily kolem čela. Když teď odnášela zavazadla své paní, vydechla krátkou modlitbu úlevy a cítila, jak lahodný se jí zdá ten vzduch, který ji ovál, když vystupovala z vlaku, třebaže to byl zatuchlý, začouzený vzduch nádraží. William Scott seřadil svou skupinu, nařídil, aby šli za ním a drželi se v řadě, a vedl je po rampě dolů k přívozu.

Voda šplouchala proti nízkým bokům parníku. Byl to zvuk, který vzrušoval, i když dívka, kterou řeka odchovala, byl docela povědomý. Ale dnes to bylo něco jiného: byl to vyzývavý hlas neznámého města. Marie stála sama na přídi a vpíjela do sebe vlhký noční vzduch, zatímco parník brázdil hladinu řeky. Zaslouchla, jak pan Scott ukazuje dětem význačné budovy New Yorku, které se před nimi ve tmě rýsovaly. Byla však příliš unavená a neměla sílu poslouchat. Bylo jí dobře, když tam jen stála a opájela se chladivým vzduchem; bylo dost chladno, proto se zahalila do svého lehkého šálu. Dýchala zhluboka a bezděky v rytmu s buchotem kolesových lopatek.

„Není to nádherné?“ pravil vedle ní tichý hlas.

Stál tam Pavel s kloboukem v ruce. Vítr mu čechral plavé vlasy. Marie zkoumala profil jeho tváře, když se zahleděl směrem k pobřeží New Yorku. Rty měl pootevřené a Marie vycítila, že přes Pavlovu mužnou vyrovnanost vzrušuje ten zážitek z cesty stejnou měrou jeho sedmnáct, jako jejích šestnáct let. Za rok, za dva bude cestovat tolik, že to všechno pro něho ztratí půvab novosti; pojede na východ do školy. Pro sebe si však Marie nedovede představit takovou budoucnost, kdy se jí cestování může zdát méně nádherné než právě teď.

„Ách, ano,“ vydechla v odpověď Pavlovi, „je to opravdicky krásný!“

Usmál se na ni a stáli tam pak spolu, dychtivě pozorující panoráma, které se před nimi tyčilo, zatímco jejich parník se blížil k přístavišti.

Večer před svatbou byla v domě Gaylordových v Beacon Street slavná večeře. Clarissa Scottová ochotně nabídla paní

Gaylordové, že jí Marie vypomůže, věděla, že taková společnost si jistě vyžádá mnohem více obsluhy. Marie dostala na starost velkou přední ložnici, kde si měly dámy odkládat přehozy. Při večerních hostinách u Scottů již sice poznala část pittsburské společnosti, ale Pittsburští a tihle lidé v Bostonu, to bylo něco úplně jiného. V Pittsburku se na ni dámy aspoň přívětivě usmály, když jí podávaly šály a dolmany, a zdravily se navzájem s takovou přátelskou upřímností, jakou tyto bostonské ženy k sobě zřejmě necítily. Alespoň se nechovají, pomyslela si Marie, jako by je něco takového poutalo. Mnohé z nich se tvářily povýšeně a kriticky a některé si dokonce navzájem dávaly najevo tichý nesouhlas. Marie zaslechla, co si dvě z dam povídaly před zrcadlem, kde si upravovaly vlasy, a pochopila proč.

„Opravdu se divím, proč jen s tím Gaylordovi souhlasili,“ řekla jedna z nich. „Slyšela jsi někdy předtím o těch lidech, Georgiano?“

„Ovšemže ne, Sereno. Nikdo přece nikdy neslyšel o někom z Pittsburku!“

Marie se napřímila a uchýlila se do rohu pokoje k oknu.

„Podle mého je to nanejvýš nerovný sňatek. Není naprosto důvod, proč by měl Laurence Gaylord dovolit Julii vzít si takového – takového –“

„– takovou nulu,“ doplnila její přítelkyně. „Slyšela jsem, že tihle lidé zabrali celý hotel Parker House jako banda cirkusáků. Podle mne je to něco hnusného.“

„Aspoň *ona* prý snad pochází z nějaké lepší rodiny, je prý rozená Haynesová z Baltimoru.“

„Musí to tedy být vinou manžela, má drahá. Co chceš, byl to *dělník v hutích*. Všimla sis těch jeho *rukou*?“

Marie se třásla zlostí. Zaťala ruce v pěst a kousla se do rtu, potlačujíc v sobě touhu jít za těmi ženskými a říct jim, co si o nich myslí. Její ušlechtilá mladá mysl si v tom okamžiku zčistajasna uvědomila, jak s rodinou Scottových soucítí. Přišla třetí žena a dala si od Marie sejmout přehoz. Zdálo se, že docela dobře rozumí tomu, co si ty dvě dámy u zrcadla povídají, a vpadla jim do řeči s poznámkou: „To se ví, že Laurence

Gaylord by s tímhle nikdy nebyl souhlasil, nebýt té ocelárny, do níž investoval kapitál.“

Ze zdviženého obočí a jejich napjaté pozornosti bylo zřejmé, že přišla s něčím, o čem její přítelkyně neměly dosud tušení.

„Ano, tak je to,“ dodala, „mám to od Graftona, že podle Laurence je tenhle Scott majitelem nejslibnějšího závodu svého druhu v celé zemi a Laurence v něm zakoupil nějaký podíl.“

Marie se nemohla ubránit tomu, aby se sama sebe netázala, jak jen mohl pan Scott udělat takovou chybu. Přála si, aby měla dost odvahy jít za ním a zopakovat mu tuto rozmluvu, kterou právě vyslechla.

„V tom případě je ovšem přirozené,“ prohodila paní zvaná Serena, „že Laurence chce, aby někdo hájil jeho zájmy. Nu a zeť...,“ pokrčila rameny a odvrátila se od zrcadla.

„Ale chudák dítě,“ řekla Georgiana a otřepala se. „Pittsburk!“

„Pittsburk!“ zamumlala Marie za sevřenými rty, zatímco dámy vypluly z pokoje. „Pittsburk je až moc dobrej pro takový, jako ste vy!“

Svatba, která se konala příští den, zapůsobila na každého člena rodiny podle jeho věku a vkusu. Clarissu bavilo pozorovat manžela, jak s kamennou tváří opovrhne nákladným obřadem v kostele sv. Trojice i recepcí u Gaylordových, kde šampaňské teklo proudem. A nejen páni, nýbrž i dámy zvedaly číše, aby připily nevěstě na zdraví. To byl příliš silný tabák pro přísného presbyteriánského Williama Scotta, staršího První církve alleghenské, vnuka kantora ze skotských Highlands a důsledného abstinenta, který celý život vnucoval vlastní zásady své rodině. Bostonským paním se nenašly příležitosti dát mu najevo, že mezi ně nepatří; zůstal po celou dobu povznesen nade vše, co se kolem něho dalo. A páni z Bostonu byli příliš mazaní, než aby si ho opomenuli všimnout. Stáli kolem něj, popíjejíce punč, šampaňské nebo madeirské, a prohlíželi si toho zasmušilého vousatého obra s nápadnou zvědavostí a zájmem. Každý z nich už věděl, jak ohromnou sumu investoval Laurence Gaylord do železáren, jež patřily tomuto cizokrajnému muži.

Nevěsta se ženichem stáli právě v arkýřovém okně salonu pod

besídkou z palem a bílých květů. Okolo Julie poletovaly a švitořily její družičky. Svatební hosté procházeli kolem, aby novomanželům poblahopřali. Družbu tvořili všichni Williamovi spolužáci z Princetonu kromě Pavla, na němž bylo hned vidět, jak stísněný se cítí v celé té vypůjčené parádě. Doma se málem při večeři pohádali o to, zda se má pro Pavla objednat odpolední společenský oděv a frak. William mladší na tom trval; Pavel však odmítl a dodal, že takové šaty by na sebe nevzal, ani kdyby byly na něho ušité.

„Ale jednou je přece mít musíš,“ domlouvala mu tehdy Clarissa. „Ušijí-li se ti teď, jistě z nich už nikdy nevyrosteš.“ Pavel byl totiž ve svých sedmnácti letech mnohem vyšší a urostlejší než jeho bratr.

„Já je nechci,“ zněla Pavlova odpověď. „Nenávidím šaty pro opičáky!“

Když se teď prodíral mezi shromážděnou společností, rozehrátý a stísněný v těch vypůjčených šatech, do nichž ho přece jen dostali, zahlédl Marii, jak jde po schodišti s nějakou posílkou. Mrkl na ni a zoufalým pohybem si ukázal na hrdlo uškrcené v naškrobeném límci z londýnské Piccadilly. Gaylordova panská, hrozivá irská služka, to zahlédla a hodila hlavou s opovrhlivým zafrknutím. Marie se rozchichtala a zmizela. Pavel se toužebně zadíval na číšníka, jak kolem roznášel šampaňské.

„Jej, to vypadá pěkně vychlazené,“ prohodil víceméně pro sebe. Rád by byl věděl, co by se tak stalo, kdyby si též trochu dal. Nerad by byl podvedl otce, který hned ráno naznačil, že svatba nesvatba, žádný ze Scottů se nesmí alkoholu ani dotknout. Pavel věděl, že Bill již dlouhou dobu holduje venku tajným pitkám. Stál tam o samotě a díval se, jak se hosté valí z jednoho zakouřeného pokoje do druhého. Všiml si, že dámy se sotva snaží zakrýt svou zvědavost, smíšenou s jistou blahosklonností, když si podávaly ruce s jeho rodiči.

„Ó, vem to d'as!“ vyrazil ze sebe polohlasitě. Ustoupil do temného výklenku pod schody a od prvního sluhu, který šel kolem s poháry plnými šampaňského, si jeden vzal. Obrátil se zády a hodil jej do sebe.

ČTVRTÁ KAPITOLA (1874)

O několik týdnů později, za žhavé červencové neděle, ubírala se Marie přes vyježděná nádvoří, plná smetí a odpadků, kolem zrezivělých kolejí, po nichž se pracně posouvaly skřípající vagony s rudou, dopravující náklady materiálu pro hutě, jež se rozkládaly podél břehu řeky po obou stranách Mělčiny. Přešla po vyhaslém popelu, který tvořil velkou skvrnu před prahem otcova domu. Z okna ji vyhlížely její sestry. Dřív než se dostala ke dveřím, rozlétly se a sestřičky Marii div neudusily objetími a polibky. Pak se rozběhla k otci. Patrick Rafferty vysedával svůj život v neumělé pojízdné lenošce. Tu mu kdysi vyrobil James z matčiny staré houpací židle a tří železných koleček, která si dal udělat v huti. Patrickovy neužitečné nohy visely bezvládně na dřevěné stoličce. Roztříštila mu je dělová koule u Gettysburku. Od té doby se jeho život vlekl v nečinnosti. Žil z nepatrné penze, kterou dostával od státu, a z toho, co vydělali Marie a James. Ti si nechávali jen tolik, kolik jim stačilo na osobní výlohy, a nosili – nebo alespoň měli nosit – všechno, co zbylo, starému Patrickovi. Marii se zdálo, že James dával až příliš nápadně najevo, s jakou nechutí to dělá. Dnes právě seděl u stolu v kuchyni zamýšlen a zamračen. Než přišla Marie, mluvil o něčem s Patrickem. Slyšela jeho hlas, ale když vešla, ohrnul rty a shrbil se nad šálkem čaje, který právě pil. Marie, již se držela za sukni Bridget z jedné a Kateřina z druhé strany, ho vesele pozdravila, jako by nebyla ani zpozorovala, jak je nadurděný. Něco zavrčel.

„A jak se dneska máte?“ oslovila otce, líbajíc ho. „To sem ale ráda, že vás zas vidím.“

„Taky mně ty starý bolavý voči pookřijou, dyž tě viděj,“ odpověděl. Pohodil hlavou a ukázal na Jamese, jako by ji chtěl před ním varovat. Marie mimoděk přikývla a rozhlédla se po špinavé jizbě. Rozhodla se, že se dnes pustí nejprve do pečení; ovesné

koláče budou hned. Mouku i máslo si přinesla s sebou.

Nikdy nepřicházela s prázdnýma rukama. Někdy měla sotva čas odložit čepec a šátek a už míchala těsto na chléb, který si mazávali angreštovým džemem. Ten jí dávala na cestu z příkazu paní Scottové Sára. Jindy zase dělala, jako by se jí vůbec nelíbila Bridgetina rozčuchaná černá hlava, a jak jen mohla ohřát kotel vody, putovalo děvče i s hlavou do dřezu. Jamese neviděla už kolik týdnů. Málokdy byl doma, když je navštívila; obyčejně býval venku na nějaké odborářské schůzi. Dneska mu udělám opravdovou hostinu, řekla si.

„Nech toho vyčichlýho čaje, Jamesi. Udělám ti čerstvej, jen co si na sebe hodím zástěru. A budu k tomu mít něco dobrýho k zakousnutí.“

„Z toho pekla, odkud si sem přišla, nic nechci,“ obořil se na ni. Marie sebou trhla a děvčátka vyvalila oči. Patrick křečovitě sevřel okraj své židle.

„Jamesi Rafferty,“ pravila Marie tichým hlasem. „Co si to vůbec myslíš? Moh’ by ses ale stydět mluvit tak sprostě před sestřičkama!“ Šla k němu a sehnula se, až se skoro dotkla jeho obličeje. „Seš vopilej?“

„To zas ne!“

„Pak ses jistě zbláznil. Jakým právem kleješ a nadáváš těm nejlepším lidem na světě?“

„Ty sentimentální hloupá žvanilko! Člověk by si myslel, že na pohádky už dávno nevěříš, a teď mně sem přijdeš s tou svou nevinností a s těma svejma ,nejlepšíma lidma na světě‘. Neslyšelas, co ty tvoji nejlepší lidi maj právě za lubem? Zrovna ti, co jsou tak vohromný s těma svejma milodarama džemu a másla?“ Zkroutil ústa, skoro jako by si chtěl odplivnout.

Marie stála tiše u stolu s rukama sepjatýma pod čistou zástěrou.

„Jestli mně chceš, Jamesi, říct, že máš zálusk na další rozbroje v hutí, pak vo tom nechci ani slyšet. Co z tebe má správnej zaměstnavatel, třeba seš tak šikovnej s těma vodpichovacíma tyčema? Proč se pořád taháš s takovejma chlapama, jako je Joe Bishop?“

„Joe Bishop a my všechny vostatní uvidíme eště toho tvýho

ohromného pana Scotta, jak líže prach před Sdruženým svazem,“ vyhrkl James, „a už se toho brzo dočkáme: možná i za pár měsíců!“

Vyslovoval název „Sdružený svaz“ se zvláštním přízvukem, jako by si ten zvuk vychutnával. „Dybys mě, Marie, jenom chvilku poslouchala a nechala tý tvý věčný komedie a těch vybraných panskejch způsobů, uslyšela bys něco, co by ti pořádně votevřelo voči, místo abys poslouchala ty žvásty, co tam u nich slejcháváš při večeri. Dybys byla co k čemu, tak kolem nich nebudeš ani vobskakovat.“

„No to je mi pěkný. A třeba mi teďka řekneš, jestli já nemám stejný právo na čestný zaměstnání jako ty? Kdo koupil Kačce zimmík? A kdo šel s Bridgetkou k dochtorovi, když ji bolely voči? A dyž já nepřinesu domů peníze pro tátu a pro děcka, budeš si moct našetřit dost peněz, aby sis moh vzít Aničku McGlo-neovou? Tomu ty říkáš bejt co k čemu?“

Otočila se na podpatku a šla k dřezu, berouc děti s sebou.

„Tak,“ řekla jim tiše. „A teď, děti, umejem nádobí. Bridgeto, ty si vem hadr a votírej.“

James vstal a opřel se zády o zeď. Chvilí Marii upřeně pozoroval, poškrabal se po dlouhé čelisti a spustil:

„Marie, nechtěl bysem, aby ses urážela pro to, co ti tu říkám. Možná, že mluvím moc vostře, ale víš, že to myslím vážně. Sem ti vopravdu vděčnej za to, že mi pomáháš. A tadyhle táta taky. Aspoň to mně uvěříš, ne?“

„Vo tom radši nemluvme,“ řekla Marie úsečně. „Nestojím vo to, aby mně někdo děkoval za to, že dělám svou povinnost. Dělám to ráda. Ale čerti mě berou, dyž tě slyším mluvit takle zrádcovsky proti Scottovejm za to, že sou na mě hodný a dycky byli hodný k celý naší rodině už vod tý doby, co táta začal dělat pro starýho pána. Nevěřím tomu, co mně říkáš. Co ti pan Scott udělal? Dyť si tě dokonce nechal v práci minulej podzim a dal ti na starost Henriettu, dyž ji měl ucpanou, a moh tě klidně vyhodit.“

„To je pravda. Ale na to ti řeknu: nic inýho dělat nemoh. Nechápeš, Marie? Nejde tady ani tak vo mzdu a vo práci, třebaže

i ty nejsou tak spravedlivý a jak by měly být. Ale co se nám nelíbí, je, že se ti majitelé scukli takhle dohromady, aby v jejich hutích vodborová organizace nemohla získat vůbec žádnou moc. Všude je to teďka stejný a ještě na všech stranách stavěj nový továrny. Musíme si proto vydobejt, aby v dílnách mohli makat jenom organizovaný vodboráři – slyšíš, organizovaný vodboráři!“

„Slyším. A co vlastně vůbec chcete? Práci, nebo nepořádek? Ty z nás, co pořádně dělaj a staraj se sami vo sebe, nemusej stávkovat a nechat rodiny umírat hladý.“

James vzdychl. Nešlo mu na rozum, jak jen může Marie být Scottově rodině tak oddána a tak dětinsky odmítat uvěřit, že William Scott není jen tím svrchovaně dobrým člověkem, za jakého jej má ona. Otázka odborové organizace a vysněná touha učinit Sdružený svaz tak silný, aby mohl nadiktovat všem železárnám a ocelárnám v celém kraji, že nesmějí zaměstnávat nikoho, kdo není členem Svazu, byly jeho jedinou životní vášní.

To, zda si vezme Aničku McGloneovou, mu bylo vcelku jedno. Ožení se s ní, až se k tomu dostane. Marie však dobře věděla, že peníze, jež mu zbyly po odevzdání podílu na otcovo vydržování, nepřikládá ke svým úsporám na svatbu, nýbrž že putují do pokladny Sdruženého svazu.

Marie nemohla uvěřit, že by William Scott, který pro ni byl pilířem spravedlnosti a důstojnosti, mohl být i v nejmenším takovým bezohledným despotou, za jakého jej označoval bratr. Slýchávala pana Scotta a jeho přátele, jak se ve svých hovorech netají úzkostí nad zvýšenou agitací, kterou Svaz vyvíjel. Sám pan Scott pracoval v huti celý život, započal svou dráhu jako „peciválek“, když mu bylo pouhých patnáct let. Ještě dnes mohl plně zastat práci kteréhokoliv ze zaměstnanců. Jak by se tedy mohl dívat na věci jinak než spravedlivě?

„To ti říkám, Marie,“ začal opět James, stále ještě opřen zády o zeď, „ty potřebuješ, aby ti někdo votevřel voči. Si chytrá holka. Proč by neměl ten tvůj pán být vlídnej a vznešenej, dyž je doma? Jakej důvod by moh mít k tomu být jinačí? Ale víš, že jenom před dvěma dněma proseděl celý vodpoledne ve svý kanceláři

nad žlutejma pracovníma smlouvama, s kerýma nás chce prvního srpna zaskočit?“

„A co je to, prosím tě?“

„No konečně ses voptala na něco rozumnýho. Žlutý pracovní smlouvy jsou hanebnej cár papíru, kerej se nás ty páni snažej donutit, abysme podepsali, a v něm stojí, že se zavazujem, že nebudem nikdy patřit k žádný vodborový organizaci, dokud budem makat v tý huti, v kerý právě sme. Na ty nový chlapy tam u Carnegieho bych to byl řek, že něco takovýho vymyslej, ale tu vidíš, jak ten tvůj svatej William Scott dělá to samý a má k tomu ještě míň důvodů než voni.“

„A jak to víš, že má míň důvodů? Scottovi patří malá huť, tak malá, že v ní může znát vosobně každýho chlapa i kluka, kerej tam dělá. Proč by von nemoh lepčí vědět, co je pro ně dobrý, než náká vodborová organizace, kerá jich chce stejně využít jenom pro svý vlastní účely?“

„Á, Marie!“ James zahrozil bezradně pěstmi. „Copak si pořád ještě jenom děcko? A pořád budeš taková dětina? Nevidíš, že organizace chce to samý, co chcem my? Nebo si představuješ, že dělat vocel je jako chodit do nějaký farní školy – kde všecy hodný a poslušný dětičky dělaj to, co jim říkaj moudří svatí votcové? Nechceš už, pro svatou lásku Boží, bejt jednou dospělou ženskou?“

„Udělal bys líp, dybys o lásce Boží mluvil až tehdá, až nebuděš dělat nic, co by uvalilo hlad a bídu na nevinný ženy a děti,“ odsekla Marie.

„Čovek jenom plejtvá časem, dyž s tebou mluví,“ odvětil James, který opět upadl do své rozdurděné nálady. „Zradilas svou třídu a svůj rod. Si z dělnický rodiny, sama děláš jako služka a tendle přepych a ty panský způsoby ti spletly hlavu. Vážně, dělá se mi z tebe nanic. Čovek už nemůže věřit ani vlastním lidem.“

Marie se k němu pozvolna obrátila od plotny. Tvář jí jen hořela a úzké rty jí zbělely, jako by se byla veškerá barva z nich přelila do čela, kde hněvivý nach přecházel v zářivé kadeře.

„Jamesi Rafferty,“ řekla odměřeně, „dyž se v tomhle domě

začne mluvit vo zrádcích, tak si dávej pozor na svůj kousavej, utrhačnej jazyk, než se vopovážíš někoho inýho napadat! Dyť ani nevíš, co je to věrnost vlastním lidem. Dyť je to jenom taková myšlenka, co tě drží – a ta myšlenka je sprostá, surová a nebezpečná. Tak si jen di za tím tvým bláznovstvím a nech mě tady na návštěvě u tatínka a u děvčat! Anku si taky neviděl už aspoň čtrnáct dní, říkala mi to s pláčem před chvílí na schodech.“

James něco zlostně procedil mezi zuby, vrazil si čepici do čela a vyhrnul se ze dveří. Patrick se za ním díval, jak odchází, a unaveně pokyvoval šedivou hlavou.

„Mařenko, copak vy dva nemůžete spolu vycházet v klidu? Dovopravdy mně nejde na rozum, pročpak vy dva se pořád jenom hádáte? James je hodnej hoch a velkej pašák s těma tyčma. Ano, vopravdu, vzácnej pracant.“

„Jistěže, a to je právě vono, tati. Je dobrej kluk. Ale je votrávenej všema těma divochama, kerý ho dostali tak hluboko do tý bryndy s tím svazem. Je svedenej, to je vono.“

„Mařenko, toho nikdo nevede ani nesvádí, holčičko. Von to všecko vede sám. Ty nevidíš na Jamesovi, jakej je von důležitěj chlap. Je mezi těma vostatníma velkej pán. Je taklenc blízko Joe Bishopovi.“ Stařec zvedl dva zkřivené prsty, přitisknuté těsně k sobě.

„Och,“ vykřikla Marie netrpělivě, „snad mi tu nechcete namluvit, že tendleten Joe Bishop je nákej vůdce, na kerýho by někdo moh bejt hrdej? Ten d’ábel, co svádí pořádný hochy na scestí?“

„Bishop je předsedou toho Sdruženýho svazu,“ odpověděl jí její otec, „a James je organizátorem pro Scottovu hut’ a všecky vostatní huti mimo Carnegieho. James má u nich důvěru, to zas jo.“

„Ale ne u mě,“ řekla Marie s hořkostí. „Tak už i vás tím svým jedem pořádně votrávil? Dyby ten pan Scott byl nákej špatnej nebo lakomej chlap anebo nákej hlupák, možná, že bych to pochopila. Ale tomudle tomu nebudu nikdy rozumět. Je pravda, nevidím, že by moh mít pravdu můj vlastní bratr. A nad tím sem, věřte, celá nešťastná. Tak si teďkon, táto, vypijte ten čaj a já vás pěkně umeju a namažu vám záda.“

„Pod’ sem, Bridgetko, a odříkej mi katechismus. Páter Reilly

není s tebou ani trochu spokojenej. Říká, že takhle nebudeš nikdá připravená k biřmování. Proč nemůžeš bejt hodná a dělat, jak se sluší a patří? Nemůžeš si s ní poradit, Kačko, a mít ji k tomu?“

Až do té chvíle Bridgetka vypadala jako prosté a obyčejné děcko, které pomáhá Marii při práci a má dojemnou radost z toho, že ji má aspoň na ten den doma. Po celou dobu, co se s Jamesem hádali, zůstala pevně přítulena k Mariiným sukním a dívala se z jednoho na druhého ze svých starších sourozenců vytřeštěnýma a nechápavýma očima. Teď se však pozornost soustředila na ni a tu se náhle rozzuřila, podobně jako to dělával James, a měřila obě sestry ošklivým, vzdorovitým pohledem.

„Dybys, Marie, věděla, jak je zdivočelá,“ zaúpěla Kačka. „Vůbec mě nechce poslouchat, a tatínka taky ne. Lítá pořád po venku jako divá. A nechce ti mi jít domů od těch uličnic z Mělčiny, dokad' jí vopravdu nepohrozím, že na ni zavolám policajta. Takováhle je vona.“

„Ach, Bridgeto!“ Marie dítě objala a snažila si je stáhnout do klína.

„Nech mně bejt!“ zavřísklo děvče a šeredně se na ni uškříbalo.

Marie si ji prohlížela zblízka. „Co je ti, Bridgetko? Je ti snad špatně?“

„To né. Jenom špatně z toho klábosení. Všecky moc mlátíte hubou.“

Marie si vzdychla. Kdykoliv se sešla s Bridgetkou, bylo to vždycky stejné. A přitom to dítě dovedlo být roztomilejší a přítulnější než kdokoli jiný z jejich rodiny. Marii ležela neustále na mysli. Kdyby jen mohla Bridget odvést z tohoto ovzduší, dostat ji pryč od těch umazaných, uchichtaných děvčat, která se v hloučcích potulují po ulicích na Mělčině anebo si bůhvíco tajně šeptávají na schůzkách ve stínu zadních kůlen! Mariinou dávnou touhou bylo dát Bridget do kláštera a v tom okamžiku se pevně rozhodla, že to udělá stůj co stůj. Chtěla ji totiž poslat do řádného penzionátu, a ne do obyčejného útulku pro děti z ulice. Marie se trápívala myšlenkou, zda se opravdu zachovala správně, že odešla z domu a věnovala se cizím lidem, když ji tak nutně potřebuje vlastní rodina.

Ani večer na cestě ke Scottovým se nemohla zbavit myšlenky na Bridget. Zajisté by bylo možné postarat se o ni jinak než dosud. Příští týden měla odjet paní Scottová s Alžbětou, Louisou Kaneovou, s dvojčaty a s Marií na zotavenou na celý měsíc k moři u Jersey. Slečna Deaconová měla mít v té době část své dovolené, a dvojčata proto svěřila Marii. V této chvíli si s pocitem úzkosti uvědomovala, jak mnohem víc než kterékoliv ze Scottových dětí by potřebovala takovou zotavenou Bridget. Nenáviděla pomyslení, že ji musí nechat zde v té špíně, v tom vedru a mezi tou chátrou z Mělčiny. Rozhodla se, že udělá lépe, promluví-li o Bridgetě s jeptiškami a přeptá se, zda by nebylo možné dostat ji do kláštera dřív, než sama odjede. Kdykoliv Marie o něčem soustředěně přemýšlela, mívala ve zvyku nosit hlavu mírně nakloněnou k jedné straně. A poněvadž chodila velmi rychle a lehce, vypadala nyní jako ptáče, letící při zemi po strmém svahu od špinavé Mělčiny k široké Západní třídě.

PÁTÁ KAPITOLA (1874)

Už po dvě léta pracoval Pavel o prázdninách v huti. Za parných srpnových jiter, kdy jeho matka a sourozenci byli na letním bytě, snídával sám s otcem v šest. V jídelně býval příjemný, osvěžující chládek. Delia vždy nejprve časně zrána otevřela všechna okna a pak se teprve celý dům uzavřel a stáhly se žaluzie na ochranu proti žáru dopoledního slunce. O půl sedmé bývali otec se synem již na cestě k huti a pochodovali rozlehlou třídou a pak spleť užších uliček, jež vedly dolů k řece.

Celá cesta vedla příkře z kopce: po Západní třídě, pak dolů po Bobří třídě a konečně po hlučné cestě, která lemovala Ohio, asi padesát stop nad hladinou řeky. Scottovy železárny se rozkládaly pod nimi po levé straně a naproti nim byla hotová změť železničních kolejí.

Nezkušenému oku se huť jevila jako pouhá beztvárná spleť budov z vlnitého plechu, z nichž některé byly bez střech a otevřené proti rudnoucímu nebi, zatímco jiné upoutaly zrak temnou barvou a tajemností, které jim dodávaly jejich zdi a střechy ze zčernalého kovu.

Hrozný, ohlušující lomoz se řinul z válcovny na východní straně vlnícího se řetězu budov a daleko na západním konci se to pracujícími jen hemžilo. Středem činnosti byly hromady rozmanitých stavebních cihel a kamenů. Tam zabíraly koňské potahy, pokřikovali vozkové a nádeníci a pronikavě syčela malá lokomotiva, která táhla vagon naložený odlitky. Na tom místě se pracovalo na stavbě Bessemerova konvertoru, k níž se William Scott po dlouhém váhání a uvažování přece jen odhodlal. Pavel sledoval otcovy šedé oči, jak si obhlížejí stavbu, aby viděl, jak dalece pokročila od minulého dne. Potom se starý pán zahleděl, skoro jako by si tím chtěl dodat jistoty, na řadu komínů, z nichž se jako z jícnu sopky valily proudy černé lávy, zatemňující letní

oblohu. To byly staré pudlovací pece, postavené v době, kdy se huť teprve rodila. Byly jádrem Scottových železáren. Každá novota, každý moderní odklon od starých metod vzbuzovaly vždy v srdci starého pána pocit nedůvěry a výčitek. Přesto však mu největší pýchou a potěšením byla nádherná vysoká pec jeho otce. Její tmavohnědý cylindr nad ústím šachty, zčernalý kolem jícnu, se tyčil nade vším a vyvstával nad celé panoráma. Pohled na její sazebnu, na kopule jejích ohříváčů větru, na její zavázeční výtah, jenž nikdy nezahálel, a na upocené sazebníky zavážející pec, budil v něm vždy pocit blaha a pohody.

Huť se rozkládala mezi změtí železničních kolejí, které ji obeplínaly na severní straně, a vířivým, olověně šedým Ohiem na straně jižní. Ruda, koks a vápenec se dovážely po řece téměř rovnou do jícnu pecí. Hotové housky, tyčové železo a pruty se odvážely dráhou přímo z pozemní strany válcovny. Tyto koleje vedly strží na úrovni řeky, avšak ulice, již Scottovi procházeli, byla mnohem výš: byl to okraj původního srázu, který kdysi v tomto místě lemoval Ohio. Z ulice se do hutě chodilo po můstku a po strmém schodišti, které vedlo přímo do hlavního vchodu správní budovy. Most se klenul nad strží v místě, kde byla nejširší, a pod ním řinčely a lomozily dnem i nocí nákladní lokomotivy, vagony a plošinové vozy. Pavel s otcem přešli nyní po mostě a sestoupili do hutě. Nad hlavami se jim tyčila Henrietta a její obrovská kychta a zavázeční věž se rýsovaly proti obloze. Z ústí její šachty se kouřilo. Pavel k němu vzhlédl, chtěje odhadnout podle povahy kouře a jeho barvy a hustoty, jak daleko postoupil výrobní proces.

„Půl hodiny,“ řekl otci. Pavel byl chlapecky hrdý na své vědomosti.

Starší muž přikývl. Sledoval každický den Pavlova učednictví s nemalým zájmem a pýchou, kterou se záměrně snažil před ním skrývat. Pavel byl povýšen z „peciválka“ na pudlařského pomocníka a pracoval teď u pece „C“. Jeho matka stále ještě namítala, že by se s chlapcem o jeho letních prázdninách nemělo zacházet tak brutálně, ale William ji odbyl slovy: „Já jsem v huti začal pracovat pro otce o tři roky dřív než Pavel. Neublíží mu to, Cla-

risso; udělá to z něj chlapa.“ Clarissa věděla, že William mladší, jemuž se těžká a špinavá práce protivila a jemuž se do hutničiny nechtělo, připravil otci velké zklamání. Neodvažovala se proto zasahovat do plánů, které měl její manžel s Pavlem. Pavel miloval huť tak, jako ji miloval jeho otec. Od té doby, co jenom trochu vyrostl, stále jen prosil a škemral, aby ho tam vzali s sebou. Dnes už dávno znal každého pudlaře a vedoucího oddělení podle jména. Každému bylo zřejmé, že Pavlův otec si přeje, aby jeho synek začal od píky a prošel celou hutí tak, aby, až dostuduje a přijde pracovat do železářny navždy, měl osobní zkušenosti ze všech oddělení.

Williamu Scottovi bylo sotva dvaapadesát, ale byl v hutí stálým zjevem už tak dlouho, že kromě Richarda McTavishe, který byl pokladníkem u jeho nebožtíka otce, v ní měl odslouženo více let než kdokoliv jiný v celém podniku. Scottovi se vždy říkalo „starý pán“. Jemu se zamlouval ten pocit dynastie a otcovství, který takový titul zdůrazňoval. Z téhož důvodu jej také nesmírně pobuřovala zvýšená agitace pro odborovou organizaci, která mu připadala jako bezbožný odpor proti jeho plnoprávné autoritě. Byl podrobně zpraven o činnosti Mariina bratra Jamese Raffertyho. Uvědomoval si to tak jasně, že si při tom vzpomínal i na Jamesova otce, starého Pata, který svým způsobem býval také štváčem. Starému pánovi byly takovéto různice silně proti mysli. Zdálo se mu, že hutník by se neměl něčemu takovému nikdy propůjčovat.

Z téhož důvodu nemohl jinak než být pobouřen chováním svého nejstaršího syna. Nikoho kromě Pavla nenapadlo říkat Williamovi mladšímu „Bille“; takové domácké jméno jim připadalo příliš lichotivé pro tak úlisného a chladnokrevného mladíka. Williamovi mladšímu se hutničina protivila. Hodil se jen na jedno místo – do kanceláře – a tam ho také jeho otec posadil, aby se od McTavishe naučil, jak se takový podnik vede po finanční stránce. Starý pán tím však byl velmi roztrpčen. Často stačilo, aby se jen na Williama podíval, jak tam sedí nad pokladními knihami v elegantním obleku a hladce učesan, a už ho bral d'as. Posledních pár týdnů to bylo horší než jindy. William se

totiž teprve nedávno vrátil ze svatební cesty a nikterak se nesnažil zakrýt to, že by byl raději ve White Sulphur Springs než v této horoucí začouzené věznici. Starý pán jej zastihl, jak sedí na vysoké židli s vyhrnutými sněhobílými rukávy a zřejmě se nudí.

„Dobré jitro, otče!“ řekl William.

„Dobré jitro, Williame! Brýtro, Macu!“

„Dobrý den, pane šéf.“ Starý Skot tam seděl se zeleným stínítkem na očích, jež skrývalo jeho sukovité rysy. Ani hlavu od práce nezvedl. Posouval právě ukazováček po dlouhém sloupci cifer a srovnával je s obnosy ve svazku listin svázaných v modrém přebalu. Přitom pomalu pokyvoval šedivou hlavou a potíchu si něco přeříkával. Scott senior si strčil ruce do kapes a pozoroval ho s výrazem blahosklonného pobavení.

„Co, příliš mnoho peněz, Macu?“

„Je to fůra peněz, co ste se zavázal splatit. Nechce se mi to nák líbit.“

To nebyla první taková poznámka o unáhleném rozhodnutí starého pána rozšířit závod. „A hrozně brzy po tý panice – ještě tomu nejní ani rok. Váš tatík by takovýhle bláznovství nikdá neproved.“

„Byl to jediný okamžik, kdy se to dalo udělat,“ řekl mu starý pán příkře. „Snad bys nechtěl, abych čekal, až si všichni ostatní tento nový obchod s bessemerem rozeberou? Já chci být u toho.“

„Čtyři sta devadesát tisíc dolarů! A co z toho bude: veliká bábovka z bláta. A ještě k tomu celá polovička v půjčkách. Toho budete jednou litovat, vzpomenete si na mé slova!“

William Scott stál nepohnutě s očima upřenýma na McTavishe. Poprvé v celém svém životě mohl ve svém nitru odhalit, kdyby k tomu měl dostatek odvahy, záblesk hlodavé pochybnosti. Stýkal se se starým Tavishem denně už déle než třicet let a za tu dobu musel učinit mnoho dalekosáhlých rozhodnutí; a dnes poprvé byla vyslovena pochybnost o jeho zdravém úsudku! Co když to přece jen od McTavishe není jen ta jeho umíněnost a strnulost zaviněná stářím a dlouholetým zvykem? Co když v tom má čirou náhodou pravdu...? Starý pán vystrčil vousatou bradu a zavrčel: „Vím, co dělám. Toho čtvrt milionu jsem si od

Gaylorda *nevypůjčil*. Prodal jsem mu za to podíl na podniku. Ty si tu jenom hled' své práce a já si budu hledět své!“

McTavish stále ještě vrtěl hlavou a něco si bručel. „Váš táta by to byl nikdá neud'ál,“ procedil mezi zuby. „Táta si nejdřív nashromáždil vlastní stříbro, aby moh vystavět támhleto Henriettu. Vy ste měl udělat to samý!“

William mladší sklonil hlavu nad knihami. Nikdo jiný na světě by si netroufal mluvit takto s jeho otcem. Taková drzost od kteréhokoliv jiného podřízeného by byla vyvolala okamžitý výbuch. Avšak McTavish byl nějakým způsobem, který William nechápal, osobou privilegovanou. Jeho otec se jen příkře zasmál a pravil: „Ale vždyť to přece všechno zůstává v rodině, Macu. Ty mi dělej hlídacího psa.“

„A Willie si zas musí dávat bacha na svýho tchána,“ starý Mac se nevrle zachichtal.

„Willie“ celý zrudl a kousl se do rtu. Dokud seděl stranou a díval se na McTavishe, jak špičkuje otce, dotud se mu to docela zamlouvalo; nesnesl však, aby si někdo dobíral jeho. Byl si dobře vědom toho, že v huti ho nikdo nebere vážně. Podle jeho úsudku už to, že je nejstarším synem starého pána, by mu mělo zaručit u ostatních respekt. Nerozuměl bratrství mezi hutníky, nechápal tu úctu, kterou k sobě všichni navzájem chovali od šéfa až po nejmladšího pudlařského učedníka. Pro starého pána byla tato úcta podmínkou pro každého, chtěl-li mít nárok na to, aby byl pokládán za muže. Byl to základ jeho života, být v práci každý den úderem sedmé; být při tom, když Henrietta vydávala svůj zářící obsah; znát každého muže podle povahy, stejně jako podle jména a obličeje; procházet se zrovna tak lehce a jistě mezi žhnoucími proudy roztaveného železa, jako po holé prkenné podlaze začouzené úřadovny. Pro účetnictví a finanční podrobnosti s podnikem spojené musely stačit hodiny volna mezi zásypy, kdy bylo méně práce, večery a polední přestávky; ale hutník, který je jen trochu chlapem, netráví přece život tím, že vysedává u stolu, dává pozor, aby si neušpinil ruce, a pročítá hlášení parťáků o tom, jak práce pokračuje. Také netráví život v přepychu, cestováním a tím, že se staví na odiv, jako to dělá ten Carnegie,

chlap bez kousku svědomí, který vidí ve světě železa a oceli jen bohatou zemi, která na něj čeká, aby ji vydrancoval; člověk, který dělá rozhodnutí tisíce mil od místa, kde se provádějí, a který přesto, že používá nespravedlivých, pirátských metod, vydělává takové spousty peněz, že by to stačilo otrást vírou každého člověka ve vyšší řád. William mladší si zajisté s potěšením představuje sama sebe v takové vysněné úloze, pomyslel si jeho otec. Nakonec bude přece jen muset ty jeho sny jednou provždy roztržít a dát tomu línému, afektovanému mladíkovi na vybranou; buď se pustí řádně do práce, nebo potáhne!

V hloubi duše se starý pán dovedl vyrovnat s touto možností bez váhání; a věděl, že to může učinit, protože má Pavla. Někdy uprostřed nočního ticha za minulé zimy plné úzkosti, kdy bděl a trápil hlavu myšlenkami o tom, jak se přizpůsobit prudké reakci, která se dostavila po oné panice, se mu stávalo, že šel za tou svou představou až do temných chodeb budoucnosti. Tam vždycky vídal na svém místě, na místě svého otce, tu plavovlasou, rozložitou postavu a tu soustředěnou oddanost svého druhého syna. Jednou starého Williama napadlo – a jako by mu to zčistajasna otevřelo oči – že má-li už budoucnost být tak uspořádána, nejednal možná dost moudře, že vložil takovou váhu do rukou Gaylordových. V době, kdy mu prodal podíl, se to zdálo tím nejmoudřejším řešením. Byl to také ten nejrychlejší způsob jak proniknout do výroby Bessemerovy oceli na stroje, nářadí a pro speciální účely, zatímco Carnegie se chystal spolknout celou výrobu kolejnic.

Nu, pomyslel si William Scott, zatímco vykročil směrem k odlévárně, chtěje se podívat na Henriettu při odpichu, ještě tak brzy odtud nepůjdu a do té doby se to nějak vyřeší. Ještě má čas. Jeho otec pracoval dvanáct i více hodin denně celých devětašedesát let a vyřešil za občanské války problémy, s nimiž se kterákoliv z nesnází, které snad Williama ještě čekají, nedá vůbec ani srovnávat. Ta agitace mezi dělnictvem se mu nelíbí. Vrátil se opět v myšlenkách k Raffertymu, jehož nedávno povýšil na mistra ta-
viče. Měl na starosti odpich a v celé huti nebyl muž, který by se byl na tu nebezpečnou a odpovědnou práci hodil lépe než on.

Ale starý pán věděl, že Rafferty je duší agitace Sdruženého svazu mezi jeho dělníky. Bude zapotřebí na něj dohlížet a jednat s ním co nejtvrději.

Starý pán prošel dlouhou temnou dílnou podél dvojí řady pudlovacích pecí. Na každé straně jich stálo pět a uprostřed byla řada pískových forem pro stolibrové housky surového železa. U výhně „C“ zahlédl Pavla. Byl rudý ve tváři, pot se z něho jen lil a na těle měl šmouhy od sazí. Oháněl se právě lopatou, pomáhaje prvnímu pudlaři Timu Callahanovi zaházet pec rudou. Byl tam tak prudký žár, že bylo téměř nad lidské síly u pece vydržet, ale dělníci, kteří tam pracovali, si na to všichni už dávno zvykli. Pavel se měl k dílu a čile házel lopatou. Byl obnažen až po pás, po zádech mu stékaly praménky potu a modré trenýrky měl v místech, kde mu přiléhaly ke stehnům, úplně promáčené. Neviděl, že jde kolem otec, ale Callahan se po očku podíval na starého pána, ukázal palcem na Pavla a významně zamrkal.

ŠESTÁ KAPITOLA (1875)

Zábava byla v plném proudu. Byl to největší společenský večer, jaký kdy Scottovi doma pořádali. Pavel totiž právě dokončil středoškolská studia jako premiant třídy a jeho matka cítila, že taková příležitost si zaslouží, aby se co nejokázaleji oslavila.

Celý dům byl skvěle ozářen. Venku v zahradě byly nataženy mezi stromy ozdobné šňůry ověšené lampiony a v předním salonu hrála k tanci tříčlenná hudba. Její melodie se rozléhaly po celém přízemí, kde všechny dvojité dveře byly dokořán, aby se mohlo volně tančit a procházet z jednoho prostorného pokoje do druhého. Všechny těžké zimní draperie byly odklizeny a místo koberců pokrývaly podlahu kluzké slaměné rohože. V obou salonech i v široké hale mezi nimi roztáčeli valčíky a polky, smáli a škádlili se mladí muži v lehkých letních flanelových oblecích a dívky v nabíraných mušelínech a v piku. Na zápestí každé dívky, zavěšen na hedvábné šňůrce, se pohupoval taneční pořádek.

Pavel tančil s velmi hezkou dívkou jménem Kitty Wheelwrightová. Byla vysoká a štíhlá a měla záplavu žlutých kadeří a jiskřivé modré oči. Vlastně byla všeobecně považována za nejhezčí děvče v Allegheny a byla zvyklá na poklony, které všichni skládali její kráse. S Pavlem tančila nesmírně ráda. Pohyboval se lehce i přesto, že byl vysoký a těžký, a byl dobrý tanečník; a ze všeho nejvíc se jí líbilo, jak je ostatní děvčata hltala očima, když spolu tančili; a zejména Louisa Kaneová. Podle toho, jak ta se na něho stále dívala, bylo by každého napadlo, že si myslí, že Pavel je jejím majetkem. Pavel si dokonce zvykl na to, že jej s tím lidé škádlili. Takové poznámky ze sebe setřásal, jako když pejsek vytřepává z kožichu vodu. Udělal to právě teď, když se o Louise zmínila Kitty.

„Ale jdi,“ řekl jí. „Vy děvčata si vždycky něco takového namlouváte. Lou je – no, je prostě jako naše.“

„Chceš říct, že by ráda vaše byla.“

„Musíme se – no, však víš, otec se tak trochu o ně stará. Od té doby, co zemřel strýček Dick.“

Kitty se ušklíbala. Slyšela totiž, že paní Scottová s paní Kaneovou s tím najisto počítají, že Pavel si jednou Louisu vezme; bylo jí ho líto. To by tak byla legrace, kdyby jí ho přebrala! Zamrkala dlouhými řasami, zvedla své krásné modré oči a upřeně se zahleděla Pavlovi do tváře. Je to nejhezčí hoch, jakého kdy poznala. Líbí se jí to jeho vysoké čelo, ty veliké modré oči pod široce klenutým obočím, ten krátký, přímý nos. Má hranatou bradu s malým dolíčkem a světlé vlasy s pěšinkou uprostřed a hladce sčesané. Chvíli tančili beze slov; potom však Pavel nečekaně řekl: „Jej, ty jsi ale hezká, Kitty!“

Líbilo se mu, jak se při tom uzarděla a jak mu jemně stiskla ruku. Bavilo ho, že se o něj zajímá i jiná dívka kromě Louisy. Rozhodl se, že ode dneška nechá Louisu starat se trochu víc samu o sebe. Celou dobu od úmrtí jejího otce podporoval matku v jejím úsilí o to, aby se Kaneovy rozptýlily a mohly zapomenout na své neštěstí. Teď už by měly být schopné stát na vlastních nohou!

Delia, která procházela přední dvoranou s čerstvou limonádou, zahlédla Pavla s Kitty a se svou neutuchající povídavostí to hned hlásila v přípravě.

„Má to nejhezčí děvče v celém sále,“ prohlásila vítězoslavně. Louisu neměla ráda. „To aspoň naučí tu gazelu s kravskejma vočima, že doňho nemá bejt takovej blázen!“

„Neber to všechno tak vážně,“ řekla jí Marie, která právě skládala obložené chlebičky na ubrousky s krajkovým papírem. „Dyť to sou všechno eště děcka.“

„Co ty vo tom víš?“ zafrkala Delia. „Pěkný děcka!“

Na každém večírku pro mládež bylo vždycky několik dívek, které se držely plaše pohromadě ve skupině a chichotaly se a jimž se hoši vyhýbali. Alžbětě se nechtělo dát se do řeči ani s nimi. Z duše nenáviděla tanec; a hoši, ti se jí úplně protivili.

Před tímto večírkem se všemožně vynasnažila pokazit Pavlovi náladu tím, že nad ním ohrnovala nos: „Kdo to jakživ slyšel, aby se pořádal večírek pro kluka? Na něco takového mohla přijít jenom máti.“

„Och, Lízo,“ odpověděl jí tehdy podrážděně. „Nemůžeš být aspoň trochu jako jiní lidé? Víš dobře, že ta společnost není pro mne. Je pro nás pro všechny. A když se nechceš sama snažit, abys udělala lidem nějakou radost, pak nevyčítej mamince, že se o to pokouší ona. Nechceš se nikdy s nikým spřátelit?“

„Ne s takovými, jako máš ty!“ odsekla Alžběta. „S takovými malichernými idioty! Směl bych prosit, abyste mě poctila tímto šotyšem?“ „napodobila kvikavým hlasem. „,Slečno Alžběto!‘ To bych raději seděla nahoře v podkroví a četla si nějakou knížku!“

„Škoda, že to neuděláš. Vždyť tobě ani není po chuti, když se druzí dobře baví.“

„Neměl strach, lorde Chesterfielde!“ pravila výsměšně, „nepůjdu jeho lordstvu ani na oči. Ať se jen nezapomene dvořit té pitomé Louise!“

„Ty seš ale!“

Byl to příliš dokonalý večer, než aby si jej nechal někým pokazit. Clarissa se na chvíli odpoutala od zábavy a šla se projít po zahradě. Bylo teplo a nebe bylo jasné. Svítily hvězdy rozseté po nesmírně tmavé nebeské klenbě, ale chvílemi se úplně ztrácely v prudkém záblesku rudé záře nějaké vzdálené pece. Clarissa sice procestovala nejvyšší hory v Evropě a viděla Atlantský oceán v celé jeho nesmírnosti za nádherných letních nocí, ale někdy, když tak stála ve vlastní zahradě a pozorovala to černé a rudé drama pittsburských plání, cítila, že nikde na celé zeměkouli nepřipadá člověku nebe tak nezměrné a mohutné; nikde se neklene nad divočejším a nádhernějším panoramatem než zde, kde se člověk spolčil s přírodou a vytvořil podívanou neuvěřitelnější než vše, co dosud v životě poznala. V každé roční době to bylo jiné divadlo. Byla v něm fantazie jara, ponurost podzimu, palčivá udýchanost léta a plamenný kontrast proti krutosti zimy. Za dne byl pohled do dálky za Scottovou zahradou

neutěšený a ošklivý, zjizvený vysokými komíny, zatarasenými nevzhlednými budovami oceláren a pecí a ušpiněný věčným přikrovem kouře. Avšak v noci zakrývala temnota rozhled na ony prozaické a ošklivé věci a ta obzvláště rozlehlá obloha jako by nabývala ještě větší mohutnosti. Takové tedy bylo to divoké a podivné město, do něhož kdysi přišla plna pochyb a nejistoty. Jak tam teď stála v zahradě, kterou sama stvořila a kterou milovala, podivila se v duchu, proč vůbec našla zalíbení v místě tak hrubém a ošklivém, že se kdy smířila s tím věčným lomozem a s těmi pohledy, které urážely kultivované oko a ucho, s tou věčnou špínou a sazemi, jejichž vinou tam byl život nikdy neustávajícím bojem o uhájení jakés takés čistoty. Za těch dvacet pět let s tímto rozvířeným a bouřlivým městem úplně srostla. Její starý domov v Baltimore jí připadal jako kukla, jako nějaký hedvábný útulek, v němž spala, než ji její manžel s rudými lícousy z něho vytrhl a odnesl s sebou sem do tohoto víru. Ještě dnes ji to někdy udivovalo.

„To je ale ohromná podívaná, že, máti?“ Vedle ní stál Pavel, s rukou na její paži hleděl na Měličinu a na tovární objekty dole u řeky v záplavě rudých plamenů.

„Jsem ráda, Pavle, že to na tebe tak působí,“ odvětila. „Kdo dovede zasvětit život hutnictví, nemůže, myslím, ani jinak cítit.“

„Ano,“ odpověděl zvolna Pavel. „Ale –“

Jeho matka se na něj spěšně podívala. Teprve teď ji napadlo, že je to od Pavla trochu zvláštní, že zničehonic opustil společnost, kde se tak dobře bavil, a že přišel sem za matkou pokochat se s ní pohledem na město.

„Tebe něco trápí,“ řekla.

Přikývl a vypadal velmi zamyšleně.

„Je to něco, o čem jsem chtěl mluvit s otcem,“ odpověděl, „a už hodně dlouho mi to leží v hlavě: mé plány do budoucna.“

Jeho matka vyčkávala. Mávl rukou směrem k panoramatu, jež se před nimi rozkládalo.

„Jde o tamhleto. A o to, že to tak pořád nezůstane. Už dlouho – jak bych to jen řekl – přemýšlím o tom, na jakou životní dráhu bych se měl vlastně připravovat.“

„Myslela jsem, že máš už všechny plány hotové. Tvůj otec...“

„Otcovy nápady jsou dobré, ale jenom do určité míry. Nepohlíží však na výrobu železa jako na vědu. Takový nový vynález jako ten bessemer je pro něj příliš veliké sousto. A v ocelářství se přichází stále na něco nového, dřív než se lidé naučí řádně zacházet s těmi ocelmi, které už mají. Jsou lidé...“ zarazil se, sehnul se a utrl stéblo trávy a začal je žvýkat.

„Myslím, Pavle, že otec by rád vyslechl tvé názory na všechny tyhle věci.“ Clarissa mluvila vážně a zamyšleně.

„Možná, že ano. Ale víte – nemá rád některé z těch – z těch lidí, jako – no, například kapitána Billa Jonese, co pracuje pro Edgara Thomsona.“ Clarissa nyní pochopila. Kdokoliv byl v jakémkoliv spojení s Carnegiem, byl pro jejího manžela v kletbě. „Kapitán Jones,“ pokračoval Pavel váhavě, jako by se tím dopouštěl nějaké nevěry, „je největší ocelářský génius na celém světě.“

Oči mu zářily a Clarissa viděla, jak okouzleně se tváří. Uvědomovala si, že se jí její chlapec svěřil se svými nejtajnějšími myšlenkami. Před otcem se s nimi bál vytasit.

„Ty se, Pavle, s kapitánem Jonesem znáš?“

Chlapec zvolna přikývl. „Myslím, že otec by tím nebyl – no, neměl by z toho radost,“ vypravil ze sebe. „Ale vždycky jsem o něm tolik slýchal, a když pak letos zkoušeli ten jeho nový míšič – je to nejdůležitější objev při výrobě oceli, důležitější než sám bessemer. No, pak jsem se tomu neubráníl a musel jsem ho prostě vidět. A tak jsme se poznali.“

„Jak k tomu došlo?“

„Požádal jsem Rogera Hulla z naší třídy, aby mě představil. Jeho otec pracoval před lety s kapitánem Jonesem v železárně v Cambrii. A tak jsme tam jednou v neděli odpoledne šli.“

„A splnil tvé očekávání?“

„Dokonce je překonal. Je to, máti, velký muž, opravdu velký muž. Samozřejmě věděl, kdo jsem. Znal dobře dědečka a o otci se také zmínil. Pravidl, že je to škoda, že víc hutníků nezná svou práci tak dokonale, jako jí rozumí naše rodina.“

„Doufám, Pavle, že je to upřímný člověk.“

„Ten by ani jiný být nemohl. Na něm je hned vidět, že je to

správný chlap. Mluvil s námi o budoucnosti oceli a ukázal nám spoustu svých plánů a vzorců. A také mi něco poradil.“

Clarissa viděla, že Pavel k ní přišel právě v této náladě a v tomto okamžiku proto, že si chtěl dodat jistoty tím, že řekne o svých plánech nejdříve jí, než je odhalí otci. Nebylo by ji ani ve snu napadlo, že by na něj byl mohl zapůsobit význačný rival jejího manžela, konkurent, který ho již vypudil z výroby kolejnic. O tom, že William R. Jones je ocelářský génius, neslyšela jen od Pavla. Také její manžel se o tom kdysi zmínil: „Ten chvástavý milionářský povaleč – Carnegie – si nezasluhuje takového ředitele, jako je Jones. Ten se u něho stejně jenom zkaží.“

„Kapitán Jones mi řekl,“ pravil Pavel, „že budoucnost oceli je závislá na laboratoři. Tvrdí, že ocel se bude jednou používat na takové věci, že se o tom dnes nikomu nezdá. Říká, že se budou vyrábět slitiny oceli s kovy, které dnes nemají ještě ani jméno. Celá budoucnost našeho podnikání bude podle něj záviset na metalurgii.“ Pavel pohlédl na matku. „Říkal mi, že právě to bych měl jít studovat.“

Clarissa mu přikývla. Pavlův hlas byl rozohněn nadšením. „Kapitán Jones mi povídal, že je na mně, abych se naučil takové nové oceli vyrábět. Obzvláště pro náš podnik je to nutné, právě my totiž budeme vyrábět produkty, které by se takovému Edgaru Thomsonovi a Carnegiemu při jejich velikosti vyrábět nevyplatilo. Radil mi,“ pravil Pavel přicházeje rychle k jádru věci, „abych místo do Princetonu, kam chodil Bill, šel někam, kde bych se mohl stát inženýrem chemie a metalurgie. A potom, až začnu pracovat v huti – chápeš, co tím sleduji?“

„To je nádherné, můj milý.“ Clarissa nechtěla dát příliš najevo, jak je hrdá na Pavlův zdravý úsudek a na jeho podnikavost. To nebylo u Scottů zvykem. „Řekl ti kapitán Jones, kde bys mohl takové vzdělání získat?“

„Ano. Říkal, že buď na Massachusettském technickém institutu, nebo na Sheffieldské technice v Yale. Ale já jsem se, mami, už rozhodl. Chci jít do Sheffu. Bostonu mám už po krk.“ Clarissa věděla, že přitom myslí na Billa a na to, jak se jeho tchán tak ne-

vítaně vetřel do Scottovy továrny. „Jediné, co mi ještě dělá starost, je, že mám strach jít s tím za otcem.“

„Ale Pavle, proč, proboha? Vždyť otec bude mít velkou radost a bude na tebe hrdý. Jistě by ho nic nepotěšilo víc, než že se dokážeš takto rozhodnout. Vědět, jak ti ta huť přirostla k srdci a jaké s ní máš plány, to je přece něco nádherného.“

„To by tedy bylo v pořádku, ale přece jen bych rád, kdybyste mu o tom napřed řekla. Nějak z toho mám pořád strach. Také mu řekněte, že to v Sheffu trvá jen tři roky. Budu tedy v huti o celý rok dřív. Jenom myslím, že by bylo lépe, kdybyste se před ním, máti, nezmiňovala o kapitánu Jonesovi.“ Z jeho hlasu vycítila, že se otce přece jen bojí.

Tak to tedy má Pavel na srdci. Je prozíravý a ví, že by otci bylo proti mysli, kdyby měl být jakkoliv zavázán kapitánu Jonesovi, třebaže by šlo jen o přátelskou dobrou radu jeho synovi. Clarissa se usmála a stiskla Pavlovi paži. „Promluvím o tom s otcem. Jen si teď jdi zpátky mezi ostatní! A Pavle, můj drahý –“ zaváhala.

„Já vím,“ doplnil rychle Pavel. „Měl bych tancovat s Louisou. Dobrá, máti, budu hodný a zatančím si s ní.“

Když se vracela do domu, zahlédla Clarissa Williama mladšího, jak se starostlivě naklání nad Julií, která seděla na pohovce v přijímacím salonku. Clarissa se zadívala na svého nejstaršího syna poněkud zarmouceně. Ráda viděla, že se tak pečlivě o Julii stará; přesto však se jí to jejich manželství vůbec nelíbilo. Uvědomovala si docela jasně, jaké malé drama se před ní odehrává. Věděla, že Julie nejprve odmítla zúčastnit se tohoto večírku, pořádaného sotva šest neděl po narození jejího synka, Williama třetího; a že se nakonec uvolila jen proto, že na ni William tak silně naléhal. Clarisse neušlo, že Julie ze sebe dělá mučednici a z Williama tak trochu blázna. Ráda by mu bývala pomohla.

Skutečnou příčinou Juliina jednání však bylo její rozhořčení nad tím, že jí tchán znemožnil odjet do Bostonu. Chtěla totiž, aby se jí dítě narodilo tam. Vzala si do hlavy, že tam půjde – samozřejmě i se svým manželem – šest týdnů předtím, než slehne. Potom zamýšlela zůstat několik měsíců na zotavené u rodičů v Marbleheadu. William, ponoukán jejími neustálými vý-

čítkami a prosbami, byl natolik unáhlený, že to otci skutečně přednesl. Tehdy si ho starý pán jenom změřil a prohlásil s konečnou platností: „Rozloučil-li ses se zdravým rozumem, můžeš se rozloučit i se mnou. Nezasloužil sis ani čtrnáctidenní dovolenou, natož několik měsíců!“

„Ale jde tu o Julii,“ řekl William celý nešťastný. „Julie přece nemůže v tom stavu cestovat do Bostonu sama. A je docela nemyslitelné, že bychom měli být od sebe odloučení v takové – ehm – ehm – v takové době.“

„Kdo říkal, že byste byli od sebe odloučení?“ zněla netrpělivá odpověď otcova. „Tvoje žena patří tam, kde jsi ty; tam, kam tě váže povinnost. Copak si myslíš, že tvoje matka se před každým porodem sbalila a odjela si do Baltimore nebo na Kamčatku? Měla své děti tam, kde slíbila, že je bude mít – v domě svého manžela, kam patřily. Jdi a řekni to své ženě! Řekni jí, co je její povinností, a odmítne-li, pak jí to nařídí! Boston! Ani nápad!“

To nemohla Julie tchánovi nikdy zapomenout. Od toho okamžiku směřovaly veškeré její životní snahy k tomu dostat se z Pittsburku pryč. Naléhala na rodiče a Williamovi to stále vyčítala. William však věděl, že dokud bude otec naživu, nemá jiné východisko než dělat to, co si starý pán přeje. „Jinak,“ řekl Julii, „bychom neměli být z čeho živi.“ Také Juliini rodiče jí naznačili, že dokud William nebude moci opustit huť bez jakékoliv újmy na prestiži nebo důchodu, musí to v Pittsburku vydržet. Doma pak líčívali svého zetě v živých barvách jako průkopníka na průmyslové frontě.

Clarissa tam stála a pozorovala je. William přinesl manželce číši chlazeného nápoje z velké punčové mísy ve dvoraně. Ta však odmítla a jako by se při tom otrásla zimou, třebaže v pokoji bylo docela teplo. William tedy vypil punč sám. Bylo na něm vidět, že pohrdá jeho neškodností. V jednom měl z otce velký strach: co by se stalo, kdyby někdo přišel na jeho „emancipované“ zvyky.

Starostlivý výraz své matky, která je pozorovala, nezahlédl. Clarissa věděla, že Julie je úplně zdravá dívka, mnohem pevněji stavěná než ona sama, a že nedávné narození dítěte jí na zdraví

vlastně nijak neuškodilo. Její nynější chování je jen póza zhýčkané a nešlechtné povahy. Věděla o lhостejnosti a do jisté míry i o opovržení, v němž byla Julie u každého člena rodiny, i o výsměšné přezdívce „vévodkyně“, kterou jí vymyslely služebné. Věděla, že na této skutečnosti nemůže nic změnit, a tento pocit neúspěchu ji znepokojoval. Její muž, který k ní právě přicházel, jí to četl ve tváři.

„Nač se tím trápit, má drahá?“ utěšoval ji.

Stáli vedle sebe pozorující, jak mládež tančí za zvuku nového valčíku od Johanna Strausse mladšího. Jen aby se zavděčil své ženě, dal se William Scott poslední dobou obměkčit a povolil ve svém domě tanec.

Po valčíku přišel na řadu virginský „reel“, jenž býval zlatým hřebem každé taneční zábavy. Hned po něm bývala večeře, k níž zasedali mládenci obvykle s partnerkami, se kterými tento řadový tanec právě dotančili. Alžběta byla tak pevně odhodlána vyhnout se stůj co stůj tomu, že by snad, nedej Bůh, musela sedět při večeři vedle nějakého chlapce, že se vytratila a utekla nahoru těsně předtím, než otcův přítel Angus McGowan (jemuž tato povinnost obvykle připadla proto, že měl zvučný hlas a veselou, družnou povahu) se postavil před hudbu a vyvolal: „Pánové, pro dámy!“

Pavel podlehl náhlému návalu výčitek a požádal Louisu, aby se na „reel“ s nikým jiným nezařadila. To konečně bylo to nejmenší, čím se mohl matce odvděčit za vše, co pro něho dnešní večer učinila. Původně však zamýšlel jít k večeři s Kitty Wheelwrightovou a věděl, že i ona očekává, že ji o ten taneček požádá. Jistě musela čekajíc na Pavla odmítnout několik lákavějších nabídek; teď totiž měla za partnera Georgieho Cottrella, který byl o hlavu menší než ona, zavalitý, rudý v obličeji a mizerný tanečník. Všechna děvčata ho pokládala za poslední možnost. Jeje, pomyslel si Pavel, Kitty asi zuří. Ve tváři měla ruměnec a kráčela s hlavou vyzývavě vztyčenou; dokonce se jí podařilo na Georgieho nápadně usmívat.

Louisa překypovala radostí a pýchou, když ji Pavel odváděl na její místo. Mládež se seskupila do dvou řad podél haly. Jakmile hudba spustila *Krocana ve slámě*, tleskali do taktu. Reel

tančili všichni rádi. Tento starodávný tanec byl vkusu Pittsburských bližší než ony elegantní polky, valčíky a šotyše, které Julie pokládala za jediné tance hodné skutečných dam a džentlmenů. Na reel se dívala jako na něco hrubého, venkovského, k čemu se mohli snížit jenom otrhanci (zcela přehlížejíc skutečnost, že se od nepaměti udržoval na aristokratickém Jihu). Ze své pohovky na opačné straně haly jej pozorovala s opovržením. Dokonce William Scott, její chladný, opovržením hodný tchán, byl v první řadě, podupával si svou těžkou botou a tleskal těžkýma zjizvenýma rukama s jinošským záplem.

Louisa je výborná tanečnice. To Pavel nemohl popřít. A bylo na ní vidět, jak září vzrušením a radostí nad tím, že si Pavla vydobyla zpět od té drzé Kitty Wheelwrightové. V jejím hlase se jako by třepetalo jemné chichotání, když se při tanci proplétala jednotlivými figurami, a v hnědých očích se jí nezračilo nic menšího než pocit vítězoslávy. Když pak středem protančil poslední pár ruku v ruce a s rozpálenými tvářemi, udýchán a rozesmátý, naznačila Clarissa Pavlovi, aby odvedl Louisu, již tváře jen hořely a kadeře jen vlály, do jídelny. Celá společnost se tam vhrnula za nimi.

„Oh, panebože!“ Pavel zaslechl to zavýsknutí, když vstupoval do jídelny s Louisou. Přišel právě včas, aby zahlédl ještě poslední fázi úžasné podívané na Delii a Marii, jak s nadzvednutými sukňemi vášnivě tančí u dveří do přípravný ke zvuku reelu irský jig. Vklouzly dveřmi do přípravný popadající dech. Pavel tam vběhl za nimi. Prudce oddychovaly a byly celé zardělé; upravovaly si vlasy a zástěry a snažily se nabýt rovnováhu, než se zase vrátí do jídelny podávat večeři.

„*Pane Pavle!*“ vzkřikla Delia. „Oh, děte pryč, prosím vás!“

„Ale proč? Vždyť je to legrace! Tančete dál! Pojd' sem, Louiso!“ Vystrčil ruku ze dveří a vtáhl svou tanečnici do přípravný. „No tak, ještě nám předved'te ten jig! Však ještě hrajou!“

Avšak Delia zavrtěla hlavou a Marie byla tak rudá studem, že Pavlovi jí bylo až líto. Měla slzy v očích a bylo vidět, jak se jí svírá hrdlo. Cítila, že se hrozným způsobem provinila proti společenskému chování. Byla by dala všechno na světě za to, kdyby se mohla vyhnout rozpakům, do nichž ji uvedli pan Pavel a jeho

slečna tím, že ji zastihli v takovém okamžiku. Svěsila hlavu a snažila se uklidnit. Bála se, že se neubrání slzám.

„Co se vám jen stalo?“ Pavel se nedal odbýt. „Neměly byste si z toho, děvčata, nic dělat. Vždyť u nás se dnes tančí! Tak jenom do toho, přece se nezastavíte uprostřed jig, my to chceme taky zkusit. Musíte nás to naučit!“

„Ne, ne!“ vykřikla Delia, jež měla zatím čas se vzpamatovat a chtěla poskytnout stejnou příležitost Marii. „Zapomněl ste, pane Pavle, kde ste? Musíte myslet na to, že hosti sou v jídelně a čekaj na večeři. A my máme spoustu práce. Tak jen děte, buďte, prosím vás, hodnej a nechte nás bejt!“

„Dobrá,“ odvětil Pavel, ač nerad. „Ale musíte mi zas někdy zatančit ten irský jig. A hodně brzy. Slibujete?“

„Jistě!“ řekly obě dívky jakoby jedním hlasem. „Jistě, to se ví, že vám zatančíme. Teďkon už ale, prosím vás, děte!“

Vrátil se tedy do jídelny, aby pomohl dohlížet, zda jsou všichni hosté obslouženi. Dívky se rozsadily po skupinách, zatímco jejich partneři se nakupili kolem dlouhého stolu, prostřeného všemi oblíbenými lahůdkami. Byly tam mísy s kuřaty a s bramborovým salátem, podnosy plné šťavnaté růžové šunky a nakrájené studené pečeně, spousta jemných okurek, řeřicha, sýrové topinky, dortíčky z toho nejjemnějšího těsta, na jaké jen Sára dovedla zadělat, pikantní naložená zelenina, třesoucí se huspeniny, horké, máslem mazané housky a mohutný bílý kokosový koláč ozdobený sladkostmi. A nakonec přišla jahodová zmrzlina, pochoutka, která oněm mladým lidem ještě nijak nezevšedněla, i když už byli na pokraji dospělé důstojnosti. Byla to, jak Louisa s rozzářenýma očima a s dychtivou přítulností řekla Clarisse, „báječná, vynikající zábava“.

Pavel byl stejného názoru. Neboť když se za posledním hostem zavřely dveře a on právě vyšel postranním vchodem, aby pomohl Joelovi pozhasínat lampiony, přistoupil k němu otec a láskyplně mu položil těžkou ruku na rameno. Z výrazu starého pána Pavel poznal, že matka s ním již mluvila, ale žádný z nich nevěděl, jak do toho. „Máti,“ vypravil ze sebe konečně starý William, „mi právě řekla...“

„A vy, tatínku, s tím souhlasíte?“ tázal se Pavel.

William Scott zvolna přikývl, pátraje přitom v hochově dychtivém mladém obličejí.

„Ano, souhlasím. Vždycky jsem doufal, že budu někdy mít takového syna, a jsem hrdý na to, že si dnes mohu říci, že ho mám.“

Na okamžik si pevně stiskli ruce. William Scott se pak vrátil do domu a Pavel vyšel na zahradu. Samou radostí a odhodláním se mu hlava napřímila. V té chvíli se mu zdálo, jako by nic na světě už nemohlo nikdy být nesnadné nebo nejisté. Měl pocit, že vidí jasně do budoucna. Jistě a přesně ví, co chce dělat. A ta budoucnost byla stejně skutečná jako to známé, ale ohromující panoráma, které se rozkládalo v temnotě za okrajem otcova pozemku.

Chvíli tam stál a prožíval opět stejné chvíle, jako když předtím mluvil s matkou. Potom zaslechl na schodech za sebou domácký zvuk: řinčení talířů. Seděly tam služebné a odpočívaly po těžké denní námaze. Pochutnávaly si právě na zmrzlině, kterou pro ně schovala Sára.

„Nezapomeň, Marie, že mě musíš naučit ten irský jig,“ zavolal na ně Pavel, aniž se ohlédl, a šel do zahrady sejmout lampiony.

Místo odpovědi k němu temnotou dolehl jen tichý smích.

SEDMÁ KAPITOLA (JARO 1877)

Clarissa teď měla všechny chlapce z domu a nemohla si na to zvyknout. Nejraději mívala celou rodinu pěkně pohromadě. William byl ženatý, Pavel v Yale a Edgar v Lawrencevillu a doma zůstaly jen dívky. Zdálo se, že celý dům se nějak divně změnil. Edgara Clarissa původně nechtěla poslat do internátní školy. Ani William, ani Pavel do ní totiž nechodili. Dvojčata však poslední dobou hrozně zdivočela. Nejhuř bylo, když byla pohromadě. Neměla pak nikdy daleko k prudkým hádkám a někdy i krvavým pranicím, po nichž přicházely stejně prudké výlevy přítulnosti a vzájemné oddanosti. Otec proto rozhodl, že Edgar musí pryč. „S tím klukem ženské nic nesvedou. Ten potřebuje stále pevnou ruku,“ pravil Scott manželce.

A tak se Clarissa musela spokojit tím, že jí Edgar a Pavel psávali. Děkala s jejich dopisy velké ceremonie, předčítávala je u stolu při snídani a oběma synům pak psávala, jaké ten druhý poslal domů zprávy. Všem, co tam dělali, přikládala nesmírnou důležitost. Když jí Pavel napsal, že se dostal do univerzitní osmy, když byl rok předtím strokem v mužstvu sheffieldské koleje, Clarissa pýchou jen zářila.

„Není to nádherné?“ řekla tehdy Alžbětě. Dopis totiž přišel odpoledne a Clarissa nedokázala čekat ani do večere, aby tu radostnou zprávu sdělila ostatním členům rodiny. Pokládala za samozřejmé, že Lizzy očekává zprávy od Pavla se stejnou dychtivostí jako ona. Četla tedy dopis nahlas, nedbajíc toho, že Lizzy si přitom něco píše u svého stolku a nevěnuje jí příliš mnoho pozornosti.

„Na zkušební trénink se dostavilo tolik adeptů,“ četla z Pavlova dopisu, „že jsem si skutečně nemyslel, že bych mohl mít nějakou větší naději. U nás na Sheffu si nás, víš, celkem málo všímají. Většinou nás nechávají, abychom si dělali každý podle

svého, což se nám docela zamlouvá. Ti hoši na filozofické nám ale připadají ještě hodně mladí. Podle všeho to mému klubu dělá dobře, že jsem se dostal do posádky. Dva z mých kamarádů jsou ve výboru pro pořádání veslařského plesu. Ten bude koncem posledního týdne školního roku. Řekni Lizzy, bude-li se jí chtít s Tebou přijet sem na východ na ty závody a všechno ostatní, že se postaráme o to, aby se tu dobře pobavila.“

„Nelíbilo by se ti něco takového, má drahá?“ tázala se Clarissa. Alžběta zvedla oči od stolu.

„Já ti ani nevím, mami. Zdá se mi to takové nějaké hloupé.“

„Proč by to mělo být hloupé?“ odvětila Clarissa. „Nevím, proč by ses neměla těšit na ten ples, když tam budou všichni Pavlovi kamarádi, kteří si s tebou budou chtít zatančit.“

„No, já si to ještě rozmyslím.“

Clarissa změřila dceru tvrdým pohledem. Stále se ještě nemohla ubránit tomu, aby ji občas v duchu nesrovnávala s Louisou Kaneovou, jež byla tak hezká, dychtivá a tak ráda se bavila. Louisa by radostí z kůže vyskočila, kdyby ji pozvali na veslařský ples na Yale. Clarissa hořela zvědavostí, ať už se Alžběta rozhodne jakkoliv, pozve-li Pavel Louisu a bude-li s ní chtít Louisa jet. Zvedla se k odchodu.

„Jdu k Julii na čaj,“ řekla, vytahujíc si z pasu hodinky a dívajíc se na ně. „Nechceš se tam projít se mnou?“

„Děkuji, mami, ale raději ne. Chci tohleto dokončit, abych s tím mohla hned ráno na faru.“

„No dobře, drahoušku. Vrátím se za hodinu,“ řekla Clarissa a odešla.

Alžběta psala dál. Po chvíli ji vyrušil povyk ve dvoraně. Zamračila se, položila pero a vyhlédla ze dveří. Pod schody druhého poschodí právě stála Constance a křičela na Marii, která byla nahoře v pracovně.

„Marie!“ zavřískla. „Ty ještě nejseš hotová?“ Zhlédla Mariinu tvář, jak se nahnula přes zábradlí.

„Pst! Neříkám vám porád, abyste tak neječela? Křičíte jako náká fúrie!“

„No tak, kdy už půjdem?“

„Jen co si vyberu ty vzory. Mějte přece trochu strpení!“

Constance si vzdychla, vrátila se do pokoje a bouchla za sebou dveřmi. Téměř ihned se zase otevřely a na prahu stála Alžběta se zlostnou rýhou mezi obočím. Constance si ji měřila pohledem. Lizzy byla tak nehezka, tak hranatá a tak vážná, tak cílevědomá a lidumilná. Hluboce se zajímala o misionářskou práci v zahraničí, kterou organizovala První presbyteriánská církev, a od té doby, co vyšla školu, zdržovala se většinou v misijní kanceláři. Měla na sobě tmavohnědé šaty s připjatým honzíkem, které se špatně vyjímaly na její kostnaté postavě, a vypadala spíše na třicet než na svých devatenáct let. Prohodila rozhorleně: „Copak ti ještě nikdo neřekl, abys na lidi neřvala? Člověk nemůže ani myslet, když jsi v domě ty.“

Constance přitom stála před zrcadlem, kroutíc záplavou svých zářivých vlasů hned sem, hned tam, hned do výšky a zase do klubka dolů a zkoumala linii svého hrdla, své brady a záhyby svých růžových oušek. Ty její vlasy měly neobyčejnou barvu; byly tak živé, zlatavě rudé, že se leskly téměř jako leštěná mosaz, a padaly jí na ramena v hustých pramenech kudrlinek, které Alžbětu opravdu přiváděly z míry tím, že dodávaly osobnosti, už beztoho příliš nápadné, tak dramatické výstřednosti. Alžběta nebyla schopná pochopit, proč Constance musí být taková; proč její oči nejsou jen oči, nýbrž dva nepokojné, pronikavé smaragdy – ano, byly opravdu zelené, a kdo jaktěživ slyšel o jasně zelených očích – zasazené šikmo do její trojúhelníkové tváře tak, jak by měly být posazeny jen oči pohana. Na Constanci je všechno tak jiné, tak znepokojující, tak cizí. Všichni ostatní členové rodiny mají solidní, hezký vzhled a slušné způsoby, jak se na lidi z dobré rodiny patří. Proč jen Constance musí být taková zrůda?

Vyplázla na Alžbětu v zrcadle jazyk. Té se zatajil dech a vyhrkla: „Toto ale jdu hned říct mamince!“

„Jen si jdi!“ řekla Constance a zkoušela si v zrcadle nový výraz obličeje. Oči měla velmi široce rozevřené a byl v nich velmi dospělý výraz předstíraného překvapení. Vtom vešla Marie s čepcem na hlavě a zahalena do šály a řekla jí: „Tak se ustrojte! Já sem už hotova.“

„Hurá!“ Constance strhla ze šatníku krabici, odhodila víko na jednu stranu a dva, tři čepce na druhou a uvazovala si ten, který se jí zamlouval; přitom si pečlivě načechrávala zářivé vlasy, aby tvořily pěkný rámec jejímu obličejí. Úplně se do toho zabrala.

Alžběta pozorovala ten výjev s pocity hraničícími s opovržením. Nešlo jí do hlavy, jak děvčeti, které je její sestrou, může i v nejloupějších letech dospívání tak hrozně záležet na tom, v jakém úhlu k jejímu líci je poslední z jejích kadeří, na tom více či méně centimetru, jen aby dosáhla naprosto dokonalého obrysu. Constance dokončila své fítnění a měla se k odchodu.

„A teďka pěkně posbíráte všechny ty věci, co ste tu rozházela,“ řekla suše Marie.

„A to zase ne! Udělám to, až se vrátím domů.“

„Nehnem se, než to v pokoji všechno uklidíte!“

„Ty ošklivá!“

„Jen si mi tak říkejte! Ale jestli chcete jít se mnou k Boggsovejmu, hned se do toho napřed pusťte a uděláte, co vám říkám.“

Constanciny rudé rty se zatvrzele sevřely. Celá nevrlá jala se sbírat čepce a stuhy, které rozházela po pokoji. Alžběta se odvrátila s kyselým úsměvem ve tváři. Podle ní se sice nehodilo, aby matka dávala Marii nad Constanci takovou pravomoc, ale dělalo jí dobře, když viděla, že Constance musí někoho poslouchat.

Vrátila se do svého pokoje, kde vinou Constancina rámusení přerušila psaní zprávy, kterou psala pro misijní úřad. Na chvíli se postavila k oknu a pozorovala, jak se Marie s Constancí vynořily z vedlejšího vchodu a daly se nahoru ulicí. Constance si hopsavě poskakovala a nožky jí v záhybech sukně jen tančily. Marie sice byla zvyklá chodit rychle, ale přesto měla co dělat, aby jí stačila. Mířily do obchodu střížním zbožím pánů Boggse a Buhla, kde chtěly koupit Constanci na nové šaty.

Z takových nákupů se domů vracívaly s kusem serže, merina nebo bombazinu, se šňůrami nebo knoflíčky na ozdoby, s lemovkami a pasovkami, se saténem na podšívku a poslední dobou, když se Constancina postavička začala plnit a nabývat oblých tvarů, dokonce s kosticemi a tuhým plátnem, z nichž dělaly vy-

ztužené módní honzíky. Trávivaly pak celé hodiny v pilné práci v rozlehlé podkrovní dílně. Plazívaly se tam po čtyřech s ústy plnými špendlíků, zdolávající spleť problémů při střihání podle střihů od Godeye (Constance nechtěla o jiných ani slyšet) a pečlivě sešívající nekonečné metry látek volnými stehy, které obyčejně hned druhý den zas vypáraly.

Alžbětě teď prolétla hlavou myšlenka, že když jí bylo čtrnáct, nesměla si nikdy vybírat látky na šaty a chodit nakupovat s nikým jiným než s matkou. Snad to bylo jen tím, že se stejně nikdy o šaty nestarala. Dívala se roztržitě za postavami těch dvou, jak jí pomalu mizejí z dohledu, a náhle se prudce obrátila zpátky k psacímu stolku. Ve skutečnosti jí ani za mák nezáleží na tom, co si hloupá Constance dělá; a kdyby bylo někoho napadlo říci, že Alžběta své sestře snad závidí, byla by to bývala jen hloupá pomluva.

OSMÁ KAPITOLA (ČERVENEC 1878)

Pavel si často uvědomoval, že od té doby, co dokončil univerzitní studia a zaujal své stáله místo v hutí, je všechno jaksi jiné než v uplynulých šesti letech, kdy tam pracoval o prázdninách. Někteří z dělníků teď k němu měli jiný postoj. Když byl ještě chlapec, všichni ho škádlivali a žertovali s ním a pečlivě se vždy rozvykládali tou svou hantýrkou se silným irským přízvukem o pracích, v nichž ho měli zaučovat. Také si dávali velký pozor na jazyk, aby před ním nekleli. Teprve teď si vlastně uvědomil, že kdykoliv tehdy dělal něco, kde mu hrozilo nebezpečí, bdíval nad ním vždy nějaký spolehlivý starý kozák.

Avšak nyní měl autoritu a celé jedno oddělení v dílně bylo přetvořeno na laboratoř, kde vypracovával vzorce pro výpočty, které jim, starým mazákům, byly španělskou vesnicí, a mnozí z nich zachovávali v chování k němu určitý odstup. Byli mezi nimi takoví, kteří pokládali jeho receptury a pokusy za holý nesmysl. Jiní ho zase měli v úctě, poněvadž věděli, že se dovede ohánět lopatou a pudlařským hřeblem jako nejlepší mezi nimi. Žádný z nich si však neuvědomoval, jak důležitou práci dělá. Tvrdé ocelové slitiny byly tehdy ve Spojených státech takovou novinkou, že hutě, které je vyráběly, byly nuceny dovážet hutníky z Evropy, aby jim potřebné receptury vypracovávali. Pavel si umínil, že Scottova huť musí v budoucnu vyrábět nové speciální oceli převyšující vše, co se tehdy dělalo ve Spojených státech, v Německu i v Anglii. A byl odhodlán je zdokonalovat sám. Vyprávěl o tom otci, když s ním, překypuje energií a nadšením, chodíval časné zrána dolů k hutí.

„Nebudeme však moci,“ odhodlal se konečně jednoho dne přijít s tím, k čemu se chystal už několik týdnů, „propracovat většinu těchto slitinových receptur s tím zařízením, jaké teď, otče, máme.“

Říci něco takového byla věc velmi odvážná a Pavel čekal, že otec bude protestovat nebo že příkře projeví svůj nesouhlas. To však dobře neznal starého pána. Ten se jen zamyslel a zatahal za vousy. Bessemer nesplnil očekávání v žádném ohledu, a kdo to měl vědět lépe než starý pán sám?

„Raději jsme ho vůbec neměli stavět.“ Přicházeli právě k hutí. Zahleděl se na vejcovitou kopuli konvertoru, z níž se valil dým. „Udělal jsem chybu.“

„V době, kdy jste ho stavěl, to vypadalo velmi slibně!“

Starý pán právě odemykal dveře od kanceláře. Klíč nosíval vždy na svém mohutném řetězu. „Chyba byla v tom, že jsem si myslel, že potřebujeme bessemer k výrobě oceli našeho druhu,“ pokračoval. „K dobru si mohu přičíst jen to, že jsme se nikdy, ať s bessemerem, nebo bez něho, nesnažili soutěžit v kolejnicích. Pustit se do toho, tak nás Edgar Thomson úplně zničil.“ Starý pán zíral do prázdna a Pavel věděl, o čem přemýšlí. Bessemer si sotva vydělal na to, co do něj investovali. Časem huť prodělávala na ocelových vývalcích i na tyčích a účet zisků a ztrát vyrovnával jen výnos obchodu surovým železem. A právě to starého pána vždycky hnětlo, že jen proto, aby ten bessemer mohl postavit, prodal podíl na podniku Gaylordovi a tím do něj vpustil cizího člověka.

Pozoruje otce, aby viděl, jak na něj jeho slova zapůsobí, osmělil se Pavel k poznámce: „Snad se vám, otče, bude zdát, že by to byla ukvapenost, ale uskutečnit mou myšlenku by pro vás zpočátku znamenalo další výlohy.“

Byl právě čas provést ranní obhlídku a jindy by byl starý pán už dávno procházel hutí. Podíval se na hodinky. Pavel litoval, že s tím začal právě v tu dobu. Měl počkat a říci mu to až večer na cestě k domovu. Otec se však nehýbal; přemýšlel. „Tak copak máš za lubem? Chceš postavit martinskou pec?“ řekl konečně.

Pavel se usmál. Starý pán se mu velmi zavděčil, že to nakousl sám. Možná, že se tak zachoval proto, že nechtěl, aby se za ten nápad dostalo cti někomu jinému. Paličatost patřila k jeho povaze stejně jako příkrost jeho řeči. Avšak v jádru se teď ukazoval jako člověk nad očekávání pokrokový.

„Tak uhodl jsem?“ tázal se znovu.

„Ovšem, zrovna to jsem měl na mysli. Sledujete přece pečlivě nové postupy a jistě chápete, proč takovou pec potřebujeme. Kdybychom měli martinku, mohli bychom zkoušet vzorce s jakýmkoliv specifickým obsahem jednotlivých látek. Mohli bychom vyrábět zvláštní uhlíkové a wolframové a chrom-manganové slitiny, o jejichž výrobu se dosud ve Spojených státech nikdo nepokusil. Panečku, to bychom pak byli úplně bez konkurence.“

Zdálo se, že tato myšlenka se starému pánovi docela zamlouvá. Pavel odešel a nechal jej o samotě.

Dole v odlévárně při vysoké peci ucpávali výpusť čerstvým jílem a hlinou. Když Pavel do té temné díry vstoupil, končili právě tavbu. Bylo to, jako by se ocitl v hotovém pekle prudkého žáru a dusivých sírových výparů. Železáři zahazovali pískem odlité housky v odlévacím poli. Ty opocené, chlupaté, polonahé obry bylo sotva vidět, od země se zvedal závoj syčící páry. To polévali chladnoucí housky vodou. Jim Rafferty a jeho dva pomocníci proráželi právě výpusť, kterou nejdříve očistili od posledních zbytků strusky. Pavel stál opodál a pozoroval je, jak se seskupují kolem ucpávacího stroje, kterým se mokrá jíl vtlačoval do odpichového otvoru. Jim sám toho mnoho nedělal, nýbrž řídil práci ostatních. Měl za úkol vystihnout pravý okamžik a provést odpich. To byl velký kus práce, v níž se zdokonalil mnohaletými odbornými zkušenostmi a cvikem u pudlovacích pecí. Dříve než přešel k vysokým pecím, nebylo na míchání železa lepšího pudlaře v celém okolí. Mistrně odhadoval pouhým okem okamžik, kdy šarže vroucího roztaveného železa a strusky byla hotova k natočení do koulí. A to, jak si vedl s tou tyčí, s tím dlouhým hrablem, které se vrazilo do té pekelné vřavy, aby se tekutý oheň připravil – bylo tak dokonalé sladění dovednosti a citu, že i starý pán se často samým obdivem zastavoval a pozoroval Raffertyho při tomto vrcholném bodu tavby.

Když byla výpusť ucpána, přistoupil Pavel blíž a otázel se Jima, zda by mohl za hodinku nebo za dvě přijít k němu do laboratoře. Jim měl nejméně ještě čtyři hodiny času, než se bude muset pustit do příprav na další odpich. Otevřel ústa a něco mu povídal, ale Pavel ho neslyšel, protože jeho slova zanikla v ohlu-

šujícím lomozu, který náhle odlévarnou otrásl. Hutníci se totiž pustili do vychladlých housek a vyráželi je z pískových forem prudkými údery krumpáčů a sochorů. Pavel pokynul Jimovi a vyšli spolu na dvůr. Tam nebylo o mnoho klidněji; v uších jim zaléhalo hrčení a hřmot zavážecího výtahu, pronikavé syčení parních strojů a drásavý řev drtiče vápence.

Jim jen prohodil: „Nemůžu říct, jestli na to budu mít čas,“ a zamračil se.

„Chtěl jsem si s vámi promluvit o té nové peci, kterou tu chceme vyzkoušet. Má to být martinka.“

„Jistě jeden z těch vašich školskejšej vejmyslů!“

Pavel se trochu stísněně zasmál. „Nu – je to nový způsob, který se poslední dobou zkouší. Není to už jenom teorie – v Midvalu už takovou mají. Proto jsem si myslel...“

Jim kopl těžkou botou do kusu škváry.

„Chtěl jsem vám něco ukázat u nás v laboratoři,“ pokračoval Pavel. „Jakých výsledků se dá docílit použitím siemens-martinského procesu. Proto tedy,“ změnil taktiku, věda instinktivně, jak se musí na Jima jít, „jsme si mysleli, pokud to doopravdy postavíme, že bychom to dali na povel nejspíš vám.“

Nedíval se na Raffertyho, a neviděl proto, zda se na té tvrdé, temné masce jeho obličeje ukázal nějaký náznak hrlosti nad tímto uznáním a zájmu o věc. Prohlížel si nějaké tabulky v zápisníku.

„Máme tu novýho chlapa, na kerýho musím dávat bacha. Nemůžu jít s váma hned.“

„Budu tam mezi devátou a desátou,“ řekl Pavel a odešel.

Pavel dobře věděl, že pravým důvodem k zatvrzelé nedůvěřivosti Raffertyho vůči němu je jeho zatrpkllost v otázce odborové organizace. Již celých pět let se propast mezi starým pánem a těmi hutníky, kteří byli členy Sdruženého svazu, stále rozšiřovala. Jimovo nepopiratelné mistrovství v řemesle a jeho vědomí vlastní výtečnosti jej prudce podněcovaly k tomu, aby se neohroženě zasazoval o získání dělnictva v huti pro odborovou organizaci. Starý pán měl jeho schopnosti v takové účtě, že kvůli nim dokonce trpěl Jimovu agitaci. William Scott si

vážil hutníka nade všechno na světě a nebylo lepšího hutníka nad Jima.

Jejich vzájemné vztahy však nikdy nebyly o nic lepší než ozbrojené příměří. Rafferty pokládal starého pána za despota. Scott byl zase až příliš tajnůstkářský v tom, jaké metody chce k vyřešení problému organizovaného dělnictva vlastně použít, a velmi hlučně a nevybíravými slovy jejich sdružování všeobecně zavrhoval. Nikdo nemohl dokázat, že ve Scottově huti jsou špehové – říkalo se jim práskači – a černé listiny. Ale každý, kdo tam pracoval, věděl, že v nějaké skryté formě tam jistě jsou. To, co již před lety prohlásil Rafferty před Marií, že totiž William Scott zamýšlí vnutit každému dělníku a učni žlutou pracovní smlouvu, bylo víc než pouhé podezření. Byla to skutečnost, o níž se James dověděl a kterou si ověřil z pramenů, které nechtěl prozradit; také on měl své konfidenty. K podepsání smluv nikdy nedošlo a obě strany si už dlouho vyhrožovaly násilím.

Pavel se vpravoval do této napjaté situace pomalu a obezřele. Ve svém mladistvém optimismu, prostém jakýchkoliv předsudků, se domníval, že propast mezi starým pánem a Raffertym by mohla překlenout upřímná otevřenost a určitá vzájemná pracovní důvěra, která by mohla být praktickým základem k dorozumění. Pokusil se mluvit s otcem o odborové otázce, ale nepochodil. „Máš už tak dost práce, než abys strkal nos ještě do toho,“ vytkl mu otec. „Po tom, kolik času strávíš v továrně a v té své čarodějně kuchyni, nemáš kdy se zabývat problémy vedení. Pořád jsem tu ještě já, a dokud tu jsem, budu se o takové věci starat sám.“

V takovém případě se ovšem se starým pánem nedalo nic dělat. Avšak k něčemu to jistě bude, když si s Jimem Raffertym lépe porozumí. Právě zamýšlená stavba martinské pece by mohla poskytnout nejlepší příležitost k tomu, aby si s ním mohl pohovořit a pracovat s ním co nejvíce.

A tak v únoru za jednoho studeného, bouřlivého nedělního odpoledne zaklepal Pavel na dveře Raffertyho baráku. Nákresey martinské pece měl sbaleny pod paží. Nikdy předtím u nich

nebyl a nějak se mu ta myšlenka, že by měl mluvit s Jimem doma, nezamlouvala. Ale zároveň se mu zdálo, že za pokus to stojí. Jima našel, jak sedí příkrčen ve své příznačné poloze u kuchyňského stolu. V malých kamnech, která byla do žhava rozpálena, to jen hučelo; u nich ve své pojízdné židli, zabalen do ušpiněné prošívané pokrývky, posmrkával starý Patrick.

„Dobré odpoledne,“ pozdravil Pavel a smekl klobouk. „Přišel jsem se podívat, Jime, zda byste pro mne neměl chvilku. Nevím si s těmhle plány rady.“

Jim se na něho podíval a zamračil se. „Vo co de?“ pravil hrubě. „Copak ste posedlej? Jak to, že neděláte jenom ve všední dny jako ostatní?“

„No, někdy také. Jenomže právě s tímhle hrozně spěchám a myslél jsem si, kdybych si mohl objasnit tenhle jeden bod...“ začal přitom trochu příliš chvatně rozmotávat plány po stole, „...že bych potom mohl pokračovat a pracovat dneska večer doma.“

Jim pokrčil rameny. Vidět Pavla Scotta u nich doma bylo něco tak nepřirozeného, že se nemohl jen tak smířit s jeho přítomností, i když se zdálo, že pro svou návštěvu má ty nejlepší důvody. Kromě toho bylo zásadou organizace, že o veškerých záležitostech, týkajících se práce, se musí diskutovat jen v huti a v pracovních hodinách. Jim pokládal tuto návštěvu za újmu na volném čase, třebaže celý den předtím doma jenom nečinně seděl a dumal.

„Jde tu o výpustě,“ rozhovořil se Pavel, nevšímaje si, jak se Jim na něho mračí. „Budeme-li chtít odpichovat z druhé strany, budeme muset vést tento kanál tudyhle...“ čmáral přitom tužkou, „...a připojit jej zde. Ale nebude to potom překážet zavážení?“

Jim se sklonil nad plány a sledoval Pavlovu tužku. Nahýbal se kupředu tak neomaleně, až se zdálo, že to dělá proti své vůli. Ale přece jen se naklonil a položil svůj zrohovatělý černý ukazováček na čáru, kterou Pavel právě nakreslil. „To teda né. To byste musel začít vodu,“ a pustil se do toho, uplatňuje své praktické znalosti o odpichování. Pavel z toho měl radost. Takový zájem právě potřeboval. Potají byl Rafferty nesmírně hrdý na to, že byl vybrán za vedoucího pro tu novou pokusnou pec. „Ale dal by se dřív zabít, než by se k tomu přiznal,“ pomyslel si Pavel.

Za chvíli byli oba zabráni do plánu až po uši. Patrick klímal ve své lenošce, kamna syčela a hučela, petrolejová lampa prskala a do okenních tabulek šlehalý kusy zledovatělého sněhu jako při krupobití. Pavel si sice dával pozor na každé slovo, ale přesto si uvědomoval, že se mu konečně přece jen podařilo proniknout hradbou Jimovy bojovné nevrlosti. Ani sám sobě by nebyl někdy připustil, že jeho dnešní návštěva sledovala nějaký tajný cíl. Když se však Jim mezi řečí zapomněl a oslovil ho „Pavle“, řekl si v duchu, že konečně je na cestě k úspěchu.

A pak se náhle rozlétly dveře a na prahu stála Marie. Obličej měla zrůžovělý, zasazený do rámce černého sametového čepce s okrajem z tulení kožešiny. Pod tmavou kožešinou jí vlasy jen zářily. Malý rukávník si držela až pod bradou a na ramenou měla krátkou pláštěnku ze stejné kožešiny. To oblečení dostala k Vánocům od Clarissy Scottové. Bylo vlastně přešité z Alžbětina odloženého dolmanu a Marie je nosila s obrovskou pýchou. Byla to její první paráda a Marie ji dlouhá léta sřežila jako cenný poklad.

„Na mou věru!“ zvolala. „Vy máte návštěvu!“ Vběhla dovnitř a zavřela za sebou chatrné dveře. „Vítám vás k nám, pane Pavle,“ řekla, líbajíc otce a opatrně odkládajíc rukávník vysoko na poličku. „Jamesi, pročpaks mi to neřek, že budem mít na voslavu mýho volna společnost?“

James zabručel. Na tento náhlý obrat v situaci nebyl zřejmě připraven. Zmátl jej a nechtěl se mu nějak líbit. Vždyť se to vůbec nehodilo.

„Nemáme žádnou společnost,“ řekl jí. „Aspoň ty né. Pan Scott sem jenom přišel projednat se mnou nějaký obchodní záležitosti.“ Naznačil, že s ním skoncoval a že by byl rád, kdyby už byl Pavel pryč. Ale Marie dělala, jako by nerozuměla.

„A to by bylo pěkný, dyž už tu pan Pavel je, ať sem přišel, za čím chtěl, tak ho přece nepustíme jen tak bez šálku čaje. Dyž už k tomu v kotlíku voda vře a venku je tak zima – musíte s náma posvačit.“

Pobíhala přitom po neuklizené kuchyni, sbírala věci, které byly za celý týden poházené po všech koutech, a ukládala je do zásuvek a skříní. Pak rozestavila po stole šálky a lžičky. „Zajímavý,

že mně dnes vaše matka řekla, abysem si s sebou vzala pár medových koláčů,“ řekla, vytahujíc je z tašky a rovnajíc na podnos. „Ta by se ale nasmála, dyby věděla, že je tu budete jíst vy, zvlášť dyž je máte tak rád.“

Pavel se též zasmál. „Koláče s medem! Prima! A já mám hlad jako vlk.“ Natáhl ruku přes stůl a pustil se do jednoho. Pak postrčil talíř směrem k Jimovi. „Dobré,“ řekl s plnými ústy. „Specialita naší restaurace, ochutnejte, prosím!“

James se zatím stáhl zpět do své pochmurné trucovitosti jako želva do krunýře. Ten potravinový dar, který Marie přinášela od Scottových každý týden domů, jej jako vždy rozzuřil. Byla to prapodivná situace: zde před ním stojí Pavel a právě pojídá jeden z koláčů, který jim milodarem poslala jeho matka, a nutí ho, aby si také vzal. A Marie celá rozesmátá se baví docela přirozeně, jako by se vůbec nic nestalo. Pohled na ně mu vrazil osten hořkosti tak hluboko do prsou, že se jí v nitru až svíjel. Co to jen může být? Co má ta Marie za lubem? Jamesovi vířila hlavou nejistota a zmatené rozhořčení. Nemohl říci, zda vidí v Marii Pavlovu služku, vlastní sestru nebo nějakou vyfintěnou cizí osobu, hrající si na hostitelku s takovým výrazem a chováním, jimž se zajisté nenaučila zde, kde se narodila a kam patří. A to, jak mu říkala „pane Pavle“, přivádělo Jamese úplně z míry. Marie tím prokazovala své nižší společenské postavení způsobem, který by ji měl podle něj vlastně urážet; místo toho však se jí, jak se zdá, velmi zamlouvá.

Vyskočil ze svého místa, odstrčil židli a zamumlal:

„Nemám hlad!“

Pavel si uvědomoval, že se dostal do velmi těžkého postavení.

„No, tak si jen dejte říct,“ pravil. „Chci se vás zeptat ještě na jednu věc a pak všichni posvačíme.“ Stáhl Jamese zpět do židle. Marie zatím přistrčila otcovu pojízdnou lenošku ke stolu.

„Že už ste, tati, pana Pavla dlouho neviděl?“ zvolala. Mluvila k němu vždy obzvlášť hlasitě a jasně, domnívajíc se, že vinou zranění a stáří jistě už dávno neslyší. Ve skutečnosti však tomu tak nebylo. Stařec zavrtěl hlavou.

„Už skoro aspoň dvacet roků,“ řekl, srkaje přitom čaj z misky.

„Viděl sem vás, dyž vás váš děda zaved jednou k peci ‚B‘, kde sem zrovna taval. To ale bylo eště před válkou.“

„Počkejte – to muselo být tak v roce devětapadesátém nebo šedesátém. To mi tehdy nebylo víc než čtyři roky! Pamatuji se na to, jak mě dědeček vzal s sebou do huti. Museli jsme tehdy sešplhat po těch chatrných dřevěných schodech a pak na druhé straně jsme zase vylezli nahoru. Kus cesty mě nesl.“

Patrick přikývl a usmál se. Žvýkal bezzubými čelistmi koláč. „Jo, jo. To bylo předtím, než dal starej pán postavit ten most přes strž, co vede ta dráha. Vod řeky se do tý huti chodilo jakžtakž, ale šplhat se nahoru po těch starejch dřevěnejch schodách bylo sakramentský.“

„A museli jsme čekat, až se uvolnily koleje, než jsme mohli přejít. Tak trochu si vzpomínám, že jsem se přitom dost umazal. Měl jsem tehdy na sobě bílou sukni.“

„Sukni!“ vykřikl bezděky James. „Kluk – a v sukních!“

„Ano. Nemyslím, že by to ze mne bylo udělalo děvče, ale jistě je, že jsem nosil sukneš nebo alespoň nějaký dlouhý kabátek. Ovšem nosil jsem pod tím kalhoty. A později jsem musel chodit v neděli a ve svátek ve skotském kiltu. Dědeček nedal jinak. Všichni chlapi jsme nosívali kilty.“

„To byla ale blbost,“ zabručel James.

Pavel rychle zvedl zrak od jídla, aby prozkoumal zakaboněnou a zamyšlenou tvář toho člověka. James seděl, přihrben svým osobitým způsobem: hlavu měl spuštěnu mezi ramena a oči upřeny na vzorek ubrusu na stole. Bylo zřejmé, že ho trápí něco daleko hlubšího; nebylo to jen jeho opovrhování škrobenými suknešmi a plédy starých skotských klanů. Pavel měl pocit, že James ví, co to je, ale že se přitom všemožně brání si to přiznat. Snažil se opět zapříst rozhovor s Marií a s jejím otcem, ale ani Marie nebyla netečná k Jamesovu chování. Když na bratra pohlížela, bylo na ní vidět, že se na něj zlobí. Být s ním o samotě, byla by ho „pořádneš srovnala“, jak si právě v duchu řekla, několika pádnými šlehy svého energického jazyka. Stejně jako Pavel věděla i Marie, co si Jim myslí. Nenáviděla stav, v němž se rodily zatrpčující a zvrácené myšlenky. Pohlédla na Pavla, téměř jako by od něj očekávala, že jí pomůže.

„Můj bratr je divnej člověk,“ pronesla nervózně. „Baví se s váma docela pěkně vo všem možným, ale nerad mluví vo malichernejch věcech, vid', Jamesi?“

„Dej mi pokoj, Marie!“

James se zvedl a vzal si z věšáku čepici. „Ted'kon, dyž už ste se dověděl, co ste vědět chtěl,“ řekl hrubě Pavlovi, „dovolíte, abych si šel po svým.“ Vypochodoval ke dveřím, prudce je otevřel, až do světnice vrazil závan ledového větru, a zlostně je za sebou zabouchl.

Pavel se polekaně otočil k Marii.

„Och, pane Pavle,“ vydechla. Byla rudá ve tváři a oči, které jí rychle mrkaly, nezvedla od stolu. „Prosím vás, pane Pavle, nezlobte se moc na něho, třeba je takovej špatnej a hrubej. Je to divnej hoch. Sama nevím, jaký právo má takhle mě tady zesměšňovat,“ dodala rozhořčeně.

„Vždyť já se, Marie, nezlobím. Jima moc dobře znám. Pořád je na něco nabručený. Prostě mě tu nechtěl. Měl bych asi radši jít,“ Pavel mluvil nejistě.

„Ne, ne,“ odpověděla Marie stísněně, „jenom nespěchejte!“

„No, myslím, že bych přece jenom měl. Celkem vzato, jak mi Jim připomněl, nemám tu už co pohledávat.“ Usmál se nuceně a podal starému Patrickovi ruku. „Sbohem, Pate. Třeba vás dopravíme dolů podívat se na tu novou martinku, až ji zapálíme. To bude podívaná pro bohy.“

Marie šla s Pavlem ke dveřím. „Je mi z toho nanic,“ řekla mu tichým hlasem.

Pavel se zastavil a zahleděl se na ni. Její drobný obličej byl podlit nezvyklou barvou a v jejích šedých očích stály velké slzy. Pavel věděl, jak ji tak pozoroval, že ty slzy se vyroní, jen co se za ním zavřou dveře. Nespouštěl ani na okamžik oči z její tváře, prohlížeje si jakoby poprvé tu její jemnou pokožku s pulzující modrou žilkou ve spánku, tu nápadnou linii zářivých vlasů nad čelem, ty cudné úzké rty. Měl náhle chuť vzít její ruce, červené a popukané, a jak viděl, právě zmodralé zimou, a třít je ve svých, aby je zahřál. Ale ten popud zmizel stejně rychle, jako se dostavil, dříve než to mohla postřehnout. Potom chtěl ihned vykročit

z domu a dát jí bezstarostně sbohem tak, jak ji už po léta každodenně zdravíval. Místo toho však stál beze slova u dveří a díval se na ni. Marie zrudla ve tváři, tím prudčeji, čím déle to trvalo. Potom zvedla hlavu. Učinila to jakoby s velkou námahou. A Pavel měl pocit, že každý rys její tváře, každý záchvěv jejího vzezření a ten ztlumený tón jejího hlasu patří ženě, kterou nikdy předtím neviděl a kterou přece vždycky znal. Ne všechno, co cítil, se mu před ní podařilo utajit. Marie viděla v jeho tváři objev, úžas, zmatek. V tomtéž okamžiku viděla samu sebe jako v zrcadle: děvče, které s ním stojí přede dveřmi otcovského domu. A i ona viděla v tom vysokém muži s hranatou bradou s výraznou rýhou uprostřed, s plavými vlasy a dychtivýma očima někoho, kdo jí byl zároveň cizincem i tím nejbližším člověkem na světě. Rty se jí pohnuly, ale on neslyšel ani slovo. Oba tak setrvali velmi krátkou chvíli v mlčení. Pak se Marie odvrátila a řekla:

„Sbohem, pane Pavle. Je mi líto, že se k vám bratr tak špatně zachoval.“

On pak odtud kráčel odkopáváje si z cesty haraburdí a stoupaje po stezkách, jež vedly křížem krážem přes Mělčinu. V hlavě měl pocit lehkosti, jako by mu byla nějakým podivným způsobem oddělena od těla. Byl to nepříjemný pocit. Jako by se mu všechno, čeho se dotkne, mohlo rozplynout pod rukama. To, že se jeho nohy dotýkaly dlažby, ho jaksi překvapovalo. Měl pocit hluboké neskutečnosti, spojené s objevem. Zdálo se mu, že nic z toho, co viděl nebo dělal, nezdůrazňuje tu neskutečnost tak silně jako ta poslední slova, která slyšel u dveří onoho baráku: Marie k němu promluvila bez jediné stopy po svém obvyklém irském přízvuku.

DEVÁTÁ KAPITOLA (1879)

Cestou k huti bývala za takových zimních jiter, jako bylo dnešní zasmušilé pondělí, krutá zima. Když Pavel s otcem vycházeli z domu, byla ještě tma. Zabalení do svých těžkých zimníků měli hlavy stále sehnuté, aby se jim proti větru lépe šlo, a klobouky stažené do čela, aby si chránili oči před popelem. Dnes byla chůze zvlášť obtížná. Vzduch byl nesmírně chladný a obloha měla ošklivou tmavošedou barvu. Tu a tam se z hutě u řeky zvedaly sloupy černého dýmu. Včerejší plískanice na dlažbě a na cihlových cestičkách místy přimrzla. Pavel nerad vídal otce chodit po takových zrádných cestách. William Scott však svéhlavě odmítal vůbec uvažovat, že by měl do hutě jezdit, i po tom, co si před lety uhnal zápal plic. Tehdy byl poprvé v životě nemocen. „Chodím do hutě pěšky už od svých šestnácti let a budu tak chodit, dokud neumřu,“ pravil. „A co víc. Ty, Pavle, dokud povedeš podnik se mnou, budeš chodit také pěšky. Ať si jezdí ti ostatní!“ Pavel věděl, že slovem „ostatní“ míní svého syna Williama.

Když si ve své soukromé kanceláři prohlížel denní pracovní plán, zaslechl starý pán, jak se jeho dva synové ve vedlejší vnější úřadovně o něčem dohadují. Byla to rozlehlá, ošumělá a holá místnost s výhledem na rampu, kde se hotové výrobky nakládaly na plošinové vozy. Prošel dveřmi a slyšel, jak Pavel říká: „Nemohu zde, Bille, teď zůstat a bavit se s tebou. Musím hned do nové dílny, čekají tam na mne. Nemůžeš s tím přijít až odpoledne?“

William mladší si povytáhl naškrobené bílé manžety a pohlédl na Pavla s opovržením. Ten se zatím převlékl z vycházkových šatů do špinavé, modré bavlněné košile a do plátěných montérek. Na nohou měl těžké boty s masivními podrážkami, přes palec silnými; nosíval je, musel-li chodit po žhavých okujích. Právě si

natahoval kožené palčáky. Chystali se totiž s Jimem Raffertym, že odeberou vzorek tekuté Bessemerovy oceli. Tu pak chtěli prozkoumat a srovnat s formulí, kterou vypracovali pro projektovanou martinskou pec. William mladší si bratra měřil nepřátelským pohledem. Starý pán je ze dveří pozoroval.

„Tak dobře,“ odpověděl William svým zvláštním, zpěvavým způsobem. „Ale říkám ti, že ve čtyři odcházím. Musí to proto být před čtvrtou.“

„A pročpak tu nebudeš po čtvrté?“ otázal se William starší. „Ve čtyři hodiny se, pokud já vím, u nás nekončí.“

„To ne, ale já dnes odcházím dřív. Je u nás otec Gaylord a v šest hodin odjíždí vlakem do Chicaga. Žádal mne, abych přišel domů včas tak, abych s ním mohl mluvit, ještě než odcestuje.“

Pavel se významně podíval na otce. Na chvíli zaváhal. Bylo vidět, že by nerad mařil další čas, ale zároveň si starý pán povšiml, že by rád o bratru něco naznačil. Zůstal stát ve dveřích: „Když tě, Bille, neuvidím před čtvrtou, tak to může počkat na jiný den. To, na co se mne chceš ptát ohledně té naší nové práce, nemá, *pokud vím*, nic společného s panem Gaylordem.“ Mluvil pomalu a s důrazem, úmyslně upozorňuje otce na plný význam toho, co říká. Potom se měl k odchodu. Klapot jeho groteskních vysokých bot se po kamenné dlažbě hlučně rozléhal.

Starý William se posadil a nechal svého nejstaršího syna stát rozpačitě před sebou. „Tak, Williame, teď mi povíš, co má tohle dohadování vlastně znamenat?“

„Já jsem se s ním přece o ničem nedohadoval,“ odpověděl William, který zavěšil nebezpečí.

„No, vypadalo to tak,“ řekl otec. „Copak jsi od Pavla chtěl?“

„Chtěl jsem s ním prostě mluvit.“ William se vynasnažil dát otci na srozuměnou, jak je tímto vyslýcháním rozhořčen. „Služebně,“ dodal.

„Ach tak, služebně. Nu, to je hezké. Měl jsi snad nějaké návrhy ohledně podniku?“

„No, to bych zrovna neřekl...“

„Tak ses ho snad chtěl na něco zeptat?“

„Ano, na jednu věc.“

„Možná, že bych ti na ni mohl odpovědět já.“ Starý pán se lišácky podíval synovi do napjatého obličeje. „Já tuhle huť jakžtakž znám.“

William nevěděl, co by ta ironie mohla znamenat. Nikdy dosud nezažil, že by se otec k němu tak divně choval. Zhluboka se nadechl: „Řeknu to tedy otevřeně. Chtěl jsem se ho zeptat na tu – na tu novou martinku.“

Starý pán si přejel vousy těžkými prsty: „A čím to, že se tak najednou zajímáš o martinskou pec?“

„Otec Gaylord –“

„Ach tak,“ pravil William a se strojenou vlídností se pohodlně posadil. „Hned mě napadlo, že to bude asi ono.“

„Má právo o tom vědět, otče!“

„Právo, říkáš?“

„Má o podnik zájem. Je přece společníkem.“

Tuto skutečnost snášel starý pán s velkou nelibostí a mladý William to věděl. Jeho otec seděl s jednou z těžkých rukou sevřenou na koleně v pěst. Za chvíli se starý pán předklonil. V jeho šedých očích se zajiskřilo. „Williame,“ pravil, „tyhle věci se každému člověku ve vlastní rodině těžko rozsuzují. Snažil jsem se být vždy spravedlivý, ale nevím, zda jsem takový zrovna v tomto případě. Mohu ti jen říci...“ mluvil pomaleji, poněvadž vážil slova, „...bez jakékoliv zášti, jak jsem se rozhodl. Laurence Gaylord není majitelem tohoto podniku, ani jej nevede. To dělám já. Proto ti také povídám, že se doví to, co se mu řekne dvakrát do roka v mých hlášeních, a ani o slovo víc. Rovněž ty jako zaměstnanec, jehož jsem já pověřil prací v účtárně, nemáš právo dodávat mu jakékoliv informace bez mého výslovného svolení.“ Starý pán se odmlčel a zhluboka se nadechl. Měl toho na srdci ještě mnoho. Chtěl říci, že by nejraději vyrval ten bessemer ze země, jako by to byla nějaká zvláštní Gaylordova vymoženost, a vmetl mu jej do tváře. Avšak řekl jen stroze: „Takhle jsem se rozhodl!“

William mladší se kousl do rtu. Z jeho obličeje začala mizet ta chladná, bezvýrazná vyrovnanost. Věděl, že tchán bude od něho večer žádat informace a že bude před ním vypadat jako hlupák proto, že je tak málo zasvěcen do tajemství podniku a té

nové stavby. To ho popuzovalo k hněvu. „Jednáte se mnou jako s hlupákem,“ vyhrkl náhle, ztrativ nad sebou vládu. „Osm roků tu se mnou oráte a vláčíte!“ Zarazil se. „Ale ode dneška to trpět nebudu!“ vykřikl.

Obvykle by se byl na něho starý pán za něco takového rozlítil a zdeptal jej svým hněvem. Ale tentokrát mlčel. William ho ještě neviděl tak klidného. „Jen mluv dál,“ řekl starý William. „A copak bys s tím chtěl dělat?“

„Chci svá práva!“

„A co podle tvého vlastně jsou ta tvá práva?“ Starý pán zkřížil ruce na vestě a zvrátil se do židle, jako by se chystal na dlouhou rozmluvu. I tato otázka přivedla Williama do úzkých. Cítil, jak málem puká touhou říci něco ostrého, jasného a účinného, položit nějaký konkrétní požadavek, na který otec musí přistoupit. Když však otevřel ústa, vyšlo z nich pouhé: „Chci, aby si mne zde lidé vážili. Chci trochu uznání!“

Starý William se na něho zahleděl pátravě a skoro jakoby útrpně.

„Williame,“ pravil, „zdá se, že to, oč ty žádáš, je právě to, co já nemohu dát. Něco takového nemůže nikdo nikomu podat na talíři. To přijde samo sebou, až člověk vykoná něco, čím si to zaslouží. Úcta a uznání se dostaví samy od sebe – děláš-li svou práci a děláš-li ji lépe než všichni ostatní. Já z tebe hutníka neudělám!“

„Jako z Pavla!“

„Ano, jako z Pavla. Ani z Pavla jsem ho, Williame, neudělal. Nedal jsem mu žádné zvláštní výsady. Rozmyslel si, co chce dělat, a dělá to. Ať se ti to líbí, nebo ne, je z něho skvělý ocelář. Samozřejmě, že je zde u lidí v úctě. To nemá nic společného s tím, že je můj syn. A tvůj neúspěch taky nemá nic společného s tím, že jsi můj syn!“

„Můj neúspěch! Tak to je ta vaše spravedlnost?“

Starý pán se zvedl. V ramenou cítil tíhu, jako by na nich nesl nějaké břímě. Postavil se tváří v tvář synovi. „Ano, Williame,“ pravil. „To je ta spravedlnost. A v nebi je spravedlnost, kterou dosud nejsi s to pochopit. Modlím se k Bohu, aby ti dovolil ji

poznat dříve, než zemřeš.“ Zvolna mu pohrozil zjizveným ukazovákem. „Ty mi, William, neděláš radost. Neúčastníš se naší práce. Dosud jsi ani jediný den poctivě nepracoval. Jsi líný. Na hutničíně ti vůbec nezáleží. Povyšuješ se nad druhé. Dokonce v práci piješ. Vzal sis ženu, která se pokládá za něco lepšího, než jsme my. Někdy se mi zdá, že si to myslíš i sám o sobě.“ Ustal na chvíli a velebně se zachmuřil. „Mluvíš-li o spravedlnosti, uvažuj o těchto věcech. Jestliže jsem já zklamal, vždy se mi to vymstilo. A jestliže jsi zklamal ty, dopadneš stejně.“

Starý pán se otočil a odešel z místnosti. William se zhroutil na židli. Nevnímajícima očima zíral na olověně zbarvené zdi, na vysoká, úzká okna, na zčernalou zimní oblohu, jež visela nad poříčím jako pohřební příkrov. Byl by se zaradoval, kdyby se byla náhle otevřela země a pohltila celé to řvoucí, ohnivě, živoucí peklo Scottových železáren i s otcem a bratrem.

Pavel šel k bessemeru, kde se měl sejít s Jimem Raffertym. Na chvíli jej přepadl strach, že by Jim mohl opakovat tu svou včerejší podivínskou hrubost. Ale Rafferty byl jiný člověk při práci a jiný mimo ni. Jim tam stál jako divák z jiného oddělení a byl zabrán do pozorování obludy, která se tu před ním tyčila. Pavel si v duchu přál, aby se dovedl tak soustředit jako tento muž. Celou noc a celé dnešní ráno se nemohl zbavit myšlenek na ten zneklidňující zážitek ze včerejšího odpoledne, na onen okamžik s Marií, který se ne a ne rozplynout a dopřát mu klidu. Nemělo by v tom přece být nic tak zvláštního. Vždyť jen vešel do jistého domu, mluvil tam s člověkem, jehož dobře zná, viděl se tam se ženou, kterou zná ještě lépe – proč jen by to mělo mít za následek tento hlodavý neklid v jeho mysli? Zavrtěl prudce hlavou a násilím se donutil k tomu, aby věnoval pozornost konvertoru. Byl právě připraven k foukání.

A teď již vzrušení, známé, ale vždy tak živelně prudké, smetlo vše ostatní stranou. V tom velikém, baňatém zvířeti nad jeho hlavou to začalo dunět a sypat. Z jeho tlamy vysoko nad nimi se vyvalil proti ponuré zimní obloze sloup rudého plamene. Strojník dal znamení a zčistajasna ten obvyklý koncert barbarských

hřmotů v dílně zanikl v jediném, uši rvoucím řevu. To do tekutého ohně v břiše konvertoru vehnali proud studeného vzduchu. Živel zápolil se živlem, kyslík v boji na život a na smrt s uhlíkem, bitva hroznější a nádhernější, než jakou kdy vytvořil člověk. Plamen zprvu stálý a děsivě rudý začal měnit barvu a z agonie smrti a zrození žvlů vytryskovala jakoby ozvěnou oslepující sestupná stupnice záblesků. Uvnitř toho zvířete se rodila ocel a ze řvoucí tlamy té nádoby se valil proud tekutého ohně, měnil se z červeného na modrý, na oranžový a na žlutý... řev se ztišil v dozvuky a těžké oddychování... konečně plameny vybledly až doběla. Pánev se pohybovala po úzkokolejné dráze a zastavila se před kolosální bání konvertoru. Na svém stanovišti, asi padesát stop odtamtud, čekal Pavel ve stejně silném napětí, jako kdyby něco takového ještě nikdy předtím neviděl. Nasadil si tmavé brýle. Dech se mu zatajil, když viděl, jak se ta obrovská vejcovitá nádoba zvolna naklání na svých čepech. Právě to byla ta nejneuvěřitelnější ze všech těch fantastických podívaných při výrobě oceli – ta kaskáda tekuté smrti, krásná ve své barvě tak živé, že je tomu těžko věřit, růžové barvě, zároveň úchvatné i hrozné. Z ní a kolem ní zářilo prudké, oslnivé světlo a nesnesitelný žár. Jak se ten tekutý oheň valil proudem do nesmírné pánve, vytryskla z něho záplava syčících jisker a rozprskla se kolem jako nějaká gigantická pekelná sprcha. Pavla i toho druhého muže, stejně jako ony temné stíny za nimi, přeměnilo toto drama, které sami vyvolali, v pouhé trpaslíky. Pavel posečkal, až poslední chvějící se kapky padly do navršené pětadvacetitunové pánve. Ta žhavá hmota měla v sobě stejně hrůznou přitažlivost, jakou má Niagara pro člověka, který se do ní vrhá, hledaje smrt. Pánev tekuté oceli je nádherný děs: má povrch bohatě vlnivý, pěnivý, svůdný.

Když se blízké okolí konvertoru dostatečně ochladilo, šel Pavel s partou za pánví do odlévárny, kde stála připravena řada ingotových kokil. Tam si také s Jimem položili tu zvláštní formu pro vzorek. Mrazivý vzduch v holé místnosti zaútočil na jejich těla jako divoký protiklad žáru, jemuž právě unikli. James se otrásl zimou. Nebylo divu, že zápal plic je největší smrtící pastí ze všech nebezpečí, která číhají na každého hutníka. Radil Pa-

vlovi, aby se zastavili a setřeli si pot. Zatím se jim vzorek alespoň ochladí. Teď už Pavel skoro úplně zapomněl na ohromující hrubost téhož člověka před pouhými dvaceti čtyřmi hodinami. Byli tak zaujati svou společnou prací, že oba zapomněli na všechno kromě toho, co právě dělali, a mimo překážky, které musí Pavel zdolat dobrým plánováním a jasnou představou, čeho chce dosáhnout, a Jim svou zkušeností a zručností.

DESÁTÁ KAPITOLA (1879)

Uplynulo čtrnáct dní od Pavlovy první návštěvy v baráku Raffertyových. Marie byla opět doma a seděla zvečera o samotě s otcem. Jaké bylo její překvapení, když se zas ve dveřích objevil Pavel! Vstoupil dovnitř a setřásl si z klobouku sněh. Marie od něj mlčky vzala zimník.

„Chtěl jsem se Jima ještě na něco zeptat,“ řekl Pavel trochu rozpačitě.

„Jo, jenže von dneska není doma. Šel někde na odborovou schůzi.“

„Ach tak.“ Pavel zaváhal. Marie jistě ví, napadlo ho, že jsem o té schůzi věděl stejně dobře jako každý druhý v huti. Ale ona na to zřejmě nepřišla. Vypadala jen, jako by byla v rozpacích, co si má myslet.

„No, tak to tedy raději půjdu,“ řekl Pavel.

Starý Pat protestoval.

„A to zas né. Jenom nespěchejte a posad'te se u nás! Mně sou hosti vzácný. No tak se jenom posad'te!“

Pavel se podíval na Marii, zda s tím pozváním souhlasí. Nějak zvlášť srdečně nevypadala. Vytáhla však zpod stolu židli a vyzvala Pavla, aby se posadil. Pro Raffertyovy stejně jako pro všechny lidi jejich třídy byla střediskem života v domě kuchyně. Sedávalo se v ní na prostých židlích kolem starého otlučeného stolu. Pavel se posadil a rozhlížel se kolem. Bylo po večeři a Marie již sklídila talíře. Nebyl zřejmě důvod, proč by mu měli něco nabídnout. Ale právě to by mu pomohlo přestát tu kupodivu trapnou chvíli. Marie měla v obličeji přísný výraz. Dnes byla v prostých vlněných šatech málo slušivé hořčicové barvy. Nehodila se k jejím rudým vlasům. Sedla si a chopila se košíku s ponožkami, které zašívala. Pavel rychle zapřádal hovor.

„Kde jsou, Marie, tvoje sestry?“ tázal se jí. „Máš dvě, nemýlím-li se? Ještě jsem je nikdy neviděl.“

Marie málem vyhrkla, hnána jakýmsi pudem, který nechápala: „Nevím, proč byste je taky měl vidět?“ Odpověděla však: „Má sestra Kačka se minulý léto vdala a vdešla. Bydlí kousek nahoru vodtud. Její muž dělá u Scaifa.“

„Chodí mně sem každý ráno uklízet,“ dodal Patrick. „Je to hodná dcera, ale tuhle Marii se nevyrovná.“ Řekl to hrdě.

„Och, tati, to byste neměl říkat. Kačka je lepší holka, než sem já.“

„Máš také malou sestřičku? Kde je ta?“

„V ústavu sv. Veroniky v Greensburku.“

„Co je to? Klášter?“

Marie přikývla. „Ano. To je pro Bridget jako dělaný. Je, víte, trochu divoká. Mívala sem s ní hrozný starosti.“

„To je asi taková jako Constance?“

Marie se zasmála. Pavel řekl mimoděk něco, co vystihovalo situaci.

„Vobě sou takový nezbedy,“ řekla Marie. „Bridget je vo rok mladší než Constance. Dovopravdy nevím, která z nich se víc nazlobí.“

„A nestýská se vám po ní?“ obrátil se Pavel na Patricka. „Jistě je vám zde smutno.“

„To máte pravdu. Taky bysem tu rači měl v chalupě ňákou ženskou. Je to takový smutný, takle s Jimem sami dva. Ten byl ale hloupej, že si tu Anku McGloneovou nevzal.“

Marie si pospíšila s vysvětlením. „To byla Jamesova milá. Byli zasnoubeni už skoro pět roků. Ale James nechtěl šetřit na svatbu, místo toho dával všechno, co vydělal, tomu svému Sdruženému svazu. No a milý Aniče se už omrzelo čekat a vzala si inýho. Já se jí ani trochu nedivím. James by zaprodal duši za toho Joea Bishopa a všechny ty svý buřiče.“ Hlas se jí chvěl rozhořčením. „Je to ukrutná banda, pane Pavle. Vzali si něco hrozně silnýho do hlavy a myslej si, že maj pravdu.“

„Možná, že mají.“

Marie rychle zvedla oči od šití.

„Když s tím nesouhlasí váš otec, pane Pavle, divila bysem se,

že byste byl jinýho názoru než von. Je to spravedlivej člověk.“

„Ano, samozřejmě, že je. Ale Jimův svaz má také trochu pravdu. Otec snad nevyužívá své dělníky tak, jako to dělá většina hutí. Je docela ochoten platit jim dobré mzdy a dávat jim dobré pracovní podmínky, jenže prostě s nimi nechce mít nic společného jako s odborovou organizací.“

„Já se mu nedivím,“ řekla Marie. „To asi jistě ví, jak sou tím všecky posedlí. Jak přijde řeč na organizaci, jako by všecky ztratili rozum.“

„Ani od tebe není rozumné, že souhlasíš s otcovým názorem, že na tom není nic dobrého, a zatím o tom skoro nic nevíš.“

„Vy si to dnes ale nějak mudrujete, pane Pavle,“ řekla Marie. Vtom se však náhle zarazila a zůstala sedět s otevřenými ústy. „Proboha, to sem si ale na vás hrozně moc dovolila, říct vám něco takovýho. Já sem se úplně zapomněla.“

„To bych řekl,“ řekl Patrick. „Měla by ses za to stydět.“

„A to zas ne!“ Pavel se nahnul kupředu a opřel se lokty o stůl. „Ať si myslí, co chce, měla by s tím ven. Stojí za poslouchání. Marie má za ušima, Pate.“

Staroch pohlédl na Pavla, jako by nevěděl, jak to míní. „Taky mi to samýmu už někdy napadlo.“

Marie se zarděla. „Ale nepovídejte, prosím vás. Nemyslíte, pane Pavle, že byste se už měl pomalu brát k domovu? Nechtěla bych vás vodtud nák vyhánět, Pámbu chraň, ale vím, že James přijde dneska domů velice pozdě. Já na něj čekat nebudu.“

„Nečekej,“ řekl Pat. „Ten z těch jeho svazovejch schůzí chodí dycky pozdě.“ Spustil ruce a odstrkal si pojízdnou židli ke kamnům. Tam pak seděl schoulen a dumal.

Pavel se chvíli díval na své ruce, které měl sepjaty na okraji stolu. Měl něco na jazyku; Marie to cítila, aniž spustila oči ze své práce, aby mu pohlédla do tváře. Několik minut žádný z nich nepromluvil ani slovo. Potom však Marie vytrásla hříbek z ponožky a pronesla vlídně: „Vážně, pane Pavle, myslela sem to doopravdy. Je čas, abyste šel domů. Chci už uložit tatínka do postele.“ Pavel se k ní otočil.

„Nechtěla bys jít domů se mnou?“ tázal se jí velmi tichým hlasem.

Hleděl jí přímo do očí s neodolatelnou silou. Věděl, že nebýt síly jeho vůle, byla by od něho ty hluboko zasazené oči, v nichž četl pravdu, odvrátila. Rty se jí pootevřely a bezděčně pohnula pravou rukou, téměř jako by ji chtěla zvednout a zabránit mu, aby se k ní přibližoval. Řekl jí tak klidně, jak to jen dovedl: „Víš, že venku zuří sněhová bouře. Myslím, že bys neměla jít nahoru sama.“

Chtěla mu říci, že tou cestou chodí nahoru i dolů sama již šest let za každého počasí a mnohdy za daleko horší vánice. Ale jeho vážná, klidná tvář, jeho velitelské modré oči v ní ta slova zarazily ještě dříve, než je vyřkla. Věděla, že to, co navrhuje, se vůbec nehodí a že by mu to měla říci. Místo toho však vydechla bezmocně: „No dobrá, pudu s váma. Jen počkejte, až uložím otce, a pak pudem.“

Odložila košík se šitím a šla k Patrickovi. Zdálo se, že staroch podřimuje; hlava mu padla dopředu na prsa, oči měl zavřené a ztěžka oddychoval. Marie se na chvíli zastavila a pozorovala jej. Pak tiše otočila jeho židli a zajela s ní do vedlejšího pokoje. Pavel seděl u stolu a čekal. Pomalu se rozhlížel po té malé, nevlídné světničce. Nebyl v ní ani jediný předmět, který by nebyl ošklivý a ošuntělý. Nebylo tam vidět nic než strohé vybavení denního života chudiny – bez jediné ozdoby, jediné knihy, jediné obrazu. Výjimkou byla bídná pelargonie, jež stála osamocena za oknem ve zprohýbané plechovce. Patrick není tedy ještě tak bezmocný, aby ji nemohl zalévat. Ta květina zřejmě nikdy nepocítila dotek slunce. Pavla ten pohled hluboce skličoval. Když se pak Marie vrátila do kuchyně, hleděl na její krásný profil a její zářivé vlasy s úžasem, který na něho nyní tím více zapůsobil, že tento jemný lidský květ mohl vůbec vykvést v takové bídné a neplodné půdě. Měl radost, když si oblékla plášť a ten tulení čepec a límec, které jí tak rozkošně slušely. Chystal se pokleknout a pomoci jí navléci přezůvky. Ona však zavrtěla hlavou a odmítla, dávajíc mu mlčky na srozuměnou, že něco takového jí skutečně připadá nevhodné. Po celou dobu, co se chystali k odchodu, nepromluvili snad ani slova. A v tom mlčení setrvali až do půli cesty po příkré, kluzké, prudce stoupající Fultonově ulici.